

JAARVERSLAG

PROOLEIDEN 2016

ONDERWIJS
MET AANDACHT
VOOR ELKAAR

Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden

BESTUURSVERSLAG	3	7 Huisvesting	28
Voorwoord	4	8 Financiën	30
1 Algemene informatie	5	8.1 Financieel beleid	30
1.1 Algemene gegevens	5	8.2 Treasury	30
1.2 Juridische structuur en governance	5	8.3 Toelichting exploitatie	31
1.3 Doelstelling en kernactiviteiten	5	8.4 Toelichting Balans	33
1.4 Samenstelling directie en bestuur	5	8.5 Resultaatverdeling en vermogen	34
1.5 Organisatiestructuur en besturingsfilosofie	6	8.6 Kengetallen	34
1.6 Scholen en identiteit	7	9 Continuïteitsparagraaf	35
1.7 Missie, visie en strategie	7	9.1 In- en externe ontwikkelingen	35
1.8 Beleidsuitvoering	8	9.2 Leerlingtellingen	35
1.9 Code Goed Bestuur Primair Onderwijs	9	9.3 Financieel toekomstperspectief	38
2 Raad van Toezicht	10	9.4 Risico's en onzekerheden	42
2.1 Algemeen	10	9.5 Risicobeheersings- en controlesystemen	42
2.2 Samenstelling Raad van Toezicht	10		
2.3 Overzicht vergaderingen	11	JAARREKENING	44
2.4 Activiteiten Raad van Toezicht	12	Jaarrekening	44
2.5 Governance	12	Balans na resultaatbestemming per 31 december 2016	46
3 Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad	13	Staat van baten en lasten 2016	48
3.1 Achtergrond	13	Kasstroomoverzicht 2016	49
3.2 Samenstelling GMR	13	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	50
3.3 Activiteiten GMR	13	Toelichting op de balans na resultaatbestemming per 31 december 2016	53
3.4 Vooruitblik 2017	14	Overzicht geoordeelde doelsubsidies OCW	57
4 Algemene Ontwikkelingen in 2016	15	Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	58
4.1 Ontwikkeling strategisch beleid	15	Toelichting op de staat van baten en lasten 2016 (Voorstel) bestemming van het resultaat	63
4.2 Passend Onderwijs en samenwerkingsverbanden	16	Gebeurtenissen na balansdatum	64
4.3 Samenwerking met andere partijen	17	Overzicht verbonden partijen	65
4.4 Bijzondere activiteiten in 2016	18	WNT-verantwoording 2016	66
4.5 Vertrouwenspersonen	19	Controleverklaring	67
4.6 Incidentenregistratie	19		
4.7 Samenleving en PROOleiden	19		
4.8 ICT-ontwikkelingen in 2016	19		
4.9 Ontwikkelingen in de communicatie	20		
5 Onderwijs	21		
5.1 Onderwijsresultaten	21		
5.2 Inspectie van het Onderwijs	21		
5.3 Onderwijskundig beleid en resultaten	22		
6 Personeel	24		
6.1 Kengetallen	24		
6.2 Integraal personeelsbeleid	25		
6.3 Ontwikkelingen	25		
6.4 Beleidsmatige aspecten	27		
6.5 Gezondheid, welzijn en veiligheid	27		

BESTUURSVERSLAG

PROOLEIDEN 2016

PROOLEiden verzorgt regulier en speciaal primair onderwijs aan kinderen van 4 t/m 12 jaar in de stad Leiden en heeft een school voor speciaal onderwijs in Leiderdorp. Met vijftien scholen verspreid over de stad, dertien reguliere basisscholen en twee scholen voor speciaal onderwijs, is openbaar onderwijs in elke buurt van Leiden aanwezig. PROOLEiden verbindt 437 medewerkers en ruim 4.500 leerlingen en hun ouders/verzorgers en vertegenwoordigt met deze omvang een grote gemeenschap in de Leidse regio. Het is daarom vanzelfsprekend dat PROOLEiden zich naar die gemeenschap en de samenleving verantwoordt. Die openheid past bij het Openbaar Onderwijs en bij PROOLEiden.

Met deze jaarverantwoording leg ik als directeur-bestuurder van de Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden (PROOLEiden) verantwoording af aan de Raad van Toezicht, de medewerkers, de medezeggenschapsraden, de participerende gemeenten, het ministerie van OCW en andere stakeholders/relaties. Het verslag wordt besproken met de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR). Het is onderwerp van overleg met de wethouders van de gemeenten Leiden en Leiderdorp. Het spreekt voor zich dat het verslag uitgebreid onderwerp van gesprek is met de Raad van Toezicht, verstrekt wordt aan de stakeholders/relaties en op de website van PROOLEiden www.prooleiden.nl is te downloaden.

Deze jaarverantwoording informeert u over het algemene instellingsbeleid. Ik geef aan welke activiteiten in 2016 in het kader van het strategisch beleidsplan 'Onderwijs met aandacht voor elkaar 2015 - 2019' zijn ondernomen om de kwaliteit van het onderwijs te borgen, de gestelde doelen te verwezenlijken en de verdere ontwikkeling van het onderwijs op de scholen te bevorderen.

In 2016 stond de verdere uitvoering van het strategisch beleidsplan 'Onderwijs met aandacht voor elkaar' centraal. Het strategisch beleidsplan van PROOLEiden is een koersplan dat alle medewerkers, oudergeledingen, medezeggenschapsraad en toezichthouders richting geeft voor de verdere ontwikkeling van onze organisatie en het onderwijs aan onze kinderen. De bedoeling van het plan is beweging en verbinding vanuit diversiteit en houvast te bieden aan de organisatie in de dagelijkse werkpraktijk.

Bestuur en schoolleiding sturen en begeleiden om de ambities binnen de scholengroep en de individuele scholen te realiseren. Een professioneel bestuursbureau draagt hieraan bij door beleid te ontwikkelen en te ondersteunen in de realisatie daarvan. Hierdoor kunnen directeuren zich zoveel mogelijk focussen op het realiseren van goed onderwijs, gekoppeld aan de context van de wijk en de leefomgeving van kinderen en hun ouders.

Medewerkers van PROOLEiden zetten zich dagelijks in om het onderwijs en de organisatie verder te verbeteren. We maken het onderwijs 'iedere dag een beetje beter' door samen te werken, opbrengsten centraal te stellen, te reflecteren op het eigen handelen en door continu te werken aan de eigen en gezamenlijke professionele ontwikkeling. Met elkaar realiseren we 'Onderwijs met aandacht voor elkaar'. We dagen kinderen (en onszelf) uit het beste in zichzelf naar boven te brengen. Wij willen hun denk- en menskracht versterken door hen verantwoordelijkheid en een onderzoekende houding bij te brengen. De kernwaarden eigenaarschap, vertrouwen, innovatie, talentontwikkeling en verbinding hebben ook in 2016 richting gegeven aan ons handelen.

PROOLEiden heeft ook in 2016

ONDERWIJS MET AANDACHT VOOR ELKAAR

waargemaakt!

Leiden, juni 2017

Marton de Pinth, directeur-bestuurder

1 ALGEMENE INFORMATIE

1.1 Algemene gegevens

Naam	Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden
Bestuursnummer	42504
Bezoekadres	Maresingel 3, 2316 HA Leiden
Telefoon	071 - 524 76 70
Website	www.prooleiden.nl
E-mail	mail@prooleiden.nl

1.2 Juridische structuur en governance

De rechtspersoonlijkheid van het bevoegd gezag is een stichtingsvorm. De Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden is opgericht op 4 december 2009 en gevestigd te Leiden. De meest recente wijziging van de statuten heeft plaatsgevonden op 29 december 2011. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder dossiernummer 27362850 en opereert vanaf dat moment als een zelfstandige entiteit.

De band met de gemeente is geborgd doordat statutair is vastgelegd dat de gemeenteraad toezicht uitoefent op het bestuur van de stichting in de zin van artikel 48 - lid 12 respectievelijk artikel 51 lid 12 van de wet door - wanneer zulks naar het oordeel van de gemeenteraad geboden is - de bevoegdheden te gebruiken die aan de gemeenteraad zijn toegekend bij deze statuten en in genoemd artikel 48 respectievelijk 51 van de wet.

Vanaf de datum van oprichting wordt PROOLEiden bestuurd door een directeur-bestuurder. Deze wordt benoemd door de Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht bestaat uit vijf personen onder wie een voorzitter. De leden van de raad zijn benoemd door de gemeenteraad van Leiden.

1.3 Doelstelling en kernactiviteiten

De doelstelling van de stichting, zoals opgenomen in de statuten, luidt:

- 1 Het doel van de Stichting is het in stand houden van één of meer openbare scholen als bedoeld in artikel 48 respectievelijk artikel 51 van de wet. Om haar doel te bereiken kan de stichting gebruik maken van alle wettelijk geoorloofde middelen die daaraan dienstbaar zijn.*
- 2 Het openbaar onderwijs dat wordt verzorgd door de door de Stichting in stand gehouden school draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor de godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de Nederlandse samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden. De door de Stichting in stand gehouden school is toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienst*

of levensbeschouwing. Het openbaar onderwijs dat wordt verzorgd door de door de Stichting in stand gehouden school wordt gegeven met eerbiediging van ieders godsdienst of levensbeschouwing.

- 3 Het doel van het onderwijs op de school is het bieden van kwalitatief hoogstaand onderwijs gekoppeld aan het ontwikkelen van de "forma mentis", het ontwikkelen van een kritische en analytische attitude bij de leerlingen.*

Deze doelstellingen kristalliseren zich uit in de kernactiviteiten. PROOLEiden verzorgt regulier onderwijs aan kinderen van vier tot en met twaalf jaar in de stad Leiden. Meer dan vijftig procent van de Leidse schoolbevolking in deze leeftijdsklasse bezocht het afgelopen jaar een school van PROOLEiden. Daarnaast heeft PROOLEiden een regionale functie door het aanbieden van speciaal onderwijs op PI De Brug en de Onderwijs Zorg Combinatie Orion. Deze scholen voor speciaal onderwijs van PROOLEiden bieden speciaal onderwijs aan kinderen met psychische of gedragsproblemen en zeer moeilijk opvoedbare kinderen.

1.4 Samenstelling directie en bestuur

In 2016 werd de stichting geleid door de heer drs. M.A.J.A. de Pinth, directeur-bestuurder. Voor de bezoldiging van de directeur-bestuurder wordt verwezen naar de jaarrekening. Uit hoofde van zijn functie als directeur-bestuurder is de heer de Pinth ook bestuurslid van WSNS regio Leiden (tot medio 2015), het samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio Leiden, het samenwerkingsverband Primair Onderwijs Duin- en Bollenstreek 28 – 12, de Ambulante Educatieve Dienst (AED), REC4 West (tot medio 2015), de Stichting De Digitale Sleutel (DDS) en POOLWest¹. De heer De Pinth heeft een betaalde nevenfunctie als toezichthouder bij de Stichting Meerkring Openbaar Primair Onderwijs Amersfoort².

De directeur-bestuurder vormt het bevoegd gezag van de Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden. Hij is verantwoordelijk voor de instandhouding van de scholen voor primair en speciaal openbaar onderwijs in Leiden en Leiderdorp. De directeur-bestuurder is ook verantwoordelijk voor het onderwijs in deze scholen volgens de uitgangspunten van het openbaar onderwijs. Daarnaast vormt hij het aanspreekpunt voor de externe contacten, zoals het ministerie, de lokale overheid en de inspectie.

De directeur-bestuurder wordt in zijn functie ondersteund door een bestuursbureau van beperkte omvang. Op het bestuursbureau werken per ultimo 2016 in totaal 13 medewerkers met een totale omvang van 8 fte's. Het betreffen medewerkers voor de domeinen personeel, onderwijs, huisvesting, financiën en medewerkers voor officemanagement en ondersteuning. Zij waren belast met het vormgeven en uitvoeren van het bovenscholen beleid van de directeur-bestuurder en het ondersteunen van scholen in de uitvoering van hun taken. Een deel van de ondersteunende taken is uitbesteed aan derden, waaronder de verwerking van de administratie (personeels-, salaris- en de

¹ Van de vacatiegeldregeling van SVW PPO Leiden (€ 100,- per vergadering) maakt de directeur-bestuurder geen gebruik. Deze inkomsten worden overgemaakt naar PROOLEiden.

² De heer de Pinth ontving voor deze nevenfunctie in 2016 een vergoeding van € 2.652 bruto.

1.6 Scholen en identiteit

Tot PROOLEiden behoren per ultimo 2016 de volgende scholen:

SCHOOL	ADRES	DIRECTEUR	BRIN
Anne Frank (NOVA-afdeling)	Zuster Meijboomstraat 2, 2331 PD Leiden	John van Haasteren	22 KG
Montessorischool Apollo	Strausspad 3, 232 BG Leiden	Antoinette Poldervaart	15 IC
Bredeschool De Arcade	Octavialaan 61, 2314 BN Leiden	Anda Ciere	15 KV
De Dukdalf (Jenaplan onderwijs)	Regenboogpad 7, 2317 XK Leiden	Henk Frenken	15 UO
Lorentzschool	van Vollenhovekade 17, 2313 GG Leiden	Henk Lardeé	16 AU
Lucas van Leyden	Vliet 20, 2311 RE Leiden / St. Ursulasteeg 28, 2312 XA Leiden	Gert-Jan de Zwart	15 NJ
De Meerpaal	Broekplein 5, 2318 TJ Leiden	Henk Frenken t/m 13/4 Ien Massaar vanaf 14/4	15 SH
Bredeschool Merenwijk	Valkenpad 1, 2317 AN Leiden	Ger van der Meer	15 PX
De Morskring	Damlaan 1, 2332 XG Leiden	Jan Diebels	14 MM
De Stevenshof	Ant. Kleynstraat 4, 2331 DV Leiden	Marjan Oostergo	15 YY
Teldersschool	Telderskade 48, 2321 TE Leiden	Babette van Leeuwen	15 KV
De Viersprong	Bonaireplein 8, 2315 HG Leiden	Guillermo Holman	15 WV
Woutertje Pieterse	Houtlaan 60, 2334 CL Leiden	Peter Bosman t/m 31/7 Maarten Langezaal vanaf 1/8	21 QE
PI De Brug	Wassenaarseweg 499, 2333 AL Leiden	Arjen van Genderen	19 OV
OZC Orion (Onderwijs Zorg Combinatie)	p.a. Cardea Campus, Simon Smitweg 7, 2353GA Leiderdorp	Jaap Ritsema	00 SI

In artikel 4 lid 2 van de statuten van de Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden is gesteld dat de scholen een openbare identiteit bezitten. Dit houdt in dat de scholen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen met aandacht voor de godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de Nederlandse samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden.

Scholen van PROOLEiden waren in 2016 toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienst of levensbeschouwing. Het openbaar onderwijs dat werd verzorgd, is gegeven met eerbiediging van iedere godsdienst en levensbeschouwing.

1.7 Missie, visie en strategie

In 2015 is er een nieuw Strategisch Beleidsplan (SB) opgesteld voor de periode 2015-2019. Het strategisch beleid is er voor alle medewerkers van PROOLEiden, voor kinderen, ouders, andere stakeholders en toezichthouders. Het daagt ons uit tot beweging, het verbindt ons en het biedt binnen die verbinding ruimte voor diversiteit. Het geeft ons houvast in de dagelijkse praktijk.

Het SB geeft ook de kaders aan voor de beleidsplannen van de individuele scholen. Het geeft doelstellingen die voor elke school gelden en een aantal doelstellingen dat als vorm van profilering wordt aangeboden. Uitgangspunt is de specifieke situatie van de individuele school en de specifieke beleidsafspraken die zijn gemaakt.

Wat gebeurt er om ons heen?

Kijkend naar de context waarin we werken voelen we ons uitgedaagd tot ontwikkeling. Vernieuwen, vertrouwen en verbinden zijn het afgelopen jaar opnieuw drie belangrijke pijlers van maatschappelijke verandering gebleken. De kernopdracht voor onderwijs blijft te transformeren naar een postindustriële opzet. Hierbij staat de leerling en diens persoonsgerichte ontwikkeling centraal, in plaats van de klas en de onderwijsmethode. Dit vraagt om een sterkere individuele benadering, 'leren leren', inventiviteit, talenkennis en het vermogen goed om te gaan met een veelheid van situaties. Hierbij past professionele ruimte en autonomie van leraren en schooldirecteuren.

Waar zijn we goed in?

Sterktes zijn onze kwaliteit van onderwijs, positie en reputatie in Leiden. De kwaliteit laten we o.a. zien in de opbrengsten van ons onderwijs, inspectiebeoordelingen, onze inzet op schoolverbetering en -ontwikkeling en de initiatieven tot vernieuwing. Voorbeelden zijn o.a. ons gedifferentieerde onderwijsaanbod, onze Finland-studiereizen, de projecten PROO Academie en Droomschool, de Professionele Leergemeenschappen (PLG's) met het Voortgezet Onderwijs, het management development traject en het voeren van ambitie- en opbrengstgesprekken. Onze sterktes gebruiken we om kansen te benutten.

Wat willen we beter doen?

Stilstand is achteruitgang, dus we blijven ons ontwikkelen. Hierbij kiezen we steeds meer voor focus. We blijven in gesprek

over visie, ontwikkelingen en strategie. We leren steeds meer met en van elkaar en werken aan andere vormen van leren (i.p.v. alleen een focus op cognitief leren). Emotionele, sociale, motorische en muzische ontwikkeling willen we veel bewuster inzetten. We willen leerkrachten beter outillieren voor het omgaan met diversiteit in de klas. In plaats van meer controle en regels gaan we voor een lerende organisatie en een professionele cultuur. De leerkracht in interactie met het kind staat hierbij centraal. De rest van de organisatie is dienstbaar aan deze interactie. Over deze ontwikkeling zijn we in continue dialoog met onze stakeholders/relaties.

Wat is onze bedoeling?

Het vertrekpunt voor al ons handelen is het lerende en ontwikkelende kind. Dit is onze drive en geeft ons energie. Eromheen staan onze kernwaarden: vertrouwen, eigenaarschap, verbinding, talentontwikkeling en innovatie. We werken vanuit vijf leidende principes (zie figuur op pagina 15). Iedere ouder wil aandacht voor zijn kind. Iedere leraar schenkt aandacht aan de eigenheid van ieder kind. We hebben aandacht voor elkaar, voor de maatschappij, onze samenwerkingspartners en voor onze eigen ontwikkeling. Aandacht staat ook voor openheid en een lerende houding, wij zijn professioneel en lerend. Kortom:

ONDERWIJS MET AANDACHT VOOR ELKAAR

dat is onze merkbeloofte.

Wat doen we op PROOLEiden niveau?

Onderwijs is hectisch, we doen ontzettend veel. De kunst is focus te houden en keuzes te maken die het verschil gaan maken de komende jaren. De focus bij PROOLEiden ligt op:

- Het verder ontwikkelen van een lerende organisatie met een professionele cultuur, door de organisatie van teamtime-dagen en andere professionele ontmoetingen, de inzet van management development voor schooldirecteuren, zelfreflectie, intervisie en visitaties.
- Leren van en met elkaar stimuleren en faciliteren door de start van de PROO Academie
- Innoveren en leren door de realisatie van een Droomschool en de facilitering van innovaties op onze scholen.
- Kwaliteit, sturing en verantwoording opnieuw inrichten, in lijn met het strategisch beleid en consistent voor school- en PROOLEiden-niveau.
- Professionalisering van het bestuursbureau, dienstbaar aan het primair proces, met als resultaat integraal en strategisch onderwijs, kwaliteits-, personeels-, financieel en huisvestingsbeleid.
- Samenwerken met organisaties voor openbaar onderwijs én ketenpartners in stad en regio, werken aan versterking van een doorgaande leerlijn, aan gespecialiseerd onderwijs en aan efficiency.

Wat gaan we doen op scholen?

Het strategisch beleid biedt handvatten voor de ontwikkeling per school: de leidende principes zijn uitgewerkt in personele doelen, doelen voor de organisatie, voor kwaliteit en voor onderwijs.

Daarnaast is de betekenis van de strategie uitgewerkt voor onze medewerkers, onze schooldirecteuren, bestuurder en voor kinderen. De schoolplannen die in 2015 voor de periode 2015-2019 zijn geschreven, hebben de bovenstaande focus.

We doen het samen!

We zijn, samen met elkaar, aan de slag.

We zijn in dialoog, nemen hiertoe initiatief, want staan open voor feedback.

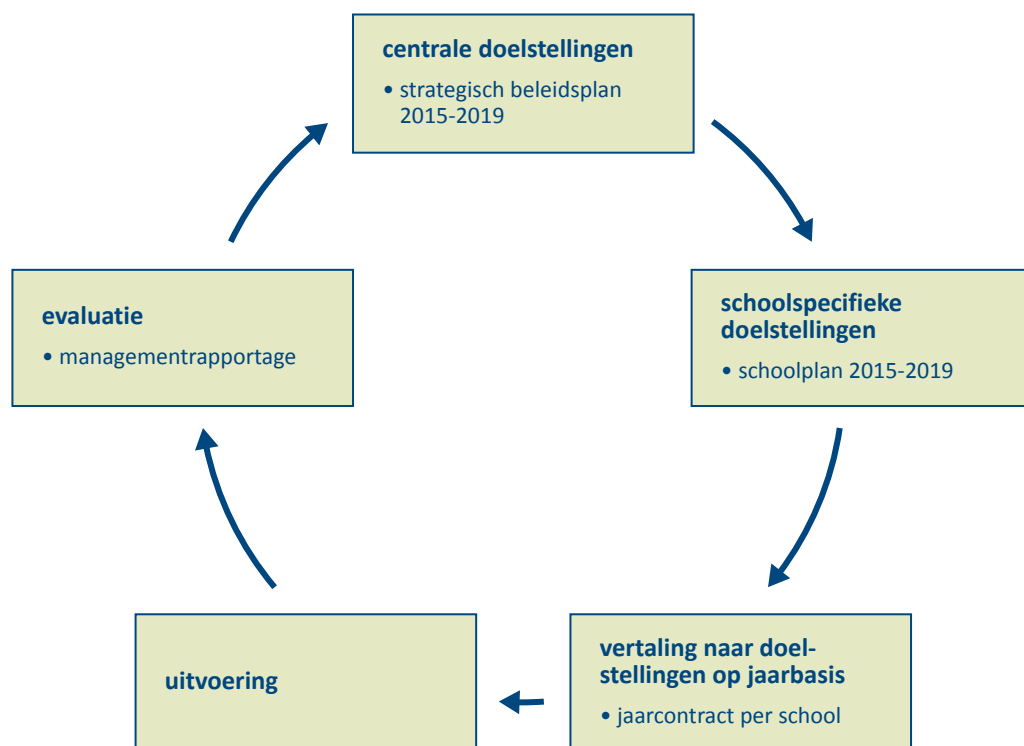
Voel je van harte uitgenodigd. Doe mee!

De vlinder is uit zijn cocon, hij vliegt uit.

1.8 Beleidsuitvoering

De jaarlijkse beleidscyclus, is gericht op de voortdurende verbetering van de kwaliteit in alle lagen van de organisatie. Jaarlijks wordt in het schooljaarverslag het beleid en de uitvoering daarvan geëvalueerd. De specifieke resultaten die de school het komend jaar wil realiseren staan beschreven in het jaarplan, als onderdeel van het vierjarige schoolplan. In het schoolplan heeft de school de centrale doelstellingen uit het strategisch beleidsplan beschreven. Jaarverslag, jaarplan en de realisatie van het schoolplan worden met de directeur-bestuurder tijdens het ambitiegesprek besproken.

De beleidscyclus van PROOLEiden ziet er schematisch als volgt uit:

1.9 Code Goed Bestuur Primair Onderwijs

PROOLEiden is lid van de brancheorganisatie voor het primair onderwijs, de PO-raad. Zoals alle leden van de PO-raad, heeft de stichting de Code Goed Bestuur Primair Onderwijs conform vastgesteld en leeft deze na. In deze code zijn de basisprincipes vastgelegd omtrent professionaliteit van bestuurders en managers in het primair onderwijs.

2 RAAD VAN TOEZICHT

2.1 Algemeen

De Raad van Toezicht (RvT) is in december 2009, bij de verzelfstandiging van het Leidse Primair Openbaar Onderwijs, ingesteld als intern toezichthouder. De gemeente Leiden is vanaf dat moment extern toezichthouder. De RvT volgt actief de principes van good governance en zet zich in aan de ontwikkeling ervan een bijdrage te leveren. De RvT ziet voor zichzelf, gebaseerd op de Code Goed Bestuur in het Primair Onderwijs, drie hoofdtaken: toezicht houden, klankbord zijn voor de directeur-bestuurder en het uitvoeren van het werkgeverschap van de directeur-bestuurder.

In 2016 heeft de toezichthoudende taak van de RvT zich wederom gericht op de vertaling en verankering van het goedgekeurd strategisch beleidsplan 2015-2019 in de schoolplannen en jaarplannen. De RvT heeft actief het proces gevolgd dat de directeur-bestuurder in 2015 heeft ingezet voor de verdere professionalisering van het bestuursbureau. De directeur-bestuurder heeft de RvT daarbij steeds geïnformeerd over het proces en de personele invulling van de beleidsterreinen en taakgebieden. Ook in 2016 heeft daarbij de afstemming en samenwerking met de scholen de belangstelling van de RvT gehad.

Er is tevens gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het dashboard waardoor de RvT in staat wordt gesteld beter te monitoren hoe de koppeling tussen beleid, organisatie en financiële midde-

len zich ontwikkelt. De RvT heeft geconstateerd dat deze koppeling verder is uitgewerkt in het meerjarige financieel beleidsplan en dat concrete stappen zijn gezet op de andere beleidsterreinen.

De RvT heeft nauwlettend de ontwikkelingen gevolgd in verband met het gebouw aan de Houtmarkt. De RvT is content met de resultaten van een mediationtraject dat tussen de gemeente en de relevante partijen heeft plaatsgevonden.

In 2016 heeft de RvT zich gebogen over een mogelijke samenwerking tussen PROOLeiden en OBSG Leiderdorp. Hiervoor zijn er diverse (extra) bijeenkomsten geweest, onder meer in aanwezigheid van een externe deskundige. De externe deskundige heeft de opdracht gekregen dit traject in nauw overleg en afstemming met alle relevante betrokkenen van PROOLeiden en OBSG Leiderdorp verder te onderzoeken.

In 2016 heeft de commissie 'Handboek Governance', in het kader van good governance, een start gemaakt met het vereenvoudigen en verbeteren van het toezichtplan van de RvT. Begin 2016, tijdens de dag waarop de RvT zijn functioneren evalueert, zijn de toezichtvisie en het toezichtkader besproken en opnieuw vastgesteld.

2.2 Samenstelling

De samenstelling van de RvT in 2016 was als volgt:

NAAM	FUNCTIE	START	HERBENOEMBAAR	AFGETREDEN/ AFTREDEND
Mevr. drs. H.M. Harten	voorzitter	01-01-2010	31-12-2014	01-01-2017
Mevr. mr. drs. C.A. de Weerdt	lid	01-08-2012	01-08-2014	01-08-2018
Dhr. J. Snik	lid	01-12-2014	01-12-2018	
Dhr. drs. C. van der Werf	lid	01-01-2015	01-01-2019	01-01-2017
Mevr. drs. G. Mohebbi	Lid	01-02-2015	01-02-2019	

De leden van de Raad van Toezicht bekleden in het dagelijks leven de volgende (neven)functies:

MEVR. DRS. H.M. HARTEN	
Hoofdfunctie:	Directeur Harten-Advies
Nevenfuncties:	- Voorzitter RvT MaDi, instelling voor Maatschappelijke Dienstverlening en schuldhulpverlening Amsterdam tot juni 2015 - Voorzitter stichting Q4C, Quality voor Children, Nederland, Kwaliteitsstandaarden en ontwikkeling voor kinderen die niet thuis kunnen wonen - Voorzitter RvT STAIJ, stichting voor 20 basisscholen openbaar onderwijs Amsterdam - Lid RvT Yorneo, Jeugdzorg Drenthe - Lid Stichting Young Artfund Amsterdam

MEVR. DRS. G. MOHEBBI	
Hoofdfunctie:	Directeur eigen bedrijf 'Internationalisering & (inclusief) Leiderschap'
Nevenfuncties:	- Bestuurslid van het Meldpunt Discriminatie Amsterdam en de regio - Lid van de strategische adviesraad Bestuurskunde/Overheidsmanagement bij de Haagse Hogeschool - Lid van de commissie 'Opvang & Integratie', De Vereniging VluchtelingenWerk Nederland - Lid van de RvT en auditcommissie van de Stichting !Woon

MEVR. MR. DRS. C.A. DE WEERDT	
Hoofdfunctie:	Geelkerken Linskens advocaten NV te Leiden, partner/advocaat
Nevenfuncties:	• Lid Raad van discipline Hofrecht Den Haag • Voorzitter RvT Prodeba b.v. • Lid klachtencommissie Stichting De Haardstee
DE HEER DRS. C. VAN DER WERF	
Hoofdfunctie:	Directeur Algemene Rekenkamer
Nevenfuncties:	-
DE HEER J.W. SNIK	
Hoofdfunctie:	-
Nevenfuncties:	• Voorzitter RvC wooncorporatie Woondiensten Aarwoude

De RvT heeft de procedure voor het aantrekken van een nieuw raadslid samen met de GMR uitgevoerd. Mevrouw Guity Mohebbi is per 1 februari 2016 als lid van de RvT met de portefeuille kwaliteit en innovatie gestart. Eind 2016 is afscheid genomen van de voorzitter van de RvT mevrouw H.M. Harten en een RvT-lid de heer C. van der Werf. De heer Snik is per 1 januari 2017

benoemd als de voorzitter van de RvT. De RvT ontvangt een vergoeding van € 1.500 per jaar per lid.

2.3 Overzicht vergaderingen

De Raad van Toezicht kwam in 2016 bijna maandelijks bijeen. De belangrijkste onderwerpen van gesprek waren:

DATUM	BELANGRIJKSTE BESPROKEN ONDERWERPEN
26-01-2016	• Meerjarenbegroting 2016-2019 • Samenwerking OBSG Leiderdorp en PROOLEiden • Rapportage financiële commissie
12-02-2016	• Heisessie Raad van Toezicht • Evaluatie functioneren van de Raad van Toezicht
08-03-2016	• Goedkeuring start onderzoek samenwerking OBSG Leiderdorp en PROOLEiden • Notitie onderwijs & innovatie • Voorlopig financiële resultaat 2015 • Jaarplanning
16-03-2016	• Extra overleg betreffende de ontwikkelingen gebouw aan de Houtmarkt
07-04-2016	• Extra klankbordbijeenkomst Raad van Toezicht & directeur-bestuurder en externe adviseur betreffende de samenwerking OBSG Leiderdorp en PROOLEiden
10-05-2016	• Jaarrekening 2015 • Jaarverslag 2015 • Bestuursformatieplan 2016-2019
14-06-2016	• Samenwerking OBSG Leiderdorp en PROOLEiden • Handboek Governance • Agenda jaargesprek wethouder • Jaarrekening 2015 en risicoanalyse • Financiële rapportage t/m april 2016 • Bestuursformatieplan
27-09-2016	• Start PROOplaza • Financiële kwartaalrapportage 2016 • Kaderbrief begroting 2017 • Samenwerking OBSG Leiderdorp en PROOLEiden • Handboek Governance
08-11-2016	• Handboek Governance met externe begeleiding VOSABB • Samenwerking OBSG Leiderdorp en PROOLEiden met bureau Leeuwendaal • Procedure werving nieuw lid Raad van Toezicht • Remuneratie 2016 • Voortgangsgesprek directeur-bestuurder
13-12-2016	• Extra bijeenkomst betreffende samenwerking OBSG Leiderdorp en PROOLEiden • Kaderbrief nieuwe bestuurlijke samenwerkingsvormen in het funderend onderwijs

2.4 Activiteiten Raad van Toezicht

Hieronder wordt aangegeven welke besluiten de RvT heeft genomen en welke thema's (in hoofdlijnen) door de RvT en/of commissies zijn behandeld.

De RvT heeft zich in de jaarlijkse reflectiebijeenkomst positief uitgesproken over de manier waarop het Strategisch Beleidsplan 'Onderwijs met aandacht voor elkaar 2015-2019' in de activiteiten van de scholen verder vorm en inhoud heeft gekregen. Daarnaast is de jaaragenda met inhoudelijke onderwerpen en zijn de schoolbezoeken en het overleg met stakeholders geëvalueerd.

In het kader van governance heeft de RvT in 2016 het informatieprotocol benut door de volgende activiteiten:

- De RvT is op twee schoolbezoeken geweest; te weten op 8 maart 2016 op OZC Orion en op 27 september 2016 op OBS de Viersprong. Hierdoor krijgt de RvT nog meer zicht op de verschillende onderwijsconcepten binnen de PROOLEiden-scholen.
- De RvT heeft op 9 juni 2016 deelgenomen aan het BOD-overleg met de directeurs van PROOLEiden-scholen.
- De RvT is aanwezig geweest bij de kick-off van de PROO Academie op 20 mei 2016 en de kick-off van de Droomschool op 6 oktober 2016. De RvT staat positief ten opzichte van deze initiatieven en volgt de ontwikkelingen met belangstelling.
- De RvT heeft deelgenomen aan het Leids Onderwijsfestival op 30 maart 2016.

In 2016 heeft het jaarlijks overleg met zowel de aftredende wethouder van onderwijs de heer F. de Wit als de nieuwe wethouder van onderwijs de heer P. Dirkse plaatsgevonden. Daarbij is naast een terugblik onder andere ook gesproken over de stand van zaken van de regionale samenwerking en de inzet van PROOLEiden een basisschool met nieuw onderwijsconcept op de locatie Houtmarkt te ontwikkelen. Het verheugt de RvT te constateren dat PROOLEiden hierdoor aansluit bij het gemeentelijk onderwijsbeleid en de behoeften van ouders/verzorgers in stad en regio. De jaarlijkse heisessie van de RvT op 12 februari 2016 is tevens benut om het functioneren van de RvT te evalueren. Leden van de RvT hebben deelgenomen aan het jaarlijks VTOI-congres op 9 april 2016.

Genomen financiële besluiten in 2016

- Goedkeuring jaarrekening 2015
- Goedkeuring financiële rapportage t/m april 2016
- Goedkeuring jaarverslag 2015
- Goedkeuring bestuursformatieplan 2016-2019
- Goedkeuring meerjarenfinancieel beleidsplan 2016-2019
- Goedkeuring begroting 2016
- Goedkeuring bestuursverslag 2015

Genomen niet-financiële besluiten 2016

- E-mailadressen RvT op Binnenplein t.b.v. GMR
- Benoeming Guity Mohebbi in de RvT
- Goedkeuring van de aansluitingsovereenkomst vervangingspool Pool West
- Goedkeuring fase 2 in te gaan m.b.t. het onderzoek naar samenwerking met OBSG
- Hans Snik en Guity Mohebbi zullen deelnemen aan de klankbordgroep m.b.t. samenwerking OBSG
- Notitie over samenwerking met OBSG richting samenwerking met OBSG Leiderdorp in de vorm van een personele unie

Thema's van de Raad van Toezicht

- Strategische interne en externe ontwikkelingen
- Onderwijsontwikkeling en Passend Onderwijs
- Financiën, managementrapportages en risicomanagement
- Ontwikkeling bestuursbureau
- Corporate governance
- Ontwikkeling uitvoering Strategisch Beleidsplan
- Strategie, verdiepingsdag Raad van Toezicht/ Evaluatie functioneren van de Raad van Toezicht

Commissies / aandachtsgebieden

- Financiën
- Remuneratie
- Kwaliteit
- Werkgroep Governance (Toezichtplan)
- Zelfevaluatie

2.5 Governance

De RvT voert haar taken uit op basis van onder andere de Wet Goed Onderwijs, Goed Bestuur, de Code Goed Bestuur in het Primair Onderwijs en door contacten met de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad, de directeurs van PROOLEiden-scholen, de Onderwijsinspectie, de accountant en stakeholders/relaties. De RvT ziet erop toe dat de Governance code steeds gehanteerd wordt.

De toezichthoudende taak van de RvT wordt uitgevoerd op basis van de door de directeur-bestuurder aangeleverde informatie over belangrijke ontwikkelingen waar PROOLEiden mee geconfronteerd wordt, veranderingsvoorstellen die PROOLEiden in gang wil zetten en opgestelde (management)rapportages.

3 GEMEENSCHAPPELIJKE MEDEZEGGENSCHAPSRAAD

3.1 Achtergrond

De Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR) is een wettelijk verplicht, onafhankelijk zelfstandig orgaan, dat medezeggenschap op bovenschools niveau vorm geeft namens alle ouders en personeelsleden verbonden aan PROOLeiden. De GMR is betrokken bij de besluitvorming over het beleid en het functioneren van PROOLeiden in zijn geheel. Zij doet dit door vragen te stellen aan de directeur-bestuurder, gevraagd en ongevraagd advies te geven en dient bij bepaalde beleidsstukken wel of geen instemming te verlenen. Het gaat dan bijvoorbeeld over de begroting, het bestuursformatieplan, het integraal personeelsbeleid of strategische vraagstukken. De GMR behandelt alleen onderwerpen die voor scholen van gemeenschappelijk (schooloverstijgend) belang zijn.

In het jaarverslag van de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad van PROOLeiden wordt kort verslag gedaan van de werkzaamheden van de GMR in het kalenderjaar 2016. Ook wordt vooruitgekeken naar de voornemens voor het nieuwe jaar. Het verslag is gericht aan alle belanghebbenden bij goede medezeggenschap: GMR, medezeggenschapsraden van de scholen, de directeur-bestuurder en Raad van Toezicht. Het verslag zal ook publiek gemaakt worden via de website, zodat ouders en andere betrokkenen er kennis van kunnen nemen.

3.2 Samenstelling GMR

De GMR bestaat uit 15 leden. Elke school vaardigt één lid af naar de GMR, meestal een lid van de MR. Dit kan een ouder of een personeelslid zijn. Het aantal ouder- en personeelsleden dient in de GMR in balans te zijn.

In de tabel vindt u de leden aan het begin van 2016 en namens welke geleding ze deelnemen (ouder of personeel). Mevrouw Mooijekind is aangesteld als ambtelijk secretaris en de spil in voorbereiding/organisatie en verslaglegging van de GMR. Sinds 1 december 2016 wordt zij vervangen door mevrouw Terlingen i.v.m. zwangerschapsverlof.

De GMR heeft in het afgelopen kalenderjaar enkele wisselingen gehad. Eind 2016 namen we afscheid van de heer Robert Toret (ouderlid OBS Anne Frank). Nieuwe leden zijn de heer Guillaume Slingerland (personeelslid OZC Orion) en mevrouw Katja Koppers (personeelslid OBS De Viersprong). De heer Mark Poort is voorzitter van de GMR. Het vice-voorzitterschap wordt ingevuld door mevrouw Natasja Schreuder.

3.3 Activiteiten GMR

In het kalenderjaar 2016 heeft de GMR zes maal vergaderd. Daarnaast hebben de commissies (op terreinen financieel, personeel/organisatie, communicatie, passend onderwijs) onderling contact gehad en vergaderd.

Vanuit de wettelijke taak was er overleg en afstemming met het bestuur over de vakantieregeling, normjaartaak, de regionale vervangingspool, de herinrichting van het bestuursbureau, passend onderwijs regio Leiden, het bestuursformatieplan, mobiliteitsbeleid, de implementatie van de cao, de meerjarenbegroting en de begroting. Naast zijn wettelijke taak wisselde de GMR ervaringen uit en deelde informatie. Ook is gesproken over actuele onderwerpen, zoals bijvoorbeeld de samenwerking met OBSG Leiderdorp.

De GMR werkt met verschillende commissies die zich richten op specifieke onderwerpen en aandachtsgebieden. De commissies bereiden stukken voor de GMR-vergadering voor en gaan, waar nodig, met medewerkers van het bestuursbureau van PROOLeiden in gesprek. Deze werkwijze zorgt voor scherpere advisering richting de directeur-bestuurder.

- De commissie Personeel en Organisatie heeft bij de onderwerpen mobiliteitsbeleid en de implementatie van de cao (taakbeleid) een pro-actieve rol vervuld en hierdoor bijgedragen aan het versterken van het voorgenomen beleid.
- De commissie Communicatie heeft een communicatieplan opgesteld, waarin onder andere aandacht is voor de vindbaarheid van de GMR-stukken op de website van PROOLeiden.

SCHOOL	OUDERLID	PERSONEELSLID	VACATURE
Anne Frankschool	Robert Toret		
Montessorischool Apollo	Juliette Oosterbaan		
De Arcade		Natasja Schreuder, vice-voorzitter	
PI De Brug		Kirsten Seugling	
Jenaplanschool De Dukdalf	Tanja Guiaux		
Lorentzschool	Mark Poort - voorzitter		
Lucas van Leyden	Alphons Dragt		
De Meerpaal			
Bredeschool Merenwijk		Monique Welling	
De Morskring		Linda van der Meer	
OZC Orion		Guillaume Slingerland	
De Stevenshof		Katja Koppers	
De Teldersschool		Santje Couprie	
De Viersprong			
Woutertje Pieterse	Marcel Terlouw		
-		Marthe Mooijekind, ambtelijk secretaris	

Samenstelling GMR januari 2016

- De commissie Financiën heeft zich in een vroeg stadium gericht op de begroting en de financiële planning van PROOLEiden.
- De commissie Passend Onderwijs is een inventarisatie gestart om binnen PROOLEiden de implementatie van passend onderwijs te kunnen monitoren. Deze wordt in 2017 afgerond.

De GMR heeft in 2016 overleg gevoerd met de leden van de Raad van Toezicht. Een prettig en constructief gesprek, waarin afspraken zijn gemaakt over de manier waarop de Raad van Toezicht en de GMR kunnen overleggen en hun afstemming met elkaar kunnen versterken.

3.4 Vooruitblik 2017

De GMR wil verder professionaliseren. Dit is nodig om efficiënt te kunnen werken, maar ook om op tijd haar wettelijke taak uit te kunnen voeren. Verder wil de GMR 2017 gebruiken om relaties verder uit te bouwen, o.a. door naast overleg met de RvT, ook de contacten met MR'en te versterken en contact met de directeuren vorm en inhoud te geven. Verder zal de samenwerking met de OBSG Leiderdorp en afstemming hierover met de GMR van OBSG Leiderdorp aandacht vragen.

De GMR heeft verder het streven een meer centrale rol te spelen in het uitwisselen en delen van kennis over onderwerpen, die voor een brede doelgroep binnen PROOLEiden relevant zijn. Zo zal zij maart 2017 een informatieavond voor alle MR'en van PROOLEiden organiseren over de wijzigingen in de Wet Medezeggenschap op School (WMS) en de consequenties voor (G)MR'en.

Mark Poort, voorzitter van de GMR

Elke school van PROOLEiden heeft een eigen Medezeggenschapsraad (MR). Naast deze MR-en is er ook een Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad: de GMR. Wat doet de GMR precies? We vragen het Mark Poort, de voorzitter: "In de GMR bespreken we de zaken die bovenschools bij PROOLEiden worden georganiseerd. Voorbeelden zijn het strategisch beleid op de langere termijn en zaken met betrekking tot het personeelsbeleid. Belangrijke onderwerpen die in 2016 de aandacht van de GMR hadden, waren het taakbeleid, de mobiliteit, passend onderwijs en de samenwerking met OBSG Leiderdorp. Ook hebben we als GMR gewerkt aan betere communicatie

en betere vindbaarheid, door een communicatieplan te maken en de stukken van de GMR op PROOPlaza te zetten, zodat ze voor de medewerkers een stuk toegankelijk zijn. Daarnaast zijn we als GMR bezig met het verder ontwikkelen en versterken van de medezeggenschap binnen PROOLEiden, bij zowel de MR-en van de scholen als de GMR."

In de GMR heeft namens elke school één lid zitting, dit kan een leerkracht of een ouder zijn. "Dat proberen we ook te laten rouleren", zegt Mark, "zodat niet altijd een ouder of juist een leerkracht de school vertegenwoordigt. Maar dat is ook afhankelijk van de getoonde interesse vanuit een

specifieke school". Mark zelf is als ouder lid van de GMR. "Mijn kinderen, Emma en Daniël, zitten op de Lorentzschool en ik vind het als ouder belangrijk om betrokken te zijn bij de school."

4 ALGEMENE ONTWIKKELINGEN IN 2016

4.1 Strategisch Beleid in uitvoering

In 2016 stond de verdere uitvoering van het strategisch beleidsplan 'Onderwijs met aandacht voor elkaar' centraal. 'Onderwijs met aandacht voor elkaar' is een koersplan dat alle medewerkers van PROOLEiden, ouders, medezeggenschapsraad en toezichthouders richting geeft voor het onderwijs aan onze kinderen. Het strategisch beleid leidt tot beweging, verbinden in onze diversiteit en bieden van houvast in de dagelijkse werkpraktijk.

Het vertrekpunt voor al ons handelen is het lerende en ontwikkelende kind. Het staat centraal in ons handelen en in het hart van onderstaand figuur. Dit is onze drive en geeft ons energie. Kernwaarden zijn de centrale maatstaven met behulp waarvan we ons eigen gedrag en dat van anderen beoordelen. Het gaat om zaken die we collectief goed en juist vinden: vertrouwen, eigenaarschap, verbinding, talentontwikkeling en innovatie. Leidende principes concretiseren de bedoeling van waaruit we werken. Welke principes geven de visie van PROOLEiden op het bereiken van de bedoeling weer? Deze beantwoorden de 'wat', 'waartoe'- en 'waarom'-vraag. In onderstaande figuur is dit samengevat.

Wat hebben we in 2016 op PROOLEiden-niveau gedaan?

In 2016 hebben we in gezamenlijkheid de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Het verder ontwikkelen van een lerende organisatie met een professionele cultuur door de organisatie van Teamtimedagen en andere professionele ontmoetingen, de inzet van intervisiegroepen en een management development traject voor de schoolleiding;
- Het verder stimuleren van de lerende organisatie met de daadwerkelijke start van de PROO Academie;
- Vanuit de start in 2015 van het project Droomschool uitvoering geven aan het ontwikkelde projectplan en innovaties binnen PROOLEiden herkennen, erkennen en verbinden;
- Kwaliteit, sturing en verantwoording opnieuw inrichten, in lijn met het strategisch beleid en consistent voor school- en PROOLEiden-niveau;
- Verdere professionalisering van het bestuursbureau, dienstbaar aan het primair proces, met als resultaat het ontwikkelen van integraal en strategisch onderwijs/kwaliteits-, personeels-, financieel en huisvestingsbeleid;
- Samenwerken met onze ketenpartners in stad en regio, het versterken van een doorgaande leerlijn, samenwerking binnen het Leidse Speciaal Onderwijs en vergroten van de efficiency. Dit krijgt onder andere vorm in het samenwerkingsonderzoek met OBSG Leiderdorp, het Samenwerkingsproject Openbaar Primair en Voortgezet Onderwijs Leiden (i.s.m. Scholengroep Leonardo da Vinci en Stedelijk Gymnasium

Leiden), versterken samenwerking Speciaal Onderwijs Leiden met Stichting Speciaal Onderwijs Leiden e.o. (SSOL) en Leo Kanner Onderwijsgroep (LKO) en het initiatief 'Huis van het Onderwijs' om met diverse stedelijke onderwijspartners gezamenlijke huisvesting voor de bestuursbureaus te vinden;

- Vanuit de samenwerkingsgedachte participeert PROOLEiden in de gemeentelijke overleg gremia als Onderwijstafel, bestuurlijk overleg gemeente en PO/VO - SO, de Bestuurlijke Deelwerkgroep Primair Onderwijs (IBA) en het Onderwijskansen-overleg.

4.2 Passend Onderwijs en samenwerkingsverbanden

Sinds augustus 2015 is Passend Onderwijs van start gegaan. Passend Onderwijs streeft zoveel mogelijk regulier kwalitatief goed regulier onderwijs gericht op maat voor ieder kind na. De ondersteuning wordt naar het kind gebracht, in plaats van het kind naar de ondersteuning. Bij al onze beslissingen staat de onderwijsbehoefte van het kind voorop. Elk kind mag er zijn en hoort er bij, het liefst in de eigen sociale omgeving.

Binnen het kader van Passend Onderwijs gaan we uit van de mogelijkheden en talenten van kinderen, niet van beperkingen. Besturen en scholen hebben daarbij zorgplicht, dat wil zeggen dat de school waar de ouders zich melden, het kind pas los laat als het kind op een passende onderwijsplek is aangekomen. In het ondersteuningsplan van het Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio Leiden staat hoe we dit willen realiseren.

Ontwikkeling IB-bijeenkomsten

De IB-bijeenkomsten worden binnen PROO-Leiden nu zo'n 10 jaar georganiseerd. Wat begon als een overleg waarin het zorgplan van WeerSamenNaarSchool (WSNS) werd besproken en waar het bestuur input van de IB-ers kreeg voor het bestuurlijk overleg van WSNS, is uitgegroeid tot bijeenkomsten waar samen geleerd wordt en de mogelijkheid voor intervisie is. De IB-ers van de verschillende basisscholen participeren in de bijeenkomsten. Sinds vier jaar nemen ook de IB-ers van scholen voor Speciaal onderwijs deel.

Tijdens de bijeenkomsten komen verschillende onderwerpen aan de orde zoals de samenwerking met externe partners als de jeugdhulpverlening en de Jeugd- en Gezinsteams, de veranderingen door de invoer van Passend Onderwijs, de opvang van en handelwijze bij kinderen met leer- en gedragsproblemen, het werken met Groepsplannen, het werken met het Groeidocument (PPO) en hoe IB-ers omgaan met hun werkzaamheden, casuïstiek en de rol, taken en waardering van de IB-ers.

Het afgelopen jaar zijn de IB-ers meer betrokken bij de kwaliteitszorg en onderwijsontwikkeling binnen de scholen. Dit komt voort uit de beleidscyclus vanuit het bestuur, dat aan de slag is gegaan met opbrengst- en ambitiegesprekken met de verschillende scholen. Hier is veel aandacht aan besteed, qua inhoud, en ook omdat het een andere rol en inbreng van de IB-er binnen de school vraagt.

Verder is er een overleg geweest met PPO over mogelijke wijzigingen en verbeteringen t.a.v. het Groeidocument. Er is toegezegd dat er de nodige punten ter verbetering zullen worden meegenomen naar de ontwerpers van het Groeidocument.

Alle scholen hebben te maken met leerlingen die vanwege een lager leer- en vermogen het reguliere programma niet kunnen volgen. Vanuit de vraag 'hoe kun je deze leerlingen beter begeleiden', werd in een IB-bijeenkomst de workshop 'Werken met Passende Perspectieven' door IB-ers gevolgd.

In de toekomst zal de positie van de IB-er binnen de schoolontwikkeling en schoolleiding tijdens de IB-bijeenkomsten de aandacht hebben. Er is steeds vaker sprake van een tandem directie-IB-er als het gaat over schoolontwikkeling. Een mooi voorbeeld hiervan is het werken met opbrengsten en pedagogisch didactisch handelen, als onderdeel van de kwaliteitscyclus, waarbij directie en IB-er samenwerken.

Bij de directiekringen vanuit het Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs (PPO) op wijkniveau is voorgesteld om het komende jaar bij het eerste deel van het overleg de IB-ers te laten participeren. Deze directiekringen hebben een belangrijke rol met betrekking tot de uitvoering van het zorgbeleid. Ook hier worden IB-ers meer betrokken bij het bepalen en uitvoeren van het beleid en de ontwikkelingen binnen Passend Onderwijs. Een goede zaak!

Het samenwerkingsverband streeft er naar om passend onderwijs voor ieder kind te realiseren, waar mogelijk en wenselijk binnen de wijk of gemeente. Regulier waar het kan, gespecialiseerd waar nodig. De school is in staat (vroegtijdig) de onderwijsbehoefte te bepalen en wordt in staat gesteld om met maximale expertise het arrangeren op schoolniveau mogelijk te maken. Scholen worden hiertoe gefaciliteerd met expertise en/of met (financiële) middelen om hun eigen kracht te benutten of te versterken. In het kader van het samenwerkingsverband hebben we afgesproken op de reguliere scholen basisondersteuning op een hoog niveau aan te bieden. Dat houdt in dat:

- Ouders vroegtijdig worden betrokken. Zij denken en praten mee over de wijze waarop ondersteuning wordt gerealiseerd. Deze betrokkenheid (ouders als educatieve partner) is structureel en versterkt daarmee de kwaliteit van het arrangement voor het kind;
- Scholen werken nauw samen met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en de jeugdhulpverlening vanuit de gemeenten en stemmen zo af wat nodig is in en voor het gezin;
- Voortzetting van het beleid m.b.t. een laag verwijzingspercentages (minder dan 2%) naar speciaal (basis) onderwijs. De ambitie om binnen het regulier onderwijs basisondersteuning van hoog niveau te bieden betekent dat het speciaal (basis) onderwijs zich doorontwikkelt naar hoogwaardig gespecialiseerd (basis) onderwijs dat gegarandeerd toegankelijk is voor kinderen die hierbij gebaat zijn.

Iedere PROOLEiden-school heeft een eigen ondersteuningsprofiel ontwikkeld, gebaseerd op de kaders uit het ondersteuningsplan. Het beleid is erop gericht om alle kinderen adequate ondersteuning en begeleiding te bieden via het eigen ondersteuningsaanbod op de school (handelingsgericht werken) en daarmee de verwijzing naar het S(B)O te beperken. De implementatie van Passend Onderwijs / Handelingsgericht Werken wordt aangestuurd vanuit directie en kernteam van het samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio. Voor de onderwijsgevenden ontstaat door met passend onderwijs een taakverzwaring.

Omdat het speciaal onderwijs van PROOLEiden een groter voedingsgebied heeft dan SWV PPO regio Leiden zijn we ook aangesloten bij het Samenwerkingsverband Duin – en Bollenstreek en volgt het als aangemeld lid de ontwikkelingen binnen het samenwerkingsverband Rijnstreek.

Binnen PROOLEiden blijven we waarde hechten aan het aanbieden van zowel regulier als speciaal onderwijs. Het biedt de mogelijkheid om een breed georiënteerde lerende organisatie te blijven en van elkaar expertise te leren. De plaatsbepaling van de twee scholen voor speciaal onderwijs (OZC Orion en PI De Brug/JRK Houtmarkt) is verankerd binnen de organisatie. Het samenwerkingsverband vraagt van ons, als schoolbestuur voor speciaal onderwijs, de komende jaren een dubbele taak: het bieden van een gespecialiseerde onderwijssetting voor leerlingen waarvoor passend onderwijs in een reguliere school niet haalbaar is en het

bundelen van expertise om het regulier onderwijs te ondersteunen bij het ontwikkelen en uitvoeren van arrangementen.

In 2015 is het samenwerkingsverband met een project gestart met als doel om te bepalen op welke wijze de (extra) zorg voor jonge kinderen beter verankerd kan worden. Een van de onderdelen van het project betrof een heroriëntatie op de observatievoorziening JRK De Houtmarkt. Januari 2016 heeft het bestuur van het samenwerkingsverband PPO regio Leiden besloten de huidige locatie van de observatievoorziening Jonge Kind aan De Houtmarkt te Leiden per augustus 2016 op te heffen en een nieuwe voorziening te starten binnen SBO De Vlieger. Derhalve is medio 2016 de JRK-afdeling aan de Houtmarkt ontmanteld, is de samenwerkingsconstructie met SBO De Vlieger ophouden te bestaan en is de SO - jonge kind groep per augustus 2016 overgeplaatst naar PI De Brug. Op SBO De Vlieger is per augustus 2016 de jonge kind-voorziening 'Het Palet' gerealiseerd.

Sinds 6 maart 2016 verzorgen PI De Brug en Prodeba Jeugzorg de onderwijs-zorgvoorziening 'De Sloep'. Dit onderwijszorgarrangement is bedoeld voor leerlingen in de leeftijd van 6 tot 13 jaar in de Leidse regio bij wie in de eerdere schoolgang is gebleken dat (volledig) schoolgaan onmogelijk is en voor wie geen passende andere school beschikbaar is. Bij de school van inschrijving sprake is daardoor sprake van een grote handelingsverlegenheid en de leerling dreigt thuis te komen zitten of zit reeds thuis. Voor deze kinderen wordt een onderwijsarrangement ingericht dat voorziet in een passend programma van onderwijs en dagbesteding. Bij de uitvoering van het onderwijszorgarrangement werkt PI De Brug samen met Prodeba. Zij dragen er zorg voor dat een deel van de week de kinderen door kunnen brengen in een zorgboerderij en daar een dagbestedingsprogramma krijgen dat aansluit bij hun ontwikkelbehoefte.

PROOLEiden zoekt sinds 2014 de actieve samenwerking met de Leidse schoolbesturen voor Speciaal (Basis-) Onderwijs. De wens op een efficiëntere en effectieve wijze de kennis en expertise te bundelen, aan te bieden en stakeholders te informeren over de gezamenlijke ambities, zoals vastgelegd in de notitie 'Van Speciaal Onderwijs naar Gespecialiseerd Onderwijs' (2014) is daarbij leidend. Het proces is in 2016 gecontinueerd door naast een strategisch bestuurlijk traject het overleg binnen de Leidse S(B)O-Kring verder uit te bouwen en schooljaar 2016 -2017 te starten met een gezamenlijke startdag met alle bestuurders en schoolleiders van de S(B)O-scholen.

4.3 Samenwerking met andere partijen

Als vervolg op de gesprekken die de directeur-bestuurder van PROOLEiden met alle bestuurders van organisaties voor openbaar onderwijs in de Leidse regio heeft gevoerd is er in 2016 een onderzoek gestart naar de samenwerking tussen OBSG Leiderdorp en PROOLEiden. De verwachting is dat dit onderzoek in 2017 zal resulteren in een personele unie tussen beide stichtingen. M.i.v. schooljaar 2016 - 2017 participeert Stichting Voorschotense Openbare Scholen (VOS) in het ICT Netwerk van PROOLEiden.

De samenwerking tussen de Pabo Hogeschool Leiden, Stichting Lucas Onderwijs, Meerprimair, Sopoh, Sopora en PROOLEiden in het kader van het project Samen Opleiden 2.0 (Regeling versterking lerarenopleidingen en scholen) heeft zich verder ontwikkeld. Door de intensievere samenwerking, ontstaat steeds meer inhoudelijke verbinding (begeleiding van beginnende leraren, stagebegeleiding en uitwisseling en een verbetering van de aansluiting tussen de lerarenopleiding en de behoeften van scholen) op het gebied van stage- en personeelsbeleid. Het overleg van de PROOLEiden-opleidingsscholen (o.l.v. de schoolopleider/projectleider) heeft zich in 2016 verder ontwikkeld.

De contacten tussen PROOLEiden en de schoolbesturen voor Openbaar Voortgezet Onderwijs in de stad, het Stedelijk Gymnasium Leiden en Scholengroep Leonardo da Vinci, zijn in 2016 bestendig. De bestuurders van de organisaties en het schoolmanagement van hun scholen ontmoeten elkaar vier keer per jaar in het kader van de Openbaar Onderwijs Sociëteit (OOS). Daarnaast werken leraren van deze scholengroepen inhoudelijk samen binnen professionele leergemeenschappen (PLG's).

In het kader van het overleg tussen gemeenten en onderwijsinstellingen voor Primair en Voortgezet Onderwijs in de stad hebben de bestuurders van PROOLEiden en SCOL (Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden) namens hun achterban (PO/SO en VO) zitting in een agendacommissie, om samen met de gemeente een meer beleidsrijke agenda t.b.v. het gezamenlijke overleg op te zetten.

In samenwerking met Cardea Jeugdzorg biedt PROOLEiden te Leiderdorp een geïntegreerde combinatie van onderwijs en jeugdhulp aan in de Onderwijs Zorg Combinatie (OZC) Orion. Samen met Prodeba Jeugdzorg wordt het onderwijszorgarrangement 'De Sloep' op PI De Brug vormgegeven.

Leiden profileert zich als kennisstad. Het vormgeven van uitdagend onderwijs in Leiden voor cognitief en technisch (hoog) begaafde kinderen in de leeftijd van 2 tot 24 jaar begint steeds meer vorm te krijgen in het programma De Leidse Aanpak www.deleidseaanpak.nl. De Leidse Aanpak is een stedelijk project om op dit gebied meer synergie te creëren en met de partners van Voorschoolse Educatie, Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs en Hoger Onderwijs tot gezamenlijke ontwikkeling te komen. De verdere uitrol van 'De Leidse Aanpak' zal plaatsvinden vanuit de Samenwerkingsverbanden PO en VO Leiden, de directeur-bestuurder van PROOLEiden is voorzitter van de stuurgroep.

4.4 Bijzondere activiteiten in 2016

Onderwijs aan vluchtelingen

In 2015 is ons land geconfronteerd met een forse toename van het aantal vluchtelingen. Van najaar 2015 tot mei 2016 is in Leiden een Pre POL (Pre Proces Opvang Locatie) voorziening geweest. Vanuit gemeente en gemeentepolitiek kwam het verzoek aan de Leidse schoolbesturen om snel een onderwijsvoorziening voor de schoolgaande kinderen in deze voorziening te

Speciaal Onderwijs: dankbaar werk met veel diepgang

Onderwijs Zorg Combinatie (OZC) Orion is de enige school van PROOLEiden die niet in Leiden maar in Leiderdorp is gevestigd. OZC Orion neemt dan ook een aparte plaats in, het is geen reguliere school, maar een school voor Speciaal Onderwijs. Orion werkt samen met jeugd- en opvoedhulporganisatie Cardea, waardoor een bijzondere combinatie van onderwijs en zorg geboden wordt. Saskia Schakenbos en Stefanie Noordhuizen, leerkracht, respectievelijk pedagogisch medewerker bij Orion, hebben bewust gekozen voor een baan in het Speciaal Onderwijs. Saskia: "In het Speciaal Onderwijs werk je meer individuericht. De groepen zijn een stuk kleiner dan in het regulier onderwijs, gemiddeld zitten er acht kinderen in de groep". Stefanie voegt toe: "Dat moet ook wel, want het zijn allemaal heel verschillende kinderen, met (ernstige) gedragsproblemen, die vaak al op meerdere scholen hebben gezeten en nergens meer terecht kunnen. Deze kinderen vertrouwen geven en echt verder helpen, daar haal ik zoveel voldoening uit". Saskia beaamt dit: "We kijken echt naar het kind en de individuele zorgbehoefte. We slaan een brug tussen (opvoeding) thuis en school door het werken met gezinsbegeleiders".

"Het eerste woord dat bij mij opkomt als je vraagt wat je nodig hebt om in het Speciaal Onderwijs te werken is flexibiliteit", zegt Stefanie. "Je kijkt per kind wat hij of zij nodig heeft. Dat verschilt niet alleen per kind, maar kan ook per dag, zelfs per moment verschillen. Het ene kind heeft bijvoorbeeld een compliment nodig, waar een ander kind op dat moment een stille werkplek nodig heeft. Daarbij heb je geduld nodig, veel geduld".

Wat het Speciaal Onderwijs verder kenmerkt, althans bij OZC Orion, is de intensieve samenwerking. Samenwerking met ouders, samenwerking met gezinsbegeleiders en ook de onderlinge samenwerking. "Je werkt altijd met z'n tweeën op de groep: een leerkracht en een pedagogisch medewerker. Als de ene lesgeeft, observeert de ander, en andersom. Je doet het echt samen, dat is hard nodig bij deze kinderen. Onderwijs en zorg zijn aanvullend en ondersteunend aan elkaar en vereisen nauwe afstemming. We reflecteren ook met elkaar op 't werk, geven elkaar feedback en tillen zo ook elkaar naar een hoger plan".

Nog een verschil met het reguliere onderwijs is dat we in het Speciaal Onderwijs continu aandacht besteden aan sociaal-emotionele aspecten: concentratie, samenwerking, grenzen aangeven, luisteren, op je beurt wacht, opkomen voor jezelf".

De dames, afsluitend: "Het werk in het Speciaal Onderwijs is heel afwisselend, de problematiek is complex en boeiend, het is werk met veel diepgang".

realiseren. November 2015 heeft PROOLEiden deze maatschappelijke opdracht op zich genomen en binnen enkele weken in het gebouw aan De Houtmarkt de tijdelijke onderwijsvoorziening De Houtduif gerealiseerd. In de periode 14 december 2015 tot 27 mei 2016 is hier aan een groep van ongeveer 35 vluchtelingkinderen Nederlands onderwijs verzorgd. De (op)start van dit onderwijs was niet zo snel als de beëindiging ervan. Op 25 mei werd de onderwijsvoorziening door het COA (Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers) geïnformeerd dat per 27 mei de Pre Pol locatie werd gesloten en de kinderen geen gebruik meer zouden maken van de onderwijsvoorziening.

Leids Onderwijs Festival

Op 30 maart 2016 heeft voor de eerste keer het Leids Onderwijs Festival (LOF) plaatsgevonden. Tijdens dit festival krijgen alle onderwijsgeveenden in Leiden de mogelijkheid kennis te maken met alle Leidse onderwijsinstellingen d.m.v. presentaties en activiteiten. PROOLEiden heeft actief bijgedragen aan het realiseren van deze eerste editie van het LOF. Het tweede LOF gaat plaatsvinden op 25 oktober 2017. We combineren dan de PROOLEiden Onderwijsdag met dit Leidse Onderwijsfevenement.

4.5 Vertrouwenspersonen

In het kader van de klachtenregeling beschikt PROOLEiden over externe vertrouwenspersonen die bij klachten functioneren als aanspreekpunt. De vertrouwenspersonen gaan na of door bemiddeling tot een oplossing gekomen kan worden. De externe vertrouwenspersonen begeleiden desgewenst ook bij verdere procedures en verwijzen in voorkomende gevallen naar andere instanties.

PROOLEiden heeft de functie van externe vertrouwenspersoon gesplitst. Bij de GGD wordt externe expertise ingehuurd t.b.v. een externe vertrouwenspersoon voor de ouders en met onderwijsadvies voor de externe vertrouwenspersoon voor het personeel.

Het aantal ingediende klachten fluctueerde in de afgelopen jaren. In 2013 werden 11 klachten in behandeling genomen, in 2014 zijn er 8 klachten behandeld en in 2015 hebben twee ouders contact opgenomen met de externe vertrouwenspersoon.

In 2016 is er één klacht behandeld door het bestuur. Na gesprekken met ouders en de school is de klacht afgehandeld. In 2016 is er door ouders twee keer telefonisch contact opgenomen met de externe vertrouwenspersoon van de GGD. Deze ouders hadden na een gesprek op school geen verdere ondersteuning nodig.

Op alle scholen van PROOLEiden zijn contactpersonen aanwezig. Dit zijn medewerkers van de scholen. Jaarlijks vindt er een gezamenlijke studieochtend en intervisie voor de contactpersonen plaats, inhoudelijk ondersteund door een expert van Stichting School & Veiligheid.

4.6 Incidentenregistratie

Vanaf 2010 is de registratie van klachten op bestuursniveau uitgebreid met een incidentenregistratie op schoolniveau. Door onze scholen worden alle incidenten, meldingen en klachten op het gebied van (cyber)pesten, agressie, geweld, homoseksuele intimidatie, seksuele intimidatie, discriminatie, extremisme en racisme geregistreerd. Het aantal geregistreerde incidenten in 2016 was 143. Dit is een afname van incidenten ten opzichte van 2015 (in 2015: 174).

De meldingen zijn als volgt verdeeld over de onderwerpen:

Agressie	57
Conflict	6
Diefstal	1
Intimidatie	8
Ongeval	52
Pesten	19
Vandalisme	0

In 2015 is een begin gemaakt met een eenduidige registratie van incidenten. Dit behoeft in de volgende jaren nog verbetering en vastlegging.

4.7 Samenleving en PROOLEiden

In 2016 heeft het bestuursbureau van PROOLEiden de financiële waarde van de gezamenlijke kerstpakketten gedoneerd aan Stichting Leergeld. Stichting Leergeld zet zich in voor kinderen uit gezinnen waar het besteedbaar inkomen laag is. Zij maken het mogelijk om deze kinderen toch mee te laten doen met activiteiten op het gebied van school, sport en cultuur. Zo stelden ze kinderen onder meer in staat om hun zwemdiploma te halen, muziekles te volgen, met de fiets naar school te gaan, een laptop tot hun beschikking te hebben voor school en huiswerk.

4.8 ICT-ontwikkelingen in 2016

In 2015 heeft een werkgroep bestaande uit enkele schooldirecteuren en ICT-coördinatoren onderzoek gedaan naar netwerkbeheerders. De conclusie van de werkgroep was dat een keuze voor een platform om 'in de cloud' te kunnen werken allereerst genomen dient te worden. Er is toen gekozen om met ingang van 2016 te gaan werken met Office365 van Microsoft.

Het bestuurskantoor

In februari is de eerste fase gestart in de migratie van het netwerk op het bestuurskantoor. Het e-mailverkeer werd ingericht binnen Outlook online en OneDrive. Alle werkstations zijn hierop aangepast. De functionaliteit van de server werd overgenomen door een Synolgy NAS in combinatie met een nieuwe router. Vanaf dat moment kon gedeeltelijk al in de cloud gewerkt worden. Doel was om in de loop van het jaar alle bestanden in de cloud te zetten en te gaan werken met SharePoint. Dat is niet gelukt en zal in 2017 verder worden opgepakt.

De scholen

Er is een start gemaakt met de eerste fase, de migratie van de e-mailfunctionaliteit naar Office 365. De eerste stap in dit proces is het centraal beheer van alle domeinnamen die worden ondergebracht bij Yourhosting. De scholen hebben de opdracht gekregen om uiterlijk aan het einde van schooljaar 2016-2017 de migratie van de e-mail te laten verzorgen. Aan het einde van 2016 hadden 10 scholen de eerste fase achter de rug.

Scholing

In de periode januari-maart is een Masterclass 21st Century Skills georganiseerd met 17 deelnemers vanuit 8 scholen. In november is voor deze groep een terugkomdag gehouden. De reacties waren zeer positief.

Ter voorbereiding op de inrichting van SharePoint hebben enkele ICT-coördinatoren in december een trainingsdag gevolgd bij APS IT-diensten. Mede met de daarbij opgedane inzichten zal in 2017 hier een vervolg aan worden gegeven.

Netwerkbeheer

In september is een start gemaakt met verkenning naar partijen die voor het bestuurskantoor en de scholen een Sharepoint-omgeving kunnen bouwen in combinatie met werkplekbeheer. Het streven is om in het vroege voorjaar van 2017 hier besluiten over te nemen.

4.9 Ontwikkelingen in de communicatie

Vanuit het leidende principe 'Verbinden in verscheidenheid' is professionele communicatie een van de strategische doelen, geformuleerd in het Strategisch Beleidsplan 2015-2019. Hieruit volgend zijn voor het jaar 2016 de interne communicatiedoelstelling *'de verbondenheid tussen de scholen meer zichtbaar, herkenbaar en ook voelbaar maken'* en de externe communicatiedoelstelling *'PROOLEiden profileren als een vooraanstaande, professionele, betrokken en innovatieve partij in het basisonderwijs in Leiden en omgeving'* richtinggevend. Deze doelstellingen zijn vertaald in diverse uitingen, activiteiten en projecten:

- De merkbeplofte 'Onderwijs met aandacht voor elkaar' wordt steeds breder uitgedragen.
- De verbondenheid tussen PROOLEiden en de scholen is meer en meer zichtbaar en merkbaar, door visualisering (vlaggen, borden, website) en door meer de dialoog met elkaar aan te gaan.
- Projecten als de PROO Academie, Samen Opleiden 2.0, PLG's PO/VO en de Droomschool zijn communicatief ondersteund en worden breder uitgedragen.
- De huisstijl is doorgevoerd op alle uitingen, wordt strikt bewaakt en er is een afgeleide huisstijl voor de GMR en de PROO Academie ontwikkeld.
- De nieuwe website is gelanceerd, is up-to-date en wordt zeer regelmatig geactualiseerd.
- Het nieuwe intranet PROOPlaza is geïntroduceerd.
- De interne nieuwsbrief PROOfeit is gekoppeld aan PROOPlaza en er is een PROOfeit voor medewerkers ontwikkeld.
- PROOLEiden is alerter op relevante aanknopingspunten voor de PR en benadert de pers actiever.

Het Themateam Communicatie inventariseert de wensen en behoeften omtrent de communicatie vanuit de scholen, fungeert als klankbord, toetst de communicatie op de vijf kernwaarden en reflecteert op de in- en externe communicatieactiviteiten.

5 ONDERWIJS

5.1 Onderwijsresultaten

Voor alle PROOLEiden-scholen liggen de leerresultaten ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingpopulatie mag worden verwacht. De leerresultaten op het gebied van de Nederlandse taal en op het gebied van rekenen en wiskunde worden gemeten over een periode van drie schooljaren en vergeleken met de leerresultaten over diezelfde schooljaren van scholen met een vergelijkbaar leerlingenbestand. Geen van de scholen scoort onder de normering die de Inspectie van het Onderwijs hanteert.

5.2 Inspectie van het Onderwijs

Op basis van een risicoanalyse en eventueel nader onderzoek bepaalt de Inspectie van het Onderwijs hoeveel toezicht een school nodig heeft. Het toezicht dat iedere school krijgt, is dus maatwerk. Bij de risicoanalyse onderzoekt de inspectie de opbrengsten, zoals de resultaten van de eindtoets basisonderwijs, jaarstukken, zoals de schoolgids en financiële stukken, signalen, zoals meldingen van klachten en (negatieve) berichtgevingen in de media en nalevingsaspecten, zoals onderwijstijd.

Als deze analyse geen risico's laat zien, dan heeft de Inspectie vertrouwen in de kwaliteit van het onderwijs op de school of instelling. Er is geen nader onderzoek of intensivering van het toezicht nodig en de school (instelling) krijgt basistoezicht. Alle PROOLEiden-scholen hebben basistoezicht. Elke school krijgt ten minste eens in de vier jaar bezoek van een inspecteur. Dit is ook het geval als er geen aanwijsbare risico's zijn.

De Inspectie van het onderwijs heeft in 2016 twee bezoeken afgelegd aan scholen van PROOLEiden. De Viersprong is bezocht voor een kwaliteitsonderzoek. De Inspectie van het Onderwijs oordeelde dat De Viersprong haar kwaliteit op orde heeft en heeft het basisarrangement gehandhaafd. De Inspectie van het Onderwijs heeft OZC Orion bezocht voor een themaonderzoek naar het onderwijs in Burgerschap en Diversiteit in het speciaal onderwijs. Het doel van dit onderzoek was het verzamelen van informatie in het kader van een landelijk intersectoraal themaonderzoek naar burgerschap en seksuele diversiteit in het regulier en speciaal onderwijs in Nederland. Aan dit bezoek is geen kwaliteitsoordeel verbonden.

Vernieuwingen in een stroomversnelling

Inge Sluijs, derdejaars student Pabo aan de Hogeschool Leiden, kwam eind 2016 net terug van een 3 maanden course in Denemarken en Noorwegen, toen ze de vacature van de Droomschool onder ogen kreeg. Ze was in Scandinavië zo geïnspireerd geraakt door het onderwijs, dat ze direct solliciteerde. Inmiddels heeft Inge

scholen geholpen met innovaties, droomcolleges gegevens, en workshops begeleidt voor zowel leerkrachten als kinderen.

“De bedoeling van de Droomschool was een blauwdruk te maken voor een vernieuwende school”, zegt Inge. “In de praktijk is het anders gelopen. De Droomschool heeft geresulteerd in allerlei kleine innovaties, onderwijsverbeteringen, in droomcolleges en in de begeleiding van verschillende vernieuwingen op scholen. Zo heb ik de Teldersschool, de ‘internationale’ school, geholpen een nieuwe methode Engels vanaf groep 1 uit te zoeken en advies uitgebracht over hoe met deze nieuwe methode te werken. We, ik heb het samen met medestudent Mark van Vianen gedaan, hebben de kinderen hierbij nauw betrokken. Want wat vinden kinderen belangrijk? Dat bleek te zijn: veel verschillende manieren van leren, met veel verschillende werkvormen. Bovendien moest dit toe te passen zijn in combinatieklassen, waar gedifferentieerd les gegeven wordt.”

De inzet van studenten blijkt zeer waardevol. De studenten gaan op onderzoek uit, ontwikkelen werkvormen gekoppeld aan leerdoelen en begeleiden bij de implementatie er van. Ze nemen de leer-

krachten een stuk werk uit handen, werk waar de leerkrachten zelf vaak niet aan toekomen, en vormen ‘een stok achter de deur’. Hierdoor komen vernieuwingen in een stroomversnelling!

Voor de scholen heeft de Droomschool daardoor veel gebracht. In de ene school zijn daadwerkelijk onderwijsverbeteringen aangebracht. De ander school heeft het de inspiratie gegeven zelf met een innovatie aan de slag te gaan. Inge: “Een pracht voorbeeld is de ontwikkeling van het Crealab op de Meerpaal. De Meerpaal wil een creatieve school zijn en het Crealab, een Creatief Laboratorium, is één van de pijlers die hiervoor is ontwikkeld. Crealab laat leerlingen buiten hun kaders om, in aansluiting op verschillende kerndoelen, in aanraking komen met vakken als filosofie, techniek, beeldende technieken, drama en muziek. Experimenteren, creëren en presenteren zijn steeds het uitgangspunt.”

Voor Inge zelf heeft de Droomschool ook veel gebracht: “Ik heb veel geleerd over het onderwijs wat je niet op de Pabo leert, zoals buiten de kaders en buiten de lesmethoden om denken. Bovendien heb ik veel nieuwe contacten opgedaan, erg leuk en waardevol!”

5.3 Onderwijskundig beleid en resultaten

Op basis van het Strategisch Beleidsplan 'Onderwijs met aandacht voor elkaar 2015-2019' hebben in 2015 alle school-directeuren een schoolplan gemaakt voor de periode 2015-2019. De schooldirecteuren gebruikten de module Werken Met Kwaliteitskaarten (WMK) van Cees Bos, www.mijnschoolplan.nl. Het schoolplan is een kwaliteitsdocument waarmee een school intern en extern aangeeft waar zij staat en wat in een periode van vier jaar op verschillende beleidsterreinen nagestreefd wordt. Op onderwijskundig gebied zijn de ambities beschreven en verbeterpunten benoemd die in de schoolplanperiode worden opgepakt.

In het strategisch beleid zijn verschillende organisatiedoelen gesteld voor 2016. De volgende doelen zijn gerealiseerd:

Leren met elkaar

- In 2016 heeft een aantal themadagen met de schoolleiders (en IB'ers) plaatsgevonden. De thema's die aan de orde kwamen zijn de kwaliteitscultuur op scholen, opbrengstgericht werken op schoolniveau en het pedagogisch en didactisch handelen van de leerkrachten.
- PROOLEiden organiseert jaarlijks studiereizen. Wisselend voor de schoolleiding, of voor leraren en overige medewerkers. Deze zijn bedoeld om elkaar te inspireren, te professionaliseren en bij te dragen aan teambuilding. In 2016 heeft de voorbereiding plaatsgevonden van de derde studiereis naar Finland. Een gecombineerde groep van schoolleiding en leerkrachten gaat deelnemen aan een studieprogramma waarbij zij scholen bezoeken en praktijkonderzoek uitvoeren.
- Op bijna alle scholen is een Kinderraad actief. De scholen zijn positief over de invulling en de opbrengsten van de kinderraden. Tijdens de ambitiesgesprekken voert de directeur-bestuurder met (een delegatie) van kinderen uit de kinderraad een gesprek over 'de staat van de school'.

Innovatie

- In 2016 hebben de scholen praktijk gemaakt vanuit het project 'Droomschool'. In nauwe samenwerking met de Pabo van Hogeschool Leiden is een plan van aanpak uitgevoerd. Het plan van aanpak richt zich op het aanspreken van het innovatief vermogen van alle PROOLEiden-scholen, het leren van en met elkaar en het ontwikkelen van een ontwerp van een 'Droomschool'. De vier doelen zijn:
 - 1 Bijdragen aan een cultuur van kennisdeling en co-creatie tussen leerkrachten, ouders, kinderen, scholen, onderwijsinitiatieven in Leiden en opleidingen.
 - 2 Kennis en inspiratie verzamelen en delen over toekomstbestendig onderwijs voor alle betrokkenen.
 - 3 Een ontwerp voor een droomschool ontwikkelen met als doel een blauwdruk voor een te realiseren school.
 - 4 Het realiseren van de droomschool.

De gemeente Leiden is betrokken bij dit project middels een innovatiesubsidie.

Voorbeelden van goede praktijken die zijn opgepakt zijn Leidse woordenschatlijsten bij De Viersprong, CREALab bij De Meerpaal, ICT-onderwijs bij de Lucas van Leyden en Vroegtijdig Vreemde Talen Onderwijs (VVTO) op De Telders.

- Alle PROOLEiden-scholen werken aan onderwijsontwikkeling. Voorbeelden van schoolverbetertrajecten op scholen in 2016 zijn onder andere invoering van groepsdoorbrekend onderwijs, doelgericht werken met ICT, formuleren van kinddoelen, gebruik van coöperatieve werkvormen, werken met portfolio's, werken aan 21e eeuwse vaardigheden, groep doorbrekend onderwijs en onderzoekend en ontwerpend leren.
- Een groot deel van de ICT-werkgroep heeft zich verdiept in ICT in combinatie met de 21st century skills. Zij hebben een basisopleiding gevolgd waarin zij kennis vergaaren over een aantal methodieken het onderwijs in te richten aan de hand van de 21st century skills. Een tweede groep is in 2016 gestart.
- Wetenschap en techniek krijgen een steeds prominentere plaats binnen het curriculum van de scholen. In samenwerking met het Technolab Leiden worden diverse projecten en workshops aangeboden. 10 Scholen zijn lid van Technolab en bieden samen met hen activiteiten aan.

Kwaliteitsbeleid

- In het voorjaar 2016 hebben alle scholen een zelfevaluatie van de opbrengsten gemaakt en heeft het bestuur opbrengstengesprekken gevoerd met de directies. Het doel van deze gesprekken is de directies te ondersteunen in hun ontwikkeling van de planmatige kwaliteitszorg en het opbrengstgericht werken. Dit past in het kwaliteitstraject om het opbrengst- en handelingsgericht werken binnen PROOLEiden te versterken. Het doel is de kwaliteitszorg op basis van toetsanalyses van de scholen structureel te borgen in het gehele systeem van schoolontwikkeling en de kwaliteitszorg. De werkgroep kwaliteit en verantwoording heeft samen met de beleidsadviseur onderwijs en kwaliteit de scholingsdagen 'opbrengstgericht en handelingsgericht werken' met school-directeuren en intern begeleiders (IB'ers) voorbereid die plaatsvonden in 2016.
- In dit kwaliteitstraject past ook de sturing op zelfevaluaties van het pedagogisch en didactisch handelen op schoolniveau. In het najaar 2016 hebben de schoolleiders een eerste bijeenkomst gehad waar zij gezamenlijk bepaald hebben wat zij verstaan onder goed pedagogisch en didactisch handelen. Het streven is dat alle schoolleiders in 2017-2019 een zelfevaluatie pedagogisch en didactisch handelen uitvoeren en deze analyse planmatig meenemen in de onderwijsontwikkeling.
- Het Handelings Gericht Werken (HGW) was op veel scholen in 2016 opnieuw een belangrijk instrument om optimaal af

te stemmen op de onderwijsbehoeften van leerlingen. Veel scholen hebben geïnvesteerd in:

- ▶ zorgen dat leraren weten wat ze hun leerlingen moeten leren;
- ▶ het onderwijs afstemmen op wat leerlingen nodig hebben om te presteren;
- ▶ problemen analyseren van leerlingen die de doelen niet halen;
- ▶ problemen verhelpen door een goede leerlingenzorg;
- ▶ jaarlijks nagaan hoe groepen leerlingen en de school als geheel presteren en snel verbeteren als prestaties tegenvallen;
- ▶ opnemen van de referentieniveaus voor taal en rekenen in de schoolplannen.

Professionele cultuur

- De directeur-bestuurder heeft met schoolleidingen van de PROOLEiden scholen voor de tweede keer ambitiegesprekken gevoerd. In deze gesprekken zijn de ambities van de school besproken, de wijze waarop de schoolleiding deze wil behalen en is geïnventariseerd wat de schoolleiding en het team nodig hebben om deze ambities te bereiken. Naast de gesprekken met de schoolleiding heeft het bestuur gesprekken gevoerd met leerkrachten, leerlingen (en ouders). Deze gesprekken gaven een goed beeld van de school en de realisatie van de school- en jaarplannen.

Samenwerking

- In 2015 is een start gemaakt met de professionele leer-gemeenschappen (PLG's) PO/VO om de doorgaande leerlijn primair onderwijs en voortgezet onderwijs te versterken. Er zijn vier PLG's gestart op het gebied van 1) didactiek leerkrachten en vaardigheden leerlingen, 2) verborgen talentontwikkeling, 3) rekenen en 4) Engels. De leerkrachten uit de drie organisaties zijn gefaciliteerd om bij elkaar 'in de school en klas te laten kijken'. In juni 2016 zijn de ervaringen en de bevindingen omgezet in concrete aanbevelingen die in schooljaar 2016-2017 omgezet worden in concrete producten en acties.
- Met name bij scholen waar kinderen met taal en/of ontwikkelingsachterstanden instromen, wordt de samenwerking met de peuterspeelzalen en kinderdagverblijven gezocht om zo vroeg mogelijk te signaleren en gerichte programma's aan te bieden, zoals Piramide. Binnen PROOLEiden zoeken scholen met dit aanbod en deze problematiek elkaar op, om van elkaar te leren.
- De Dukdalf is gestart met de voorbereiding van een Educatief Kindcentrum samen met Smallsteps. In dit Educatief Kindcentrum willen Smallsteps en OBS De Dukdalf een door-gaande lijn tussen onderwijs en zorg en een natuurlijke overgang tussen schools (formeel) en buitenschools (informeel) leren creëren.

- Bredeschool Arcade gaat zich omvormen naar een kind-centrum. In 2016 is samen met kinderopvangorganisatie Smallstepps een (tijdelijke) speel-leergroep opgestart en is een verdere oriëntatie op samenwerking uitgevoerd.
- De VVE scholen De Viersprong, De Telders en De Merenwijk hebben oudercoördinatoren en schakelklassen om de ontwikkelkansen van leerlingen te optimaliseren. Hierbij wordt gebruik gemaakt van subsidies van de gemeente Leiden.
- In 2016 is binnen het Samenwerkingsproject Samen Opleiden met PABO Hogeschool Leiden een onderzoek gestart en (gedeeltelijk) uitgevoerd door een tweetal leraren o.a. op het thema pedagogisch klimaat. Er is meegeschreven aan de stageopdrachten bij het nieuwe curriculum ouder-betrokkenheid van de Pabo Hogeschool Leiden. In samen-werking met de besturen uit het samenwerkingsverband Samen Opleiden is een vernieuwd introductiebeleid ontwik-keld dat in 2017 voor het eerst uitgevoerd gaat worden. Daarnaast hebben vier leerkrachten de mogelijkheid gekre-gen de Post HBO opleiding Onderwijs en Moderne Media vanaf september 2016 te volgen. Deze opleiding zullen ze halverwege 2017 gaan afronden.
- PROOLEiden heeft deelgenomen aan de eerste 'Leidse dag van het kinderboek' met als thema 'Van verhalen groei je'. Er is een samenwerking ontstaan tussen verschillende partners uit Leiden, o.a. Pabo, Hogeschool Leiden, PROOLEiden (lees-coördinatoren, deelprojectleider Samen Opleiden studenten van Opleiden in de school), Kinderboekhandel Silvester, BplucC Leiden e.a. Studenten hebben daarbij samen met docenten lessen rondom 'Verhalen vertellen' verzorgd op de scholen van PROOLEiden.

6 PERSONEEL

Het Strategisch Beleidsplan 2015-2019 geeft richting aan de intenties van het personeelsbeleid. Bij PROOLeiden wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de aanwezige talenten bij personeelsleden. Het beleid wordt ingezet om deze talenten en de kennis, kunde en vaardigheden bij personeelsleden verder te ontwikkelen en hen eigenaar te maken van die ontwikkeling. Deze visie is beschreven in de notitie 'Visie op modern personeelsbeleid' waarin we een beroep doen op de deskundigheid, professionaliteit en verantwoordelijkheid van de medewerkers. Uitgangspunt hierbij is denken vanuit kansen en mogelijkheden, in plaats van beperkingen. Eigenaarschap, vertrouwen en talentontwikkeling staan centraal, waarbij de leraar voor de klas ruimte krijgt zijn/haar vakmanschap zo goed mogelijk uit te voeren en hierin

professionele ruimte krijgt. Initiatief nemen, kansen pakken en mobiliteit horen hierbij. Dit vraagt er ook om dat de professionele relatie tussen personeelsleden en leidinggevendenden wordt versterkt en meer gelijkwaardig is. Van de schoolleiding vraagt dit om te gaan met verschillen in het team, talenten en kwaliteiten te benutten en ook teamleden verschillend te belonen (functiemix).

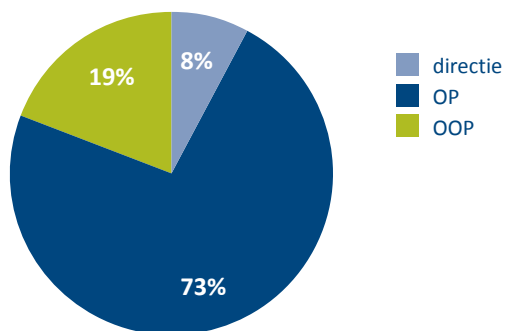
Centraal bij het ontwikkelen van personeelsbeleid binnen PROOLeiden staat: Een leven lang leren, mobiliteit, ruimte voor talent, professionalisering en inspiratie door (gezamenlijke) scholing en studiereizen, verantwoording en registratie en ontwikkeling in alle lagen van de organisatie (bijvoorbeeld een management development traject voor schoolleiders).

6.1 Kengetallen

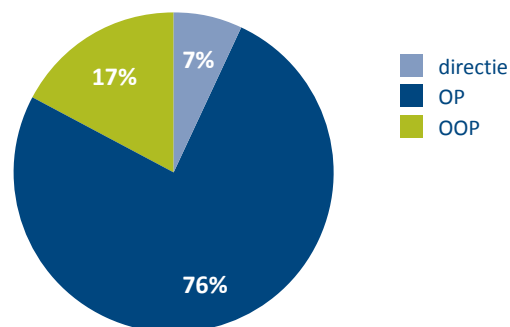
	FORMATIEPLAATSEN 01-01-2016	PERSONEN 01-01-2016	FULLTIMERS 01-01-2016	PARTTIMERS 01-01-2016
directie	27,6	29	18	11
OP	236,5	305	73	232
OOP	61,0	94	22	72
Totaal	325,2	428	113	315

	FORMATIEPLAATSEN 31-12-2016	PERSONEN 31-12-2016	FULLTIMERS 31-12-2016	PARTTIMERS 31-12-2016
directie	24,4	26	14	12
OP	251,0	324	82	242
OOP	56,7	87	18	69
Totaal	332,1	437	114	323

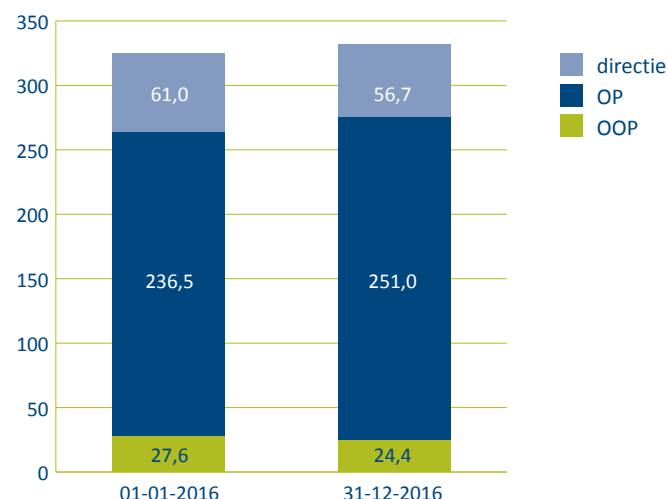
Verdeling functiecategorie 01-01-2016

Verdeling functiecategorie 31-12-2016

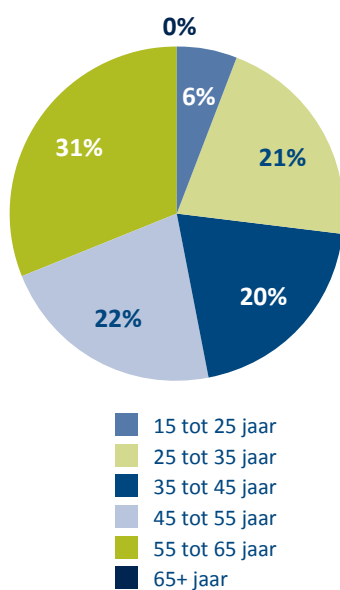

Verdeling functiecategorie formatieplaatsen

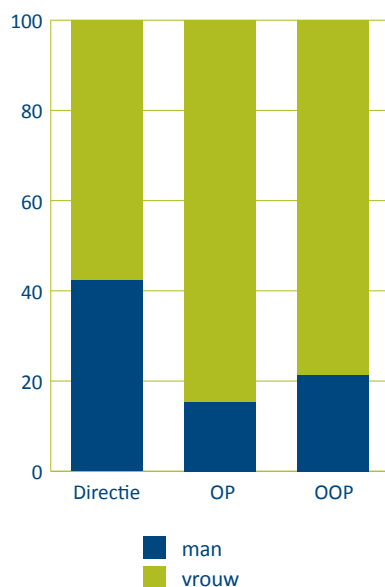
Leeftijd

Leeftijdsopbouw 2015

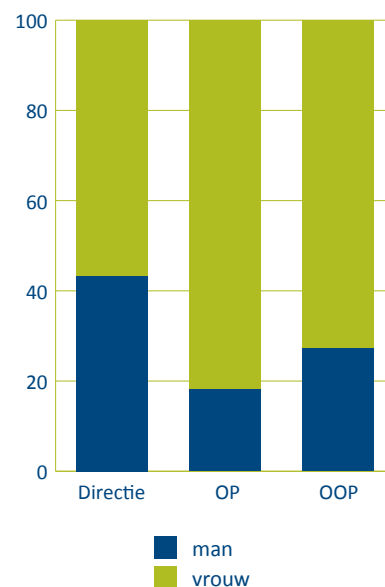

Man/vrouw-verdeling

Verdeling man/vrouw in aantallen

Verdeling man/vrouw in fte

6.2 Integraal personeelsbeleid

Professionaliseringsbeleid

In het late voorjaar van 2016 is professionaliseringsbeleid vastgesteld, waarvan na de zomervakantie de implementatie op de scholen is gestart. Het beleid is gestoeld op de eigen ontwikkeling van personeelsleden met als basis hun professionele houding in dialoog met de collega's op de school. De professionalisering is gekoppeld aan de schooldoelen, zoals die in het jaarplan van de school zijn weergegeven. Het geheel wordt vanuit de schoolleiding aangestuurd, onder meer binnen de gesprekkencyclus. Daarnaast ligt de professionele ontwikkeling vast in de persoonlijke ontwikkelingsplannen van personeelsleden en een teamontwikkelingsplan.

Gesprekkencyclus

De steeds sneller gaande ontwikkelingen binnen scholen maken een goed functionerende gesprekkencyclus die adequaat daarop insteekt noodzakelijk. In de nieuw vastgestelde gesprekkencyclus vindt elk jaar een formeel gesprek plaats. Het ene jaar is dat een functioneringsgesprek, het andere jaar een beoordelingsgesprek. De gesprekken worden afgestemd en, indien mogelijk, zoveel mogelijk geïntegreerd met ontwikkel- en inzetgesprekken. Indien het noodzakelijk is de kwaliteiten van het personeelslid versneld te ontwikkelen is een versnelling van de cyclus mogelijk.

Functiemix

In 2016 is het beleid op het gebied van de functiemix omgezet van een door de directeur aangestuurd traject naar een proces waarbij de medewerkers gericht kan solliciteren naar een leraarsfunctie in een hogere schaal. Hiermee willen we het

eigenaarschap voor de persoonlijke groei van de PROOLEiden-medewerker verder te stimuleren. Op de PROOLEiden-basis-scholen is 21% procent van de leraren benoemd in schaal LB. Op de scholen voor speciaal onderwijs is 4% procent van de leraren benoemd in schaal LC. De landelijke doelstellingen (42% LB in het basisonderwijs en 14% LC in het speciaal onderwijs) zijn daarmee in 2016 nog niet gerealiseerd.

6.3 Ontwikkelingen

Vervanging/Pool West

In het kader van de steeds groter wordende problematiek van het vinden van vervangers is m.i.v. schooljaar 2016 - 2017 de samenwerking aangegaan met een zestiental besturen in het zuidwesten van de provincie Zuid-Holland. Deze vervangingspool, onder de naam Pool West, verzorgt de matching van vervangers met de vervangingsvraag. Na een moeizame start leverde het eind 2016 voor PROOLEiden-scholen in zijn algemeenheid, een bezettingspercentage van de vervangingsaanstellingen van rond de 80% op. Niet ingezette vervangingen worden vooralsnog, veelal intern opgelost. Hierdoor vraagt het realiseren en organiseren van de personele bezetting van klassen toenemende aandacht van de scholen.

Taakbeleid

Vanuit het bestuursbureau is ondersteuning geboden bij de verdere implementatie van het taakbeleid, zoals beschreven in de CAO, op de scholen. Terugkomende onderwerpen daarin zijn werkdruk, werkdrukbeleving, de daaraan gekoppelde effectiviteit en efficiency van werken en de aard van de uit te voeren taken.

Inductiebeleid

In samenwerking met de Hogeschool Leiden, de Leidse PABO is, in het kader van het project Samen Opleiden 2.0, een programma opgesteld voor de begeleiding van de startende leraren om te komen tot hun basisbekwaamheid. Door opgeleide coaches en mentoren wordt deze begeleiding vorm gegeven. Tevens is voor de 'starters' binnen PROOLEiden een intervisietraject opgestart onder begeleiding van een externe daartoe gekwalificeerde coach.

PROO Academie

Voorjaar 2016 is de PROO Academie van start gegaan met een gezamenlijke en spetterende kick-off bijeenkomst voor al het personeel. Met de PROO Academie willen we binnen PROOLEiden het samen, van en met elkaar, leren en het ontwikkelen van een lerende organisatie verder stimuleren. Vanaf september is het eerste aanbod gerealiseerd. Bijna iedere school

heeft een medewerker van de school als ambassadeur aangesteld die de activiteiten van de academie voor het voetlicht brengt en initiatieven vanuit de scholen inbrengt. We constateerden in het eerste half jaar een beperkte deelname van leraren aan de georganiseerde bijeenkomsten. Op de scholen moet het feit dat er een PROO Academie is die, aanvullend aan het externe aanbod, activiteiten organiseert, nog landen.

Registratie in het schoolleidersregister

M.i.v. 1 januari 2018 moeten alle leden van de schoolleiding zich volledig geregistreerd hebben in het schoolleidersregister. De schoolleiding van de scholen is geïnformeerd over de wijze waarop ieder in het najaar 2016 in het directieregister geregistreerd stond. Dit heeft de alertheid vergroot zich in te schrijven in het register, dan wel zich te registreren. Het traject blijft binnen HR de aandacht hebben. Eind 2016 zijn acht leden van de schoolleiding volledig geregistreerd schoolleider.

PROO Academie: van theorie naar praktische handvatten voor in de klas

Natascha Parra en Sabine Zwart, beiden groepsleerkracht bij de Lucas van Leyden (resp. locatie Steeg en locatie Vliet) zijn actieve deelnemers van de PROO Academie. Natascha: "Ik heb de workshops 'Kinddoelen stellen en kindgesprekken voeren', 'Masterclass 21st Century Skills' en 'Omgaan met weerstand' gevolgd. De workshop 'Kinddoelen' heeft mij en twee van mijn collega's enorm geïnspireerd: wij zijn nu zelf ook bezig met de 'Kamelenrace' in onze groepen en de kinderen vinden het geweldig! De workshop '21st Century Skills' heeft ervoor gezorgd dat ik het nu aandurf om de kinderen zo nu en dan een opdracht te geven waarbij zij zelf in groepjes op zoek gaan naar informatie en mijn rol zich beperkt tot die van coach. Het is mooi om te zien hoe

taakgericht en gemotiveerd de kinderen dan zijn. Bij de workshop 'Omgaan met weerstand' was het geweldig (maar ook heel eng!!!) om aan de slag te gaan met een acteur en zo mijn gesprekstechnieken te oefenen. Deze workshop zou ik wel vaker willen doen."

Sabine volgde de workshop 'ICT/programmeren'. "In de praktijk heb ik er nog niet zoveel mee kunnen doen, omdat wij ervoor hebben gekozen om niet voor CodeCombat te gaan. Ik heb er echter wel leerlingen een begin mee kunnen laten maken, om te kijken hoe zij het vinden. Ik had ook graag 'Droomgericht werken' en 'Metacognitieve vaardigheden voor een beter leerresultaat' willen bijwonen, maar deze workshops gingen helaas niet door. Hopelijk volgend schooljaar!"

Sabine vindt de oprichting van de PROO Academie een goed initiatief van PROOLEiden. "Het volgen van activiteiten bij de PROO Academie zorgt ervoor dat je informatie tot je kan nemen over verschillende onderdelen binnen het onderwijs en zaken die spelen binnen de klas. Je krijgt handvatten die je kunt inzetten in de klas". Natascha vult aan: "Het voordeel van de PROO Academie is dat de workshops vaak gegeven worden door collega's of in elk geval door mensen die voor de klas staan. Daardoor zit je op hetzelfde niveau en kun je het aangeboden goed toepassen in je eigen groep."

6.4 Beleidsmatige aspecten

Werkgelegenheid

De totale werkgelegenheid bij PROOLeiden is gedurende 2016 met iets minder dan zeven formatieplaatsen toegenomen. Dit heeft met name te maken met de inzet van personeel op het onderwijs aan vluchtelingenkinderen gedurende de periode december 2015 - mei 2016. Daarnaast is er een tendens zichtbaar dat door een vermindering van het aantal schoolleidingfuncties (door o.a. herstructurering van de schoolleiding op enkele scholen) meer personeelsleden worden ingezet in het primaire proces voor de klassen.

Arbeidsparticipatie

Daar waar mogelijk worden die personeelsleden ingezet, die op basis van UWV-keuringsbeslissingen te maken hebben met een beperking.

Personeelsplanning

In 2016 is, in het kader van met bestuursformatieplan, een eerste inventarisatie gemaakt van de personele planning en inzet tot 2022. De inventarisatie laat zien dat de komende jaren een uitstroom van ongeveer vijf formatieplaatsen plaats zal vinden bij een vrijwel gelijkblijvend leerlingaantal. Daarbij zien we dat er een vervangingsbehoefte is van om en nabij de 10% van het totaal aantal formatieplaatsen. Voor de komende periode ligt er derhalve een stevige uitdaging in de behoefte van (kwalitatief sterk) personeel te kunnen blijven voorzien. In 2017 zal daartoe personeelsplanning beleid opgesteld worden.

In 2016 is het totaalpercentage ziekteverzuim met 0,46% gedaald van 7,18% naar 6,72%. Deze daling van het ziekteverzuimpercentage is gerealiseerd door de intensievere begeleiding van, met name de langduriger ziekteverzuimsituaties en het versterken van afstemming en samenwerking met de bedrijfsarts.

Arbeidsomstandigheden

Het proces om te komen tot nieuwe risico-inventarisaties en -evaluaties is ingezet in 2016. Deel daarvan zijn de tevredenheidsonderzoeken. Uit deze onderzoeken blijkt dat over het algemeen de personeelsleden tevreden zijn over hun werk- en arbeidsomstandigheden. Voortdurend aandachtspunt blijft daarin de gevoelde werkdruk. Via de sturing op het taakbeleid wordt getracht daar extra aandacht aan te besteden en personeelsleden daarin te begeleiden. Dit geschiedt op de werkvloer, maar ook door middel van bijvoorbeeld het aanbieden van de training 'Omgaan met werkdruk' door de PROO Academie.

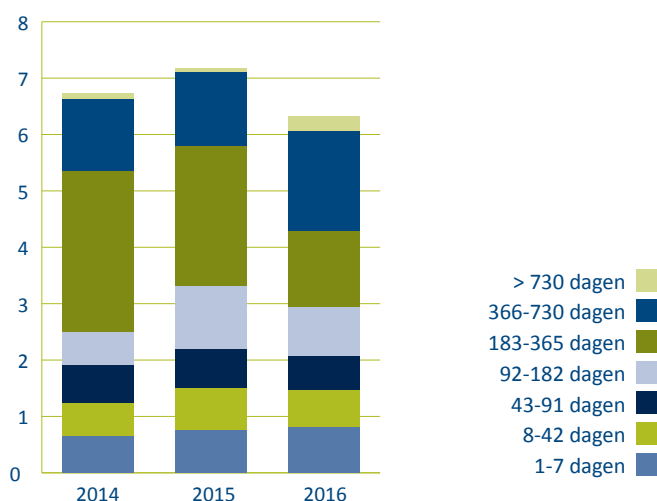
Begeleiding

Begeleiding in het kader van ziekte, gezondheid en welzijn geschiedt door een vast team van een beleidsmedewerker HR, in samenspraak met schooldirecteuren en bedrijfsarts. Waar nodig wordt extra hulp en begeleiding geboden in de vorm van coaching of psychologische hulp.

6.5 Gezondheid, welzijn en veiligheid

Ziekteverzuim

	totaal- percentage	1 - 7 dagen	8 - 42 dagen	43 - 91 dagen	92 - 182 dagen	183 - 365 dagen	366 - 730 dagen	> 730 dagen
2014	6,72	0,65	0,58	0,69	0,58	2,84	1,29	0,09
2015	7,18	0,75	0,76	0,69	1,11	2,48	1,31	0,08
2016	6,33	0,81	0,65	0,61	0,87	1,34	1,78	0,26

“Kinderen verdienen een aantrekkelijk, gezond gebouw om te leren en zich te ontwikkelen. Een schoolgebouw is van wezenlijk belang voor goede leerprestaties en voor het welbevinden van de leerlingen en het team. Vernieuwingen in het onderwijs en de wens om in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals het samenwerken met andere gebruikers, stellen hoge eisen aan een gebouw.” aldus de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Sander Dekker, ter gelegenheid van de presentatie van het boek Scholenbouw Atlas, over het renoveren van schoolgebouwen in 2015.

Het blijft een belangrijke opdracht bij de ontwikkeling van nieuwe scholen en/of grootscheepse renovaties en het onderhoud van de PROOLEiden-scholen de door Dekker geschetste richting voor ogen te houden. De verantwoordelijkheden die hierbij een rol spelen zijn, met beperkte budgetten, steeds meer belegd bij schoolbesturen en steeds minder bij de overheid.

Onderwijshuisvestingsbeleid

In 2016 is het Meerjarenonderhoudsplan geactualiseerd, in het huisvestingjaarplan is een projectenoverzicht gemaakt en onderhoudswerkzaamheden zijn geclusterd. Door het invoeren van projectmatig werken zijn verschillende onderhoudswerkzaamheden gebundeld en ontstaan projecten met meer armslag. De opgave voor onderhoud en verbetering van de schoolgebouwen is daarmee systematischer aangepakt. Een ander voordeel van projectmatig werken is dat een opdracht op een school een duidelijke demarcatie heeft. De omvang van de opdracht kan zo beheersbaar blijven en is daardoor binnen tijd en budget af te ronden. Voor de scholen blijft deze wijze van werken een lastige opgave, er is altijd meer werk gewenst dan er budget beschikbaar is.

Interne organisatie

Het tijdig uitvoeren van alle strategische, tactische en operationele facilitaire vraagstukken en huisvestingsvraagstukken legt een grote druk op dit kleine organisatie-onderdeel. In 2016 is een project uitgevoerd om te onderzoeken of het uitbesteden van een deel van het onderhoudspakket naar scholen en externe bedrijven tot een efficiëntere en effectievere wijze van organisatie zou kunnen leiden. Op basis van de ervaringen uit het project is besloten om voorlopig het klachtenonderhoud centraal te blijven organiseren.

De proef heeft tevens duidelijk gemaakt dat de administratieve huisvestingssoftware van OCS niet goed in staat is de beheersing van de processen te administreren. Vooralsnog blijven we echter de bestaande software gebruiken. December 2016 is ervoor gekozen om tijdelijk een (externe buitendienst) medewerker huisvesting aan te stellen om alle werkzaamheden uit te kunnen voeren.

Activiteiten

De schoolgebouwen van PROOLEiden kennen steeds minder achterstallige klachten. Nadat in 2015 de kleine mankementen voor een groot deel verholpen zijn, is in 2016 gestart met het omhoog brengen van de kwaliteit van de gebouwen. Het beleid

dat er op gericht is om de langjarige bestaande klachten terug te dringen is in 2016 voortgezet. In 2016 is op de scholen een groot aantal projecten opgeleverd, deze zijn veelal in de zomervakantie uitgevoerd.

In 2016 zijn verschillende grote projecten van start gegaan:

- Renovatie **OBS De Morskring**, locatie Storm Buysingstraat: Na de toekenning van de subsidie door de gemeente is het project nieuw leven in geblazen. Besloten is binnen bouwteam verband te werken. Met het bouwteam, bestaande uit opdrachtgever PROOLEiden, een externe bouwprojectleider, de directeur van de Morskring, de voorzitter van de MR, de architect en de aannemer is een uitvoeringsplan gemaakt. De nadrukkelijke opdracht binnen budget te blijven levert druk op de kwaliteit van het plan. Besloten is om de duurzaamheidsmaatregelen, die zichzelf binnen 10 jaar terugverdienen, apart te financieren. Voor de uitvoering van het plan kan beginnen, is eerst in overleg met de gemeente een noodschool gebouwd. Deze is door de gemeente gefinancierd. De stroomvoorziening van de noodschool kon niet snel door Liander worden gerealiseerd, zodat we langdurig met een noodaggregaat moesten werken. Verwacht wordt dat de school in de zomer van 2017 weer in de gerenoveerde school terug kan keren.
- In **OBS Anne Frank** is de ventilatie verbeterd, en zijn warmteklachten opgelost door de zonwerende screens te modificeren. In de school is geschilderd, en zijn extra kledingkasten en kapstokken aangebracht.
- **OBS Montessorischool Apollo** is een aantal jaren geleden gerenoveerd. Het budget was destijds niet toereikend voor het renoveren van twee sanitaire groepen. Deze zijn in de zomer van 2016 gerenoveerd. Buiten is het houtwerk van de school geschilderd.
- **PI De Brug** is, door de komst van een onderbouwgroep vanuit JRK De Houtmarkt en de start van het onderwijszorgarrangement ‘De Sloep’, voor een groot deel opnieuw ingedeeld. Door slim herindelen is ruimte ontstaan voor drie nieuwe klaslokalen en kantoorruimte. Achterstallig onderhoud is weggewerkt. Gebarsten ramen, waar al jaren geen oplossing voor was gevonden, zijn gerepareerd en het sanitair van de gymzaal is gerenoveerd.
- Bij de **Lorentzschool** zijn de niet functionerende buitendeuren, als eerste fase van een grootschalig project, vervangen door moderne schuifdeuren. Daarnaast is het houtwerk buiten geschilderd.
- In de Molensteeg gymzaal bij **OBS Lucas van Leyden** is de verlichting vervangen door LED en zijn het sanitair en de kleedkamers gerenoveerd.
- Het dak van de nieuwbouw van **OBS Woutertje Pieterse** was permanent lek. Hier bleek sprake te zijn van een constructiefout. Het dak is vernieuwd en gemeente Leiden heeft de kosten, vanuit de regeling constructiefouten, vergoed.
- In **OBS Stevenshof** is een aantal lokalen is opgeknapt en is binnenschilderwerk uitgevoerd. Bestaande armaturen zijn (deels) vervangen door LED-verlichting.
- Het **bestuursbureau PROOLEiden** aan de Maresingel heeft

een opfrisbeurt gekregen met eigentijds schilderwerk en het plaatsen van groot beeldmateriaal van de scholen.

- Het project **Kindcentrum Kiljan**, nieuwbouw ter vervanging van de oude Teldersschool, is opnieuw gestart nadat een eerste aanbesteding was mislukt. Een nieuw, compact, ontwerp is gemaakt. Het ontwerp is met de bouwcommissie van de school gedeeld en samen verder vormgegeven. Gemeente Leiden heeft het budget voor het gebouw kunnen verruimen, zodat de kans groot is dat deze nieuwe school in 2017 gebouwd kan gaan worden.

Ontwikkelingen

Het Kindcentrum is in 2016 een belangrijk thema binnen Huisvesting. Meerdere scholen zijn ondergebracht in Multi Functionele Accommodaties (MFA). Bij vrijwel alle MFA, die in Leiden veelal Brede Scholen worden genoemd, zijn problemen in beheer en samenwerkingsstructuren. Onderzoek welke de gemeente in 2016 uit heeft laten voeren door Oberon levert het inzicht op dat de schoolfunctie met voor- en naschoolse activiteiten leidend moet zijn in de exploitatie van de brede scholen c.q. kindcentrum. Dat maakt dat nu gewerkt wordt aan andere beheervormen van deze gebouwen, waarbij de scholen en kinderopvangorganisaties een grotere invloed op het te voeren beleid krijgen.

Met gemeente Leiden is het afgelopen jaar intensief gewerkt aan het actualiseren van het Integraal Huisvesting Plan (IHP). Dit beleidsdocument van de gemeente moet inzicht geven in de ontwikkelingen van de huisvesting van PO, VO en SO onderwijs in Leiden. De plannen van de verschillende schoolbesturen worden in een IHP met elkaar in verband gebracht. Duidelijk wordt dat de basisscholen van PROOLEiden te maken hebben met zeer weinig leegstand. Vrijwel alle scholen zijn volgens de normen 100% benut. Scholen in wijken waar meer behoefte is aan openbaar onderwijs, zoals Brede School Arcade, Woutertje Pieterse, Lucas van Leyden en Jenaplanschool De Dukdalf hebben geen mogelijkheid om uit te breiden en/of kampen structureel met ruimtetekort.

Het gegeven dat er in de wijk 'Nieuw Leyden' meer behoefte is aan openbaar onderwijs heeft er toe geleid dat na een intensief mediationtraject met de gemeente Leiden, PROOLEiden het schoolgebouw aan de Houtmarkt 36 kan behouden om m.i.v. schooljaar 2016 - 2017 regulier primair onderwijs te verzorgen. Dit nadat de JRK-voorziening 'De Houtmarkt' juni 2016 het gebouw had verlaten.

Ter voorbereiding van de start van onderwijsvoorziening 'Woutertje van Leyden' is het gebouw in de laatste maanden van 2016 intern gedeeltelijk gerenoveerd en gemoderniseerd. In 2016 zijn drie lokalen en een deel van de gemeenschappelijke ruimtes gemoderniseerd. De nieuwe onderwijsvoorziening is op 9 januari 2017 gestart met twee groepen. De komende jaren zal de modernisering van het gebouw meegroeien met de populatie van de school.

Ten aanzien van de veiligheid in de scholen is de proactieve houding voortgezet. Met de brandweer is wederom een inspectiebezoek aan elke school afgelegd. Alle scholen voldoen aan de brandveiligheidsvoorschriften. De brandmeldinstallaties zijn echter in het algemeen niet de modernste meer, het goed bijhouden van de veiligheid op de scholen blijft daardoor een intensief karwei.

PROOLEiden participeert actief in het initiatief 'Huis van het Onderwijs'. Samen met zeven organisaties voor onderwijs en ontwikkeling in de Leidse regio zijn we op zoek naar passende gezamenlijke huisvesting voor de staffbureaus van de deelnemende organisaties. De organisaties streven er naar om in 2017 - 2018 een gezamenlijke kantooromgeving te realiseren.

Duurzaamheid

PROOLEiden brengt duurzaamheid in de praktijk door bij vervanging van oude verlichting nu standaard nieuwe energiezuinige LED-verlichting toe te passen. De prijs van LED-armaturen is daarbij zodanig naar beneden gegaan dat deze investering binnen enkele jaren wordt terugverdiend door lager energieverbruik.

Het verbeteren van de ventilatie van de schoolgebouwen is in 2016 ook verder aangepakt; het onderhoud van de ventilatiesystemen is intensief uitgevoerd. Hierdoor is het leefklimaat, binnen de mogelijkheden van de systemen en de beschikbare financiële middelen, verbeterd.

Bij renovatie en nieuwbouw worden warmte-terugwin-systemen toegepast.

Met ingenieurs bureau Arcadis is een project gestart om het energieverbruik op de scholen in kaart te brengen en te analyseren. Komende jaren kunnen maatregelen worden geformuleerd om dit energieverbruik naar beneden te brengen.

8.1 Financieel beleid

Het financieel beleid is gericht op de continuïteit en kwaliteit van het onderwijs in al haar aspecten en dimensies voor de korte, middellange en lange termijn. In het financieel beleid staat steeds de balans tussen de eisen van het onderwijs (het primaire proces) en het financiële perspectief centraal. PROOLEiden streeft naar een solide financiële en bedrijfseconomische basis met een jaarlijks sluitende exploitatie, voldoende reserves en adequate voorzieningen. Het financieel beleid moet zoveel mogelijk bedrijfseconomische risico's afdekken. In de afgelopen jaren is de financiële positie van scholen en schoolbesturen een actueel maatschappelijk en politiek thema geworden. Beschikbare middelen moeten zo efficiënt en effectief mogelijk ingezet worden t.b.v. het primaire proces. Dit vraagt om een goed financieel beleid en beheer.

PROOLEiden vindt het belangrijk te beschikken over een actueel financieel beleidsplan dat is afgestemd op het primair proces en dat de basis legt voor het op een efficiënte en effectieve wijze besteden van gelden ten behoeve van de doelstellingen van PROOLEiden. Sinds de verzelfstandiging van de gemeente Leiden in 2010 heeft PROOLEiden een solide financieel beleid gevoerd, waarbij de mogelijkheden van lumpsumfinanciering gedeeltelijk zijn doorgevoerd. Dit beleid heeft zich in de jaren doorontwikkeld op de aanwezige beheer- en administratieve structuur. In 2015 is een nieuw financieel beleidsplan geschreven voor de periode 2016-2019. Hierin is beschreven dat PROOLEiden een vervolgstap zal zetten door de lumpsumfinanciering (autonomievergroting, deregulering en ontschotting) binnen PROOLEiden verder te ontwikkelen en het financieel beleid te koppelen aan eigentijdse beheer- en administratieve processen. Met dit financieel beleidsplan legt PROOLEiden een aantal kaders en uitgangspunten vast die voor de komende jaren als leidraad zullen dienen voor het financieel beleid en beheer. Daarbij wordt nadrukkelijk de samenhang gezocht met het Strategisch Beleidsplan en de kaders die de wetgever stelt, daarnaast wordt op integrale wijze verbinding gemaakt met de andere relevante beleidsterreinen.

Het financieel beleid is gebaseerd op een goede planning- en control cyclus, die begint met een actuele en betrouwbare begroting en meerjarenraming. De uitgangspunten die daarbij zijn gehanteerd vormen de basis voor het te voeren financieel beleid voor de komende jaren.

Uitgangspunten voor de begroting zijn:

- materiële en personele budgetten zijn geïntegreerd;
- de som van de locatiebegrotingen is gelijk aan de totaalbegroting van PROOLEiden;
- de jaarbegroting is gekoppeld aan de meerjarenbegroting;
- de begroting geeft de kaders voor het bestuursformatieplan.

Deze wijze van begroten heeft als doel beleidsrijk te kunnen begroten, de verbinding tussen inhoud en geld te versterken en de financiële huishouding transparanter en eenvoudiger te maken.

Daarmee ontwikkelt de begroting zich tot een leidend sturingsinstrument.

In 2016 is hierdoor de betrokkenheid van de schoolleiding bij het opstellen van de begroting ten einde eigenaarschap te bevorderen en breed draagvlak te creëren, verder vergroot. De werkwijze waarbij voorafgaand aan het opstellen van de meerjarenbegroting de kaders zijn geformuleerd en deze zijn voorgelegd aan het beleidsteam, de klankbordgroep Financiën, GMR en de directeuren, waarna ze zijn vastgesteld door de directeur-bestuurder en goedgekeurd door de RvT, blijkt te werken. De begroting heeft daarbij een taakstellend karakter en teneinde de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden bij de budgethouders neer te kunnen leggen, is voldaan aan twee belangrijke voorwaarden: het beheersings- en informatieprincipe. Door middel van financiële voortgangsgesprekken en periodieke rapportages wordt de uitputting van de budgetten gemonitord. Aan het informatieprincipe wordt voldaan door de volledig transparante inzage door belanghebbenden in de financiële administratie.

Ten behoeve van het verder ontwikkelen van een gesloten planning & control cyclus is in 2016 de PROOMonitor ontwikkeld. Deze trimesterrapportage is ontwikkeld om de realisatie van de uitgezette strategie te beheersen middels een trimesterrapportage opgesteld in de vorm van een dashboard. Het cyclische karakter van vier maanden garandeert dat kwaliteitsverbetering binnen PROOLEiden continu onder de aandacht is. De PROOMonitor maakt het voor schooldirecteuren en beleidsmedewerkers van het bestuursbureau mogelijk op eenduidige en effectieve wijze verslag te doen van de voortgang (inspanningsverplichting) of uitkomst (resultaatverplichting) van de plannen op school- en bestuursniveau. Het is een tool voor de directeuren en beleidsmedewerkers hun eigen resultaten te beoordelen. De PROOMonitor kan gezien worden aan als een uitnodiging aan allen tot zelf-evaluatie en biedt de mogelijkheid na de 'check-fase' tot 'act' te komen. De realisatie wordt getoetst aan de beleidsvoornemens in het strategisch beleidsplan, de begroting, het formatieplan, integraal huisvestingsplan en jaarplan van het bestuursbureau en de school. Dit betekent dat er naast algemene punten die voor iedereen gelden ook specifieke doelstellingen opgenomen zijn, gerelateerd aan het jaarplan van de school en/of het bestuur.

8.2 Treasury

In 2010 is in samenspraak met en goedgekeurd door de Raad van Toezicht het treasurystatuut opgesteld. Treasury is *"het sturen op, het beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's"*. In het treasurystatuut wordt beschreven welke treasury taken en verantwoordelijkheden van toepassing zijn voor PROOLEiden. Tevens zijn de beleidskaders vastgelegd voor diegenen die bij deze taken en verantwoordelijkheden betrokken zijn. In 2015 is de treasurycommissie van de RvT opgeheven en is het verantwoordingsproces integraal opgenomen in het treasurybeleid van de stichting en het toezicht van de totale RvT.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de toepassing van het treasurystatuut. Over het gevoerde treasurybeleid wordt steeds aan de RvT verantwoording afgelegd. In die lijn:

- is het treasuryplan onderdeel van de begroting;
- wordt in tussentijdse financiële rapportages naar de RvT steeds gerapporteerd over de stand van zaken;
- wordt in de jaarrekening extern verantwoording afgelegd;
- kan in voorkomende gevallen ad hoc advies worden ingewonnen c.q. overlegd worden met leden van de RvT.

PROOLeiden heeft in 2016, net als in 2015, geen middelen belegd. Tijdelijk overtollige geldmiddelen zijn zo veel als mogelijk geplaatst op spaarrekeningen teneinde een zo hoog mogelijk rendement te realiseren.

8.3 Toelichting exploitatie

De Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden heeft over het boekjaar 2016 een resultaat behaald van € 64.501. Het over het boekjaar 2015 behaalde resultaat bedroeg € -296.372. De resultaten over beide jaren zijn als volgt tot stand gekomen.

VERKORTE RESULTATENREKENING (x € 1.000)	REALISATIE 2016	BEGROOT 2016	REALISATIE 2015
Ministerie OCW	24.612	23.361	24.005
Overige overheidsbijdragen	982	774	1.023
Overige baten	1.069	529	968
Totaal baten	26.663	24.664	25.996
Personele lasten	22.035	20.878	22.149
Afschrijvingen	417	415	361
Huisvestingslasten	1.886	1.780	1.857
Overige instellingslasten	2.279	1.880	1.971
Totaal lasten	26.617	24.953	26.338
Saldo baten en lasten	46	-289	-342
Financiële baten	18	44	46
Exploitatieresultaat	64	-245	-296

De afwijking tussen de begroting en de realisatie 2016 is in onderstaand overzicht zowel in euro's (x 1.000) als in percentages opgenomen. Daarnaast ziet u de verschillen tussen de realisatie 2015 en 2016.

MUTATIES BATEN EN LASTEN 2016	Realisatie 2015 Vs 2016 (x € 1.000)	In %	Realisatie tov begroting 2016 (x € 1.000)	In %
Rijksbijdragen OCW	607	3%	1.251	5%
Overige overheidsbijdragen	-41	-4%	208	27%
Overige baten	101	10%	540	102%
Totaal baten	667	3%	1.999	8%
Personele lasten	-114	-1%	1.157	6%
Afschrijvingen	56	16%	2	0%
Huisvestingslasten	29	2%	106	6%
Overige instellingslasten	308	16%	399	21%
Totaal lasten	279	1%	1.664	7%
Saldo baten en lasten	388,3		335,3	
Financiële baten en lasten	-28,0		-26,0	
Exploitatieresultaat	360,3		309,3	

Baten

Rijksbijdragen

In 2016 zijn de baten € 1.251.463 groter dan begroot in 2016 en € 607.329 meer dan de realisatie van 2015. Voor de bekostiging voor zware ondersteuning (OZC Orion en PI De Brug) is € 568.262 meer ontvangen dan begroot. Voor groeisubsidie is € 317.896 meer ontvangen dan in 2016 begroot. Een aantal posten waren voor 2016 niet in de begroting opgenomen: voor arrangementengelden SWV is € 250.318 ontvangen, voor zware ondersteuning materieel is € 127.331 ontvangen.

Overige overheidsbijdragen

Deze zijn conform begroting. Het betreft de subsidies voor onderwijskansen, zoals kopklas en schakelklas, startgroep peuters, verlengde leertijd, ouderbetrokkenheid etc. Onder deze post staat ook de vergoeding loonkosten van de combinatiefunctionarissen. In 2016 is € 207.951 meer ontvangen dan begroot door niet begrootte meeropbrengsten gemeentelijke bekostiging gymzalen.

Overige baten

Hieronder vallen ontvangen vergoedingen voor medegebruik van lokalen, detachingsvergoedingen personeel, bijdragen projecten en premiedifferentiatie vervangingsfonds, leerlinggebonden bijdragen van organisaties als Visio en Auris etc. De overige baten zijn hoger dan begroot door: meer opbrengsten uit detacheringen personeel € 104.508, meeropbrengsten uit samenwerkingsverband € 97.543 en overige baten voorgaande jaren € 121.750 (overloop bekostiging schooljaar 2015 naar 2016).

Lasten

Personele lasten

De totale loonkosten zijn 5,5% hoger dan begroot, namelijk € 22.035.339. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de loonsverhoging per 1 januari van 1,6% en 1,4% (aanpassing pensioenregeling).

Inhuur personeel is € 233.245 meer dan begroot, betreft diverse inhuurkosten voor o.a. projectleiding Droomschool, Nova (hoogbegaafden onderwijs OBS Anne Frank) interim-directeur OBS de Meerpaal en extra inzet OHM inzake begroting en huisvesting en vervanging personeel door ziekte.

De vrije ruimte voor de werkkostenregeling bedraagt 1,2% van de fiscale loonsom. Wanneer de uitgaven binnen dit bedrag vallen is geen loonbelasting verschuldigd. Uitgaven die de vrije ruimte overschrijden worden belast met 80% loonheffing. Bij het bedrag dat geboekt is op de werkkostenregeling moeten nog de vergoedingen geteld worden die genoten zijn via het salaris, zoals bedrijfsfitness en de fietsregeling. Geconcludeerd kan worden dat PROOLeiden ruim binnen de vrije ruimte blijft.

Huisvestingslasten

Het bedrag aan betaalde huur betreft de huur van het bestuursbureau en OBS De Viersprong. De overschrijding op huisvesting € 105.745 wordt o.a. veroorzaakt door een te lage begroting

2016 voor onder andere kosten voor water € 20.759, schoonmaakkosten € 44.775, klein onderhoud € 13.121 en onderhoud OBS De Morskring € 16.934.

Overige instellingslasten en leermiddelen

De overige lasten zijn de uitgaven die het meest variabel zijn en dus meebewegen met de leerlingaantallen. De kosten bedrijfsvoering zijn € 398.335 hoger dan begroot.

- Dit betreft € 176.019 meerkosten aan administratie en beheerslasten; externe advisering € 37.398, TSO € 49.149 en public relations € 44.149 (externe inhuur Who else).
- Dit betreft € 158.30 meerkosten voor inventaris, apparatuur en leermiddelen; onderhoud en reparaties ICT € 48.873 en onderwijsleerpakketten € 121.163 zijn te laag begroot.
- Dit betreft € 64.011 meerkosten voor overige lasten; betreft de lasten van voorgaande jaren van € 61.953 OCW inzake vordering SBO De Vuurvogel en Belastingdienstcontrole voor BTW en loonheffing.

Investeringsen

Het totaal aan investeringen overschrijdt de begroting niet. Investeringsen worden niet conform begroting uitgevoerd. De onderschrijding van € 164.549 wordt met name veroorzaakt door het achterblijven van investeringen in leermiddelen en methodes. Investeringsen in ICT en digiborden zijn voldoende gerealiseerd.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen voornamelijk de rentemiddelen van de spaar- en beleggingsgelden. Per saldo zijn de financiële baten en lasten voor het gehele jaar 2016 begroot op € 44.000, de realisatie bedroeg € 18.329: Reden is de lage rentestand in 2016.

Totaalbeeld

Het voorlopig resultaat 2016 bedraagt € 64.501 positief, terwijl er een negatief resultaat begroot was van € 245.400. Belangrijkste oorzaak voor de afwijking is dat ten aanzien van de te ontvangen bekostiging 2016 te voorzichtig is begroot. Dat effect zie je ook terug in de begroting voor de kosten. De werkelijke baten vielen in 2016 fors hoger uit dan begroot en kosten kennen een overschrijding ten opzichte van de begroting. De loonkosten 2016 vielen hoger uit door met name de loonindexatie in 2016. De overige personele lasten waren hoger door meer interim medewerkers.

Ten aanzien van investeringen zal in komende jaren de nadruk moeten liggen op het investeren in leermiddelen en methodes. Mogelijkheid bestaat echter, dat de investeringen in ICT middelen op de investeringen in leermiddelen en methodes een remmend effect heeft, waardoor de investeringen achterblijven.

8.4 Toelichting Balans

Ultimo 2016 is de volgende balans vastgesteld:

VERKORTE BALANS (X € 1.000)	BALANS 31-12-2016	BALANS 31-12-2015
Activa		
Materiële vaste activa	2.813	2.672
Financiële vaste activa	2.022	2.022
Vorderingen	2.880	2.864
Liquide middelen	8.200	9.264
Totaal	15.915	16.822
Passiva		
Eigen vermogen	10.131	10.066
Voorzieningen	2.598	2.808
Schulden lang	0	0
Schulden kort	3.186	3.948
Totaal	15.915	16.822

De boekwaarde van de materiële vaste activa is toegenomen doordat het bedrag aan investeringen hoger was dan de afschrijvingen. Het eigen vermogen is toegenomen met het positief resultaat van € 64.501. De hoogte van de voorziening onderhoud is afgenomen doordat er in 2016 meer onderhoud ten laste van de voorziening heeft plaatsgevonden.

De mutaties 2016 ten opzichte van 2015 zijn als volgt:

MUTATIES	TOENAME (T) AFNAME (A)	31-12-2016 31-12-2015
Materiële vaste activa	(t)	141
Financiële vaste activa	(t)	0
Vorderingen	(t)	16
Liquide middelen	(a)	-1.064
Totaal	(a)	-907
Eigen vermogen	(t)	65
Voorzieningen	(a)	-210
Schulden lang	(t)	0
Schulden kort	(a)	-762
Totaal	(a)	-907

8.5 Resultaatverdeling en vermogen

Het totaal jaarresultaat bedraagt € 64.501 positief.
Voorgesteld wordt om het jaarresultaat als volgt te bestemmen:

Algemene reserve	+ € 37.186
Bestemmingsreserve Publiek	+ € 27.315

Daarmee bedraagt het eigen vermogen ultimo 2016: € 10.130.837. Daarvan is € 2.674.680 ondergebracht in bestemmingsreserves³. Het vrij besteedbare deel van het eigen vermogen, de algemene reserve, bedraagt ultimo 2016 € 7.456.157.

De bestemmingsreserve scholen bedraagt ultimo 2016 € 1.939.005. Daarnaast is er een bestemmingsreserve exploitatie gymzalen à € 735.675.

8.6 Kengetallen

Op grond van balans en exploitatierekening is een aantal indicatoren en kengetallen becijferd. Deze zijn onderstaand opgenomen.

Uit dit overzicht blijkt dat de financiële positie van PROOLEiden als sterk valt te kwalificeren. De vermogenspositie van PROOLEiden is en blijft gezond. Ultimo 2016 liggen zowel liquiditeit, weerstandsvermogen als kapitalisatiefactor nog steeds ruim boven de daarvoor gangbare landelijke normen. Hieruit volgt dat de vermogenspositie ruimte blijft bieden voor het opvangen van mogelijke financiële tegenvallers in toekomstige jaren dan wel de mogelijkheid biedt een aantal gerichte eenmalige verbeteringen te financieren op het gebied van onderwijs en kwaliteit.

De vermogenspositie biedt vooral ruimte incidentele verbeteringen in de infrastructuur of op specifieke punten kwaliteitsverbetering door te voeren. We realiseren ons dat dit op een verantwoorde wijze dient te gebeuren en dat structurele baten en lasten met elkaar in evenwicht dienen te blijven. Een structureel negatief exploitatiesaldo is en blijft op termijn ongewenst omdat daarmee de vermogenspositie op een structurele wijze wordt uitgehold. Voor 2016 is structureel een positief resultaat begroot op schoolniveau, maar is bovenschools een gecontroleerd verlies voor 2016 begroot, teneinde de reserves van PROOLEiden af te bouwen. Een overzicht hiervan staat op pagina 40.

KENGETALLEN	2016	2015	STREEFWAARDE
Liquiditeit			
<i>(Vlottende activa / kortlopende schulden)</i>	3,48	3,07	> 1
De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. De liquiditeitspositie geeft de situatie per 31 december weer; er is dus sprake van een momentopname.			
Solvabiliteit			
<i>(Eigen vermogen -excl. voorzieningen- / totale passiva)</i>	0,64	0,60	> 0,3
De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de organisatie in staat is aan al haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen aan.			
Solvabiliteit 2			
<i>(Eigen vermogen -incl. voorzieningen- / totale passiva)</i>	0,80	0,77	> 0,4
Rentabiliteit			
<i>(Resultaat / totale baten)</i>	0,24%	-1,14%	0%
De rentabiliteit geeft de winstgevendheid van de organisatie aan uitgedrukt in een percentage van de totale baten.			
Weerstandsvermogen			
<i>(totale reserves / totale baten * 100%)</i>	38,00%	38,72%	>10%
Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de organisatie in staat is om financiële tegenvallers met eigen middelen op te vangen.			
Kapitalisatiefactor			
<i>(Balanstotaal -excl.gebouwen en terreinen- / totale baten incl.fin.baten)</i>	59,65%	64,59%	35%
De kapitalisatiefactor geeft aan of de organisatie een deel van het vermogen niet of onvoldoende inzet voor de kerntaken.			
Personele lasten / totale lasten * 100%	82,79%	84,09%	85%
Dit kengetal geeft het percentage weer van de personele lasten ten opzichte van de totale lasten.			
Materiële lasten / totale lasten * 100%	17,21%	15,91%	15%
Dit kengetal geeft het percentage weer van de materiële lasten ten opzichte van de totale lasten.			

³ Een bestemmingsreserve is een afgezonderd deel van het eigen vermogen op grond van een besluit van de directeur – bestuurder.

9 CONTINUÏTEITSPARAGRAAF

Schoolbesturen zijn verplicht hun toekomstperspectief op te nemen in een zogeheten continuïteitsparagraaf in het jaarverslag. Deze continuïteitsparagraaf richt zich ten eerste op de financiële gevolgen van toekomstige ontwikkelingen voor de drie jaren volgend op het verslagjaar. Ten tweede bevat de paragraaf een inhoudelijke en procesmatige beschrijving van het risicomanagement. Tot slot moet worden vermeld hoe wordt omgegaan met de code Good Governance van het primair onderwijs.

9.1 In- en externe ontwikkelingen

Er is een aantal factoren dat bepalend is voor het financieel perspectief van PROOLEiden in de komende jaren. Deze factoren liggen op de gebieden van de onderwijsinhoud, ontwikkeling van leerlingaantallen, organisatie, financiën, huisvesting en personeel. De meest relevante ontwikkelingen op een rij:

CAO PO - Lonen

Niet meegenomen in de begroting zijn de ontwikkelingen als gevolg van het loonruimteakkoord. In juli 2015 sloot de minister van Binnenlandse Zaken een akkoord over de loonruimte voor kalenderjaar 2016. Uitgangspunt is dat de verhoging van de loonkosten (in 2016: 3,8 %) budget neutraal zal verlopen; de financiering van de loonsverhoging vindt plaats door de daling van de pensioenpremies en door verhoging van de rijks bekostiging.

Vluchtelingenproblematiek

PROOLEiden biedt onderwijs aan vluchtelingen. Hiervoor ontving PROOLEiden in 2016 bekostiging. Voor het jaar 2016 is de bekostigingsregeling uitgebreid ten opzichte van 2015. De oude regeling was bestemd voor nieuwkomers welke korter dan 1 jaar in Nederland waren. Deze regeling is uitgebreid voor asielzoekers/statushouders die langer dan 1 jaar én korter dan 2 jaar in Nederland zijn. Vluchtelingen blijken langer tijd nodig te hebben om ervaringen te verwerken en leerachterstanden in te lopen dan dit tijdsplan.

Samenwerkingsverbanden

Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs heeft voorjaar 2016 besloten het huidige Ondersteuningsplan (met enige wijzigingen) tot medio 2017 te continueren. Scholen krijgen steeds meer ruimte om vanuit samenwerking, binnen de kringstructuur, met collega scholen en partners in de directe omgeving passend onderwijs te realiseren. De toegekende middelen van het Samenwerkingsverband moeten daarbij door het gehele schooljaar heen ingezet worden om vanuit onderwijsbehoefte passend onderwijs voor alle kinderen in de school en kring te verzorgen. De overgangsregeling Leerling Gebonden Financiering (LGF) houdt per 1 augustus 2016 op te bestaan en wordt dan omgezet naar financiering middels arrangementsgelden. Dit bedrag wordt toegevoegd aan het bedrag (tot 1 augustus 2016 € 100 per leerling, na 1 augustus 2016 € 126,40) dat scholen ontvangen. De directeurs van PROOLEiden hebben besloten reeds in schooljaar 2016 -2017 binnen de kringstructuur de arrangementsmiddelen in te zetten. In gezamenlijkheid besluiten de openbare PROOLEiden scholen hoe ze de middelen binnen de kring zullen verdelen.

Speciaal Onderwijs

De Speciaal Onderwijs scholen van PROOLEiden verzorgen voornamelijk onderwijs voor de kinderen uit de Samenwerkingsverbanden PPO Leiden, Duin & Bollenstreek en Rijnstreek. De ontwikkelingen rondom de transitie Jeugdzorg, herinrichting van de JRK-voorzieningen n.a.v. de ontmanteling van De Houtmarkt, ontwikkelingen naar nieuwe onderwijsvoorzieningen zoals De Sloep en de financiering van het Speciaal Onderwijs geven veel (financiële) onduidelijkheid. In samenwerking met de Leidse schoolbesturen voor speciaal onderwijs voert PROOLEiden overleg met de Samenwerkingsverbanden t.b.v. een meer uniforme wijze van financiering van deze regio - overstijgende voorzieningen. De voortgang van dit overleg is, mede door de complexiteit van de ontwikkelingen en het grote aantal participanten, traag.

PROOLEiden participeert, met haar ambulante begeleiders, in de coöperatie Ambulant Educatieve Dienst. Eind 2016 is door het bestuur van de coöperatie een niet begroot tekort vastgesteld, door te weinig – en te goedkope - contracten en te veel personeel. Het bestuur heeft samen met interim-directeur een actieplan uitgezet dat gericht is op de afname van personeel, de inzet op meerjarencontracten, een focus op kerntaken, het sturen op financieel resultaat en met schoolbesturen in gesprek over de consequenties van het landelijke Tripartite Akkoord. Bij de AED zijn per 1 april 2017 10,35 fte oud-PROOLEiden-medewerkers in dienst. Betreffende personeelsleden zijn in dienst van de AED. De AED heeft werkgelegenheidsbeleid. Dat betekent dat het bestuur van de AED het overleg met de bonden moet openen over een twee jaar durend Sociaal Plan. Als dit plan voor desbetreffende medewerkers geen oplossing biedt is er de verplichting voor PROOLEiden dat bij voorkomende vacatures desbetreffende medewerkers met voorrang geplaatst moeten worden.

Huisvesting bestuursbureau

PROOLEiden participeert actief in het initiatief 'Huis van het Onderwijs'. Samen met zeven organisaties voor onderwijs en ontwikkeling in de Leidse regio zijn we op zoek naar passende gezamenlijke huisvesting voor de stafbureaus voor de participerende organisaties. De organisaties streven er naar om in 2017 - 2018 een gezamenlijke kantooromgeving te realiseren. Mocht realisatie laat in 2018 plaatsvinden, zal het huidige huurcontract van het bestuursbureau aan de Maresingel in Leiden voor één jaar verlengd worden, omdat huidige huurperiode tot en met mei 2018 loopt.

9.2 Leerlingtellingen

De bekostiging 2016 vanuit het Rijk is grotendeels gebaseerd op de leerlingtellingen per 1 oktober 2016. De ontwikkeling van de leerlingaantallen is dan ook cruciaal voor de financiële situatie van PROOLEiden in de komende jaren. Tegen de landelijke en regionale ontwikkelingen in is de verwachting dat het leerlingenaantal bij PROOLEiden stabiliseert.

De prognose voor de periode 2017-2019⁴ is als volgt:

	WERKELIJK 01-10-2014	WERKELIJK 01-10-2015	WERKELIJK 01-10-2016	PROGNOSE 01-10-2016	PROGNOSE 01-10-2017	PROGNOSE 01-10-2018	PROGNOSE 01-10-2019
Aantal leerlingen Jonger dan 8	2260	2298	2253	2394	2247	2204	2199
Aantal leerlingen 8 jaar en ouder	2114	2175	2212	2143	2316	2384	2470
Totaal aantal leerlingen	4374	4473	4465	4537	4563	4588	4669
Aantal leerlingen met gewicht 0,0	3971	4046	4101	4134	4206	4253	4332
Aantal leerlingen met gewicht 0,3	151	154	125	148	132	130	129
Aantal leerlingen met gewicht 1,2	252	273	239	255	225	205	208
Totaal aantal gewichtenleerlingen	4374	4473	4465	4537	4563	4588	4669
Aantal leerlingen NOAT	1005	1108	1120	1091	1094	1094	1094
Aantal leerlingen CUMI	1	6	5	1	3	3	3

De verdeling primair onderwijs – speciaal onderwijs is als volgt:

	WERKELIJK 01-10-2014	WERKELIJK 01-10-2015	WERKELIJK 01-10-2016	PROGNOSE 01-10-2016	PROGNOSE 01-10-2017	PROGNOSE 01-10-2018	PROGNOSE 01-10-2019
Totaal PO							
Aantal leerlingen Jonger dan 8	2192	2241	2199	2324	2187	2144	2139
Aantal leerlingen 8 jaar en ouder	2019	2071	2097	2039	2196	2264	2350
Totaal aantal leerlingen	4211	4312	4296	4363	4383	4408	4489
Totaal SO							
Aantal leerlingen Jonger dan 8	68	57	54	70	60	60	60
Aantal leerlingen 8 jaar en ouder	95	104	115	104	120	120	120
Totaal aantal leerlingen	163	161	169	174	180	180	180

Prognose t/m 2018

- Er wordt uitgegaan van een totale groei van 4465 nu naar 4588 over 2 jaar, oftewel 2,75 %;
- De groei vindt op de langere termijn plaats in het PO (+ 2,6%) en niet in het SO;
- Het aantal gewichtenleerlingen zal afnemen. Dit heeft gevolgen voor de rijksbekostiging (relatieve afname);
- De werkelijke verhouding onderbouw – bovenbouw 2016 is 1,019:1 (0.92:1 prognose 2018);
- Binnen dit totaalbeeld zijn op het niveau van de scholen weer andere patronen zichtbaar. Dat beeld is nogal divers. Een aantal scholen zit in een groeiscenario, bij een beperkt aantal scholen nam het leerlingaantal in 2016 af waardoor de prognose 2016 niet werd gehaald (-72 Leerlingen). Grootste afwijkingen: Apollo -18, Lorentz -21, Meerpaal -28, Woutertje Pieterse -15.

⁴ In verband met correcties in BRON kan de telling per 1 oktober 2014 licht afwijken van eerder gepresenteerde cijfers.

De verdeling per school is als volgt:

LEERLINGEN PER SCHOOL	WERKELIJK 2013	WERKELIJK 2014	WERKELIJK 2015	WERKELIJK 2016	PROGNOSE 2016
Anne Frankschool	268	266	270	280	283
Montessorischool Apollo	200	184	191	178	196
De Arcade	355	384	389	384	380
PI De Brug	89	96	95	109	110
Jenaplanschool De Dukdalf	275	282	317	337	340
Lucas van Leyden	496	475	481	467	509
Lorentzschool	909	907	911	896	917
De Meerpaal	206	203	225	193	221
Bredeschool Merenwijk	126	121	124	148	116
De Morskring	398	418	431	434	430
OZC Orion	63	64	66	60	64
De Stevenshof	246	247	237	250	237
De Teldersschool	109	103	128	122	120
De Viersprong	207	210	212	218	210
Woutertje Pieterse	414	414	396	389	404
Totaal	4361	4374	4473	4465	4537

- De prognose vorig voor 2016 was 4537 leerlingen, de telling is vastgesteld op 4465. Een verschil van +/- 72;
- De groei heeft de afgelopen jaren (2014-2016) plaatsgevonden zowel in het PO (+2,0 %) als in het SO (+ 3,7%);
- De verhouding onderbouw – bovenbouw is van 1,056:1 (2015) gegaan naar 1,019:1 (2016). Ook dit heeft gevolgen voor de rijksbekostiging (relatieve afname);

Conclusie:

Doordat het werkelijk aantal leerlingen achterblijft ten aanzien van de prognose en dit een direct gevolg kent inzake de bekostiging, is actie noodzakelijk. Elk schooljaar, in de periode september (eerste start september 2017), dient er op schoolniveau en op PROOLEiden-niveau, een analyse met toelichting van de leerlingprognoses en gerealiseerde leerlingaantallen worden afgegeven door de schooldirecties.

9.3 Financieel toekomstperspectief

De meerjarenbegroting 2017 - 2020 die is opgesteld ziet er als volgt uit:

Bedragen in €

SAMENVATTING EXPLOITATIE	BEGROTING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	BEGROTING 2020
Baten				
Rijksbijdragen OCW	24.250.800	24.166.100	24.275.900	24.360.400
Overige overheidsbijdragen en -subsidie	590.900	565.800	549.900	527.400
Overige baten	801.900	733.200	718.000	712.000
Totaal baten	25.643.600	25.465.100	25.543.800	25.599.800
Lasten				
Loonkosten	20.188.700	20.007.000	19.946.100	20.083.700
Overige personeelslasten	1.285.000	1.103.600	1.109.500	1.103.500
Afschrijvingen	448.200	480.200	481.700	433.800
Huisvestingslasten	1.559.600	1.568.100	1.561.300	1.570.600
Leermiddelen	618.100	626.500	626.500	626.500
Overige lasten	1.589.700	1.672.600	1.749.000	1.786.900
Totaal lasten	25.689.300	25.458.000	25.474.100	25.605.000
Financiële baten	30.000	30.000	25.000	25.000
Resultaat	-15.700	37.100	94.700	19.800
Kwaliteitsimpuls en innovatie	-590.800	-330.500	-133.900	-124.100
Resultaat tlv/tgv reserve	-606.500	-293.400	-39.200	-104.300

Het resultaat in meerjarenbegroting is na 2017 meerjarig positief. Dit komt doordat de prognose van de leerlingenaantallen positief is bijgesteld en resulteert in groei. Als gevolg hiervan neemt de rijksbekostiging toe in plaats van af. In 2016 is de groei van leerlingen niet gerealiseerd, vraag is of de 2020 prognose haalbaar zal blijken? Enerzijds is de kwaliteit van het onderwijs op orde, is er een toename van capaciteit binnen de openbare scholen en worden nieuwbouwplannen gerealiseerd. Anderzijds zien we een toename van het onderwijsaanbod bij m.n. Vrije School Mareland en de Haanstraschool, onrust in de schoolomgeving van de Lorentzschool en een constante afname van leerlingen van een aantal PROOLEiden-scholen.

Belangrijkste ontwikkelingen

Baten

Bij het primair onderwijs is sprake van een licht dalende trend in de beschikbare middelen. Met name de bijzondere subsidies staan onder druk. Vanuit het rijk en gemeente zijn dit subsidies als onderwijskansen, gewichtenregeling, impulsgebieden (tot 1 augustus 2018) en opvang vreemdelingen. De totale baten nemen absoluut toe, maar gezien de stabilisering van het aantal leerlingen, relatief af.

Allocatie

In het Strategisch Beleidsplan 2015-2019 is de visie van integrale verantwoordelijkheid van de schoolleider uitgangspunt van bedrijfsmatig handelen geworden. Het is uitdrukkelijk niet de

bedoeling de gezamenlijkheid van de scholengroep los te laten. Echter om integraal verantwoordelijk te kunnen zijn, moet een directeur inzicht hebben in alles dat met zijn locatie te maken heeft. Teneinde dit mogelijk te maken zijn kostenposten die onlosmakelijk met de school te maken hebben per januari 2016 opgenomen in de begroting van de school. In deze strategie past ook de overgang van FPE naar werkelijke loonkosten. Het werken in euro's sluit aan bij de uitgangspunten van de lumpsumfinanciering (ontschotting, deregulering en autonomievergroting), de besturingsfilosofie van PROOLEiden (integraal verantwoordelijk schoolleiderschap), transparantie en de eenduidigheid van werken (bij de SO-scholen wordt al langere tijd met het euro-model gewerkt). Deze werkwijze sluit ook aan op de wijze waarop de feitelijke vastlegging binnen financiële en personele systemen plaatsvindt waardoor administratieve werkprocessen efficiënter en effectiever ingericht kunnen worden. Hiermee wordt voldaan aan het beheersings- en informatieprincipe die de integrale verantwoordelijkheid van de directeurs vereist.

Lasten

Per schooljaar wordt gekeken naar de beschikbare formatie per 1 augustus van het desbetreffende schooljaar. De beschikbare formatie is die formatie die op basis van de financiële situatie voor het daaropvolgende schooljaar inzetbaar is. Deze zal ongeveer gelijk blijven op basis van de analyse uit het bestuursformatieplan voor de komende drie schooljaren.

De ontwikkeling van de beschikbare formatie ziet er als volgt uit:

FORMATIE	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Directie	25,01	24,51	24,46	24,34
OP	44,17	44,43	44,43	44,43
OOP	250,92	247,43	244,30	245,44
Totaal	320,11	316,37	313,20	314,21

Op basis van de meerjarenbegroting zal de in te zetten formatie slechts maximaal 320 formatieplaatsen zijn met de komende twee jaar een afbouw van zes formatieplaatsen.

Scholing / professionalisering

Op schoolniveau is per FTE € 500 beschikbaar. Dit budget is bedoeld om de werknemer in staat te stellen invulling te geven aan zijn eigen professionalisering. Daar waar scholen een extra impuls willen geven aan de professionalisering van medewerkers is een budget toegevoegd, voor zover dit in de reguliere begroting paste of waar een bijdrage vanuit het Investeringsmiddelen Onderwijs & Kwaliteit zijn toegekend.

Het professionaliseringsbudget voor de functiecategorie Directie is buiten de schoolbegroting gehouden. Er is sprake van een bovenschools professionaliseringsbudget van € 2.000,- per jaar per FTE. Dit budget wordt in overleg met de werkgever ingezet voor gezamenlijke en individuele professionaliseringsactiviteiten.

Duurzame inzetbaarheid

De regeling duurzame inzetbaarheid is gericht op arbeidsparticipatie en ontwikkeling van alle werknemers, jong én oud. De oude BAPO-regeling is komen te vervallen. Hiervoor is het bijzonder budget voor oudere medewerkers in de plaats gekomen.

Er vindt geen nieuwe instroom meer plaats in de BAPO-regeling. De eigen bijdrage aan dit verlof (met uitzondering van het basis budget van 40 uur naar rato van de aanstellingsomvang) bedraagt 50%, en 40% voor de werknemer die benoemd is in een functie met schaal 8 of lager. Voor de regeling van duurzame inzetbaarheid zou in 2016 een voorziening opgenomen worden. Die voorziening gaat in 2017 opgenomen worden.

Huisvesting

Met technisch en groot onderhoud wordt in 2016 een achterstand weggewerkt. Deze kosten worden betaald uit de voorziening onderhoud. Door clustering van werkzaamheden kan efficiëntie worden bereikt en overlast op scholen worden beperkt. Alle onderhoud is gericht op duurzame exploitatie van de schoolgebouwen, waardoor klein onderhoud beperkt kan blijven. Zie lijst projecten hoofdstuk 7.

Investeringen

In de tabel hieronder zijn de voorgenomen investeringen opgenomen.

Bedragen in €

INVESTERINGEN	2016	2017	2018	2019
Meubilair	46.800	4.000	1.000	1.000
Leermiddelen	356.000	128.700	59.900	15.900
ICT	368.500	195.700	134.000	83.000
Totaal investeringen	771.300	328.400	194.900	99.900
Totaal afschrijvingen	396.434	445.904	449.766	405.815

De economische levensduur van investeringen varieert van 4 tot 20 jaar. In de begroting zijn vooral investeringen opgenomen voor 2016. Dit zou kunnen betekenen dat er een inhaalslag plaatsvindt, geconstateerd moet echter worden dat de scholen hun onderwijsinhoudelijke lange termijn visie zeer beperkt vertaald hebben in een lange termijn financieel investeringsplan. Streven is hier de komende jaren gericht aan te gaan werken.

Leermiddelen

Ondanks dat het aantal leerlingen in de begroting tussen 2015 en 2018 met 3,5% stijgt, is deze stijging niet terug te zien in de uitgaven voor leermiddelen. Dit komt doordat het leerlingen-aantal welke is begroot in 2016 niet is gerealiseerd. Ook is het vermoeden dat de inzet van ICT een remmend effect heeft op de aanschaf van leermiddelen.

Overige lasten

Hetzelfde geldt voor de overige lasten. Teneinde een sluitende begroting te presenteren wordt op deze posten bezuinigd. Een aantal scholen is het desalniettemin niet gelukt een begroting te presenteren met een resultaat dat binnen de grenzen van -0,5% en + 0,5% rentabiliteit valt. Deze begrotingen zijn met de directeur van de school en de directeur-bestuurder besproken. Het resultaat is het gevolg van een situatie en derhalve geaccepteerd of er zijn afspraken gemaakt voor de toekomst.

Duidelijk is dat het speciaal onderwijs extra aandacht heeft. Met name OZC Orion heeft te maken met een structureel tekort. PROOLEiden is hierover in gesprek met de samenwerkingsverbanden Holland Rijnland.

Begroting voor kwaliteitsimpuls en innovatie

Na de verzelfstandiging van PROOLEiden is de stichting in staat geweest een financieel gezonde vermogenspositie op te bouwen. Niet alleen zijn er bovenschools reserves gecreëerd met bestemmingen als personeel, leermiddelen, schoolbudget en overige bestemmingen, ook op schoolniveau hebben locaties een reserve opgebouwd. In het jaar 2016 zijn in het kader van de lumpsumgedachte en ontschotting, een groot deel van de reserves ondergebracht worden in één algemene reserve. Immers, de gelden moeten daar aangewend kunnen worden waar zij nodig zijn. Daarnaast staat het vermogen van de stichting toe dat er de komende jaren extra geïnvesteerd wordt in kwaliteit en innovatie van het onderwijs.

Innovatie in onderwijs is een van de doelen van het strategisch beleidsplan. Waarbij innovatie niet los kan worden gezien van onderwijsverbetering en -kwaliteit. Binnen PROOLEiden worden schoolteams uitgedaagd, vanuit een onderzoekende houding, te werken aan onderwijsinnovatie die leidt tot verbetering van de onderwijskwaliteit. Om dit te stimuleren worden vanaf 2016 reserves ingezet om doelgericht aan onderwijs innovatie en kwaliteitsverbetering te werken.

Voor het aanwenden van de schoolreserves zijn in 2016 kaders en een procedure opgesteld. De plannen moeten in ieder geval een verbetering van de kwaliteit van het onderwijs betekenen of innovatief zijn. Ook moeten de uitgaven een incidenteel of projectmatig karakter hebben, met andere woorden 'eindig' zijn of in de toekomst in te passen zijn in de structurele begroting. Vanaf het moment dat de criteria en de procedure bekend zijn kunnen de scholen voorstellen indienen. In 2016 zijn de volgende plannen goedgekeurd:

OBS Telders	04-11-16	Geen activa. Studiereis Engeland	Goedgekeurd
	03-11-16	Chromebooks. Aanschaf in 2017	Goedgekeurd
OBS Arcade	29-11-16	Digiborden/Snappet/opleiding	Afgekeurd
OBS L' van Leyden	24-11-16	Aanschaf 10 stoelen	Goedgekeurd
	24-11-16	"Vervanging inrichting speelzalen locatie Vliet en locatie Steeg	Goedgekeurd
	24-11-16	Beide koffiemachine vervangen.	Goedgekeurd
	24-11-16	Vervanging poppenhoeken locatie Steeg voor 3 kleutergroepen	Goedgekeurd
OBS Lorentz	23-11-16	verrijkmateriaal plusgroepen en kangarogroepen	Goedgekeurd
OC Orion	06-12-16	ICT aanvraag	Besluit in 2017

In 2016 zijn 9 aanvragen ontvangen in de periode november en december waarvan 8 goedgekeurd, waarvan de kosten en afschrijvingen ontstaan in 2017. In 2017 wordt hier extra op ingezet.

Balans

De balans laat de volgende ontwikkeling zien:

Bedragen in €

BALANS	BEGROTING 2016	BEGROTING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019
Activa				
Materiële vaste activa	3.037.400	2.919.900	2.665.000	2.359.000
Financiële vaste activa	2.022.000	2.022.000	2.022.000	2.022.000
Vorderingen	3.400.000	3.400.000	3.400.000	3.400.000
Liquide middelen	6.413.600	6.477.800	6.879.900	7.409.600
Totaal Activa	14.873.000	14.819.700	14.966.900	15.190.600
Passiva				
Eigen vermogen	9.341.300	9.492.500	9.562.200	9.510.400
Voorzieningen	1.931.700	1.727.200	1.804.700	2.080.200
Schulden	3.600.000	3.600.000	3.600.000	3.600.000
Totaal Passiva	14.873.000	14.819.700	14.966.900	15.190.600

In de jaren na 2016 zijn de afschrijvingen hoger dan de waarde van de investeringen. De liquide middelen nemen in eerste instantie af door de investeringen en door het geplande onderhoud. In de jaren erna nemen de liquide middelen weer toe door het positieve resultaat. De afname van liquiditeiten als gevolg van onderhoud is veroorzaakt door de afname van de voorziening onderhoud.

In het financieel beleidsplan zijn de streefwaarden van de hieronder genoemde kengetallen vastgesteld.

KENGETALLEN	BEGROTING 2016	BEGROTING 2017	BEGROTING 2018	BEGROTING 2019	STREEF- WAARDEN
Liquiditeit	2,73	2,74	2,86	3,00	1 -1,5
Solvabiliteit	0,63	0,64	0,64	0,63	> 0,30
Weerstandvermogen 1	29%	29%	30%	31%	< 25%
Weerstandvermogen 2	44%	38%	38%	38%	
Rentabiliteit	-1,1%	0,66%	0,30%	-0,2%	-0,5% - 0,5%

De kengetallen wijken nog behoorlijk af van de streefwaarden van de stichting. De liquide middelen nemen in eerste instantie wel af als gevolg van de investeringen en het groot onderhoud. Deze beïnvloeden het resultaat niet, maar wel de liquiditeitspositie van de stichting.

Teneinde de streefwaarden te gaan benaderen zal er de komende jaren een gecontroleerd tekort op de exploitatie worden begroot. Dit gecontroleerde tekort wordt veroorzaakt, door vanuit de reserves een begroting voor kwaliteit en innovatie in te zetten. Dit om de reserves gecontroleerd af te bouwen.

Conclusie

Uitgangspunt van deze begroting is de integrale verantwoordelijkheid van de directeur voor zijn locatie. Dit is vormgegeven door de directeur voor de hele begroting, behalve huisvesting, input te vragen.

In tegenstelling tot 2014 gaat de meerjarenprognose uit van groei. Dit levert een ander beeld op voor de komende jaren; er is sprake van een positief resultaat in plaats van negatief. Grote aanpassing in de systematiek van begroten was de overgang van FPE-model naar euro-model wat betreft de loonkosten. Door 100% verevening heeft dit geen gevolgen voor de scholen, maar er is nu wel inzicht in de hoogte van de loonkosten per school. Ook kan er een aansluiting gemaakt worden met rapporten uit RAET, waardoor de uitputting van het budget het hele jaar gemonitord kan worden.

9.4 Risico's en onzekerheden

Met het oog op de toekomst bestaat er nog een aantal aandachtspunten en risico's.

Leerlingenaantal 2016

Het werkelijke aantal leerlingen is in 2016 lager dan de begroting van 2016. Voor de bekostiging vanuit OCV betekent dit een relatieve vermindering van de baten. De verwachting voor 2017 is dat het leerlingenaantal positief in de richting de begroting zal ontwikkelen o.a. door de start in januari 2017 van de nieuwe locatie de Woutertje van Leyden. Elk schooljaar, in de periode september (start september 2017), dient er op schoolniveau en op PROOLEiden-niveau, een analyse met toelichting van de leerlingprognoses en gerealiseerde leerlingaantallen (zie paragraaf 9.2) worden afgegeven door de schooldirecties.

Bekostiging

Bij invoering van nieuwe wet- en regelgeving kan het zijn dat de bekostiging in de toekomst niet door de overheid aangepast wordt. Denk hierbij o.a. aan decentralisatie van het buiten-onderhoud, mogelijke wijzigingen in passend onderwijs en de Wet Werk en Zekerheid. Daarnaast moet rekening gehouden moeten worden met minder bekostiging in het kader van de gewichtenregeling en geldt er een verlenging van gelden voor impulsgebieden tot 1-8-2018.

Ontwikkelingen participatiefonds

Ten aanzien van het participatiefonds geldt dat de instroom landelijk toeneemt. Dit zal leiden tot verhoging van premies en mogelijk verzwarende van de instroomtoets. Dit kan ertoe leiden dat PROOLEiden in de toekomst langjarig en structureel de uitkeringslasten van voormalige medewerkers voor eigen rekening moet nemen. We moeten ons hiervan bewust zijn en dit risico meenemen in de berekening van de gewenste hoogte van het weerstandsvermogen.

Toekomstige ontwikkelingen vervangingsfonds

Sociale partners - werknemers- en werkgeversgeleding - en OCV hebben tot op heden geen overeenstemming kunnen bereiken

over enerzijds het vervallen van de verplichte aansluiting bij het Vervangingsfonds en anderzijds de condities waaronder dit zou moeten plaatsvinden. Tot de dag van vandaag heeft er op ambtelijk niveau overleg plaatsgevonden, maar heeft de staatssecretaris nog geen officieel standpunt ingenomen. Partijen lijken overeenstemming te hebben over het eindplaatje: een situatie waarin schoolbesturen zelf verantwoordelijk zijn voor de kosten van vervanging. Waar partijen nog wezenlijk verschil van inzicht over hebben is hoe de weg naar deze nieuwe situatie eruit gaat zien en in welk tempo die bewandeld gaat worden.

Gewichtenregeling

Eind 2015 heeft de Inspectie van het Onderwijs een onderzoek gedaan naar naleving van de gewichtenregeling bij twee PROOLEiden (OBS De Viersprong en OBS Brede School Merenwijk) scholen over de jaren 2012 tot en met 2014.⁵ Uit deze controle is een flink aantal correcties voortgekomen. Enerzijds heeft PROOLEiden de taak de volledigheid en juistheid van de inschrijvingen van leerlingen te verbeteren. Anderzijds zal rekening gehouden moeten worden met minder subsidie in het kader van de gewichtenregeling. De verwachting is dat in 2017 wederom een onderzoek zal plaatsvinden en er een aanpassing (vermindering) op de bekostiging gaat plaatsvinden.

Financiering voltijds Hoogbegaafdenonderwijs

Het voorbestaan van het Nova⁶. De exploitatie van de voltijds onderwijsvoorziening voor onderwijs aan hoogbegaafden is niet sluitend en er is een hoge mate van afhankelijkheid van een vrijwillige ouderbijdrage.

Terugkeergarantie voor oud-PROOLEiden-medewerkers AED

Het risico van PROOLEiden voor deze 10,35 FTE betreft het aanbieden van voorrang bij binnen PROOLEiden op dat moment beschikbare vacatures. Van een eerder genoemd financieel risico (jaarverslag 2015) is geen sprake.

9.5 Risicobeheersings- en controlesystemen

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het bestaan en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van PROOLEiden. Deze systemen hebben als doel het bewaken van de realisatie van doelstellingen, de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving en het naleven van de wet- en regelgeving.

PROOLEiden is lid van de brancheorganisatie voor het primair onderwijs, de PO-raad. Zoals alle leden van de PO-raad, heeft de stichting de Code Goed Bestuur Primair Onderwijs conform vastgesteld. In deze code zijn de basisprincipes vastgelegd omtrent professionaliteit van bestuurders en managers in het primair onderwijs.

PROOLEiden heeft de financiële administratie en salarisadministratie uitbesteed aan het administratiekantoor Onderwijsbureau Hollands Midden (OHM) in Leiden. OHM draagt zorg voor de primaire vastlegging van gegevens. De beleidsmedewerker Financiën is eerste aanspreekpunt voor

⁵ Om in aanmerking te komen voor extra middelen op grond van de gewichtenregeling, moet de school het aantal gewichtenleerlingen doorgeven. Voor het vaststellen van het gewicht van de leerling is de opleiding van de ouder(s)/verzorger(s) bepalend. Hiertoe moet de school een standaard ouderverklaring invullen.

⁶ Onderwijs aan hoogbegaafden op de Anne Frankschool.

alle interne en externe financiële aangelegenheden en bewaakt de relatie met en werkzaamheden van OHM. De controller ziet daar vanuit zijn rol op enige afstand op toe en bewaakt de wijze van toepassing van de planning & control cyclus. De samenwerking met en dienstverlening door OHM wordt jaarlijks geëvalueerd en op basis daarvan aangepast en/of gecontinueerd.

PROOLEiden beschikt over een beschrijving van de AO/ IC. Deze dient te worden geactualiseerd. Het totale stelsel van interne risicobeheersings- en controlesystemen zal in de komende jaren regelmatig worden geëvalueerd en verder geoptimaliseerd.

Jaarlijks wordt er door een externe accountant een controle op de jaarrekening gedaan. In de jaarrekening van de stichting wordt de goedkeurende verklaring opgenomen. Daarnaast voert de accountant eenmaal in de twee jaar een interim controle uit. Deze is gericht op de administratieve organisatie en interne controle van de stichting.

Interim controle

De interim controle heeft plaatsgevonden en heeft in februari 2016 geleid tot een rapportage (Flynth managementletter 2015) van aanbevelingen en verbeteringen. Dit rapport heeft geleid tot een actielijst verbeteracties t.w.:

Verbeteracties interim controle:

- 1 Opzetten planning & control cyclus (PDCA)
- 2 SBP: speerpunten per jaar (prioriteit) benoemen en opnemen in begroting
- 3 Managementcontracten opstellen en verantwoording middels rapportages
- 4 Controle personele mutaties: juistheid en volledigheid door het periodiek laten controleren van formatieoverzichten door de directeuren en voor akkoord laten ondertekenen
- 5 Maandelijks afsluiten administratie: samenwerking financieel medewerker - OHM versterken
- 6 Controle op memoriaalboekingen en balansrekeningen: 1x per kwartaal uitdraai van dagboek 900 en specificatie van balansrekeningen door OHM
- 7 MJOP op orde krijgen en voorziening onderhoud per school beoordelen. Advies is huisvestinglasten op schoolniveau te begroten
- 8 Opstellen Inkoop- en aanbestedingsbeleid
- 9 Rol MR/OR aanscherpen (procedure opstellen ouderbijdragen)
- 10 TSO op alle scholen regelen (betaalde vrijwilligersvergoeding controleren)
- 11 Risicoanalyse uitvoeren
- 12 Alle schoolrekeningen in de boekhouding opnemen

Naar aanleiding van de interim controle is per direct een verbetertraject gestart.

De externe accountant zal in de reguliere controle per jaar-einde een rapportage opnemen over de financiële positie van PROOLEiden, inclusief de aangeane off-balance instrumenten en mogelijk open posities. Dit impliceert dat de accountant controleert in hoeverre het treasurystatuut wordt nageleefd op basis van het controleprotocol.

Andere externe organisaties die periodiek controles uitvoeren zijn de onderwijsinspectie, de belastingdienst, de brandweer en de arbeidsinspectie.

Er is geen aanleiding te veronderstellen dat de risicobeheersings- en controlesystemen ten aanzien van financiële verslaggevingsrisico's in het boekjaar 2016 niet naar behoren hebben gefunctioneerd.

JAAARREKENING

PROOLEIDEN 2016

Op de volgende pagina's is de jaarrekening over het boekjaar 2016 opgenomen.

Goedkeuringsbesluit van de jaarrekening 2016

Het boekjaar 2016 is afgesloten met een positief bedrijfsresultaat van € 64.501 positief tegen € -296.372 negatief in 2015. Goedkeuring van de jaarrekening strekt tot décharge van de stichtingsbestuurder, niet verder dan tot hetgeen uit deze jaarrekening 2016 blijkt.

BALANS

na resultaatbestemming per 31 december 2016

Bedragen in €

	31 DECEMBER 2016		31 DECEMBER 2015	
Activa				
Materiële vaste activa				
Meubilair	1.157.858		1.144.387	
Inventaris en apparatuur	121.410		111.946	
ICT	962.009		808.824	
Duurzame leermiddelen	571.230		606.671	
		2.812.507		2.671.828
Financiële vaste activa				
Effecten	2.000.000		2.000.000	
Leningen en waarborgsommen	22.000		22.000	
		2.022.000		2.022.000
Vorderingen				
Debiteuren	304.935		485.800	
Ministerie van OCW	1.152.747		1.247.709	
Overige overheden (gemeenten)	936.972		810.418	
Overige vorderingen	170.110		114.080	
Overlopende activa	315.346		205.976	
		2.880.110		2.863.983
Liquide middelen				
Kassen	259		655	
Banken	8.200.016		9.262.863	
Overige	0		250	
		8.200.275		9.263.768
Totaal Activa		15.914.892		16.821.579

BALANS

na resultaatbestemming per 31 december 2016

Bedragen in €

	31 DECEMBER 2016		31 DECEMBER 2015	
Passiva				
<i>Eigen vermogen</i>				
Algemene reserve	7.456.157		7.418.971	
Bestemmingsreserves	2.674.680		2.647.365	
		10.130.837		10.066.336
<i>Voorzieningen</i>				
Personeelsvoorzieningen	276.952		290.693	
Onderhoudsvoorziening	2.321.137		2.516.989	
		2.598.089		2.807.682
<i>Kortlopende schulden</i>				
Crediteuren	457.346		576.068	
Loonheffing en premies	905.650		984.101	
Pensioenpremies	10.221		0	
Overige overheden (gemeenten)	223.566		223.422	
	0		14.500	
Overige kortlopende schulden	132.476		194.822	
Overlopende passiva	1.456.707		1.954.648	
		3.185.966		3.947.561
Totaal Passiva		15.914.892		16.821.579

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

2016

Bedragen in €

	REALISATIE 2016	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
Baten			
Rijksbijdragen OCW	24.612.194	23.360.729	24.004.864
Overige overheidsbijdragen en subsidies	981.951	774.000	1.023.045
Overige baten	1.069.300	529.738	968.074
Totaal Baten	26.663.445	24.664.467	25.995.983
Lasten			
Personele lasten	22.035.337	20.877.833	22.148.988
Afschrijvingen	417.498	415.681	361.281
Huisvestingslasten	1.885.897	1.780.150	1.856.606
Overige instellingslasten	2.278.540	1.880.203	1.971.607
Totaal Lasten	26.617.272	24.953.867	26.338.482
Saldo baten en lasten	46.173	-289.400	-342.499
Financiële baten en lasten			
Financiële baten	18.328	44.000	46.127
Saldo financiële baten en lasten	18.328	44.000	46.127
Exploitatieresultaat	64.501	-245.400	-296.372

KASSTROOMOVERZICHT

over 2016

Bedragen in €

	2016		2015	
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo baten en lasten	46.173		-342.499	
Afschrijvingen	417.498		361.281	
Mutaties werkkapitaal				
• Vorderingen	-16.127		-85.311	
• Kortlopende schulden	-761.595		176.196	
Mutaties voorzieningen	-209.593		170.650	
		-523.644		280.317
Ontvangen interest	18.328		46.127	
Betaalde interest	0		0	
		18.328		46.127
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
(Des)investerings materiële vaste activa	-558.177		-564.600	
		-558.177		-564.600
Mutatie liquide middelen		-1.063.493		-238.156
Beginstand liquide middelen	9.263.768		9.501.924	
Mutatie liquide middelen	-1.063.493		-238.156	
Eindstand liquide middelen		8.200.275		9.263.768

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Activiteiten

De Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden verzorgt onderwijs aan de bij de scholen ingeschreven leerlingen.

Gegevens over de rechtspersoon

Naam instelling Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden
Adres Maresingel 3, 2316 HA LEIDEN
Telefoon 071 - 524 76 70
E-mailadres mail@prooleiden.nl
Website www.prooleiden.nl
Contactpersoon De heer B.P. van Croesdijk
KvK-nummer 27362850
Statutaire vestigingsplaats Leiden

Bestuursnummer 42504
BRIN-nummers 00SI OZC Orion
14MM Morskring
15IC Apollo
15KV Telders
15NJ Lucas van Leijden
15PX Merenwijk
15SH De Meerpaal
15UO de Dukdalf
15WV De Viersprong
15YY De Stevenshof
16AU Lorentz
19OV De Brug
21QE Woutertje Pieterse
22KG Anne Frank

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen opgenomen in de Ministeriële Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de bepalingen van Boek 2 titel 9 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving waaronder Richtlijn 660 Onderwijsinstellingen. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. De in de jaarrekening opgenomen bedragen zijn in hele euro's.

Vergelijking met vorig jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs onder aftrek van eventuele investeringssubsidies, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Er wordt een activeringsgrens gehanteerd van € 500, investeringen onder de € 500 worden rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

Schoolgebouwen

Het economisch eigendom van de gebouwen is in handen van de gemeente en het juridisch eigendom berust bij het bevoegd gezag. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Voor kosten van periodiek groot onderhoud wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening is opgenomen onder de overige voorzieningen aan de passiefzijde van de balans.

Inventaris en duurzame leer- en hulpmiddelen

Als ondergrens voor het activeren van duurzame middelen wordt een bedrag van € 500 aangehouden. Deze ondergrens geldt per artikel of voor een groep van samenhangende artikelen. De gehanteerde categorieën materiële vaste activa en de bijbehorende afschrijvingspercentages zijn:

Meubilair (leerlingsets/meubilair 5%, docentenstoelen 10%)			5,00%	10,00%
Inventaris en apparatuur			10,00%	
ICT-hardware (infrastructuur, digi-boards, servers, pc's/laptops etc.)	6,67%	10,00%	20,00%	25,00%
Leermiddelen			10,00%	

De afschrijving kan nooit over een langere periode plaatsvinden dan de technische levensduur.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door de instelling wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn.

Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

Een bijzondere-waardevermindervingsverlies wordt direct als een last verwerkt in de staat van baten en lasten.

Financiële vaste activa

De effecten (beleggingsportefeuille) worden aangehouden tot einde looptijd en worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De marktwaarde is een representatie van de geamortiseerde kostprijs.

Vlottende activa

Vorderingen

De vorderingen zijn voor zover noodzakelijk gewaardeerd tegen de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld in de toelichting op de balans, ter vrije beschikking van het bevoegd gezag en worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Liquide middelen die niet ter directe beschikking staan worden verwerkt onder de vorderingen. Liquide middelen die gedurende langer dan 12 maanden niet ter directe beschikking staan van het bevoegd gezag worden verwerkt onder de financiële vaste activa.

Eigen Vermogen

Algemene reserve

De algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van het bevoegd gezag en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten die ontstaan uit het verschil tussen de baten en lasten. Deze reserve dient ter dekking van eventuele toekomstige exploitatietekorten. Reserves worden geacht uit publieke middelen te zijn opgebouwd tenzij expliciet anders is vermeld in de toelichting op de balans. Bestemmingsreserves worden gevormd met als doel deze in de toekomst aan te wenden voor een specifiek doel. Bestemmingsreserves zijn gevormd op basis van een besluit van het bevoegd gezag. Aan de bestemmingsreserves ligt een plan ten grondslag waarin is opgenomen welke uitgaven ten laste van de reserve komen.

Resultaatbestemming

De bestemming van het resultaat aan de algemene reserve dan wel de bestemmingsreserve vindt plaats op basis van een besluit van het bevoegd gezag. Het resultaat wordt in principe toegevoegd of onttrokken aan de publieke reserve tenzij aan de middelen een private herkomst ten grondslag ligt.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Onderhoudsvoorziening

De onderhoudsvoorziening is gevormd ter egalisatie van de kosten die verbonden zijn aan het meerjarig planmatig onderhoud en de exploitatievoorzieningen van de gebouwen van het bevoegd gezag. De dotatie aan de voorziening is gebaseerd op de verwachte kosten en de periodiciteit waarmee onderhoudswerken naar verwachting worden uitgevoerd op basis van een opgesteld onderhoudsplan dat door het bevoegd gezag is goedgekeurd. Het uitgevoerde groot onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

Pensioenvoorziening

Het bevoegd gezag heeft voor haar werknemers een pensioenregeling getroffen die kwalificeert als een toegezegd-pensioenregeling, waarbij de toegezegde pensioenuitkeringen gebaseerd zijn op middelloon. Deze pensioenregeling is ondergebracht bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, en wordt - conform de in de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving aangereikte vereenvoudiging - in de jaarrekening verwerkt als toegezegde-bijdrage-regeling. Dit betekent dat de over het boekjaar verschuldigde premies als kosten worden verantwoord.

Personeelsvoorzieningen

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea is gevormd ter dekking van de kosten van jubileumgratificaties die op grond van de CAO dienen te worden betaald. Daarbij wordt rekening gehouden met de datum van indiensttreding, leeftijd van betrokkene(n), blijfkanspercentage en een uitkering bij 25 en 40 jarig jubileum conform de CAO. De voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde op basis van € 550 per fte.

Voorziening spaar- en opfrisverlof

Voor op balansdatum bestaande verplichtingen uit hoofde van spaar- en opfrisverlof is een voorziening gevormd. De voorziening is gewaardeerd conform de bedragen die zijn opgenomen in de CAO PO. Betaalde bedragen inzake spaar- en opfrisverlof worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Baten

Rijksbijdragen

De ontvangen (normatieve) rijksbijdrage en de niet-geoormerkte OCW-subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) waar geen bestedingsplan aan ten grondslag ligt worden in het jaar waarop de toekenningen betrekking hebben volledig verwerkt als bate in de staat van baten en lasten. Niet-geoormerkte subsidies waaraan een specifiek bestedingsdoel is gekoppeld, worden op basis van een bestedingsplan toegerekend aan de periode waar ze betrekking op hebben.

Geoormerkte OCW-subsidies met een vrij besteedbaar overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord naar rato van de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten. Het deel van de subsidies waar nog geen activiteiten voor zijn verricht per balansdatum worden verantwoord onder de overlopende passiva.

Geoormerkte OCW-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn nog niet is verlopen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op balansdatum.

Overige overheidsbijdragen

Dit betreft subsidies van Gemeenten en andere overheidsinstanties m.u.v. het Ministerie van OCW voor zover de bijdragen niet als doelsubsidies in het kader van de huisvestingsverordening in mindering zijn gebracht op de lasten.

Overige baten

Alle overige baten die kunnen worden toegerekend aan de exploitatie van het bevoegd gezag.

Lasten

Personeelslasten

Onder de personele lasten zijn opgenomen de lonen en salarissen van het personeel in dienst van het bevoegd gezag verminderd met ontvangen uitkeringen van Vervangingsfonds en uitkeringsinstanties. Tevens zijn onder deze noemer opgenomen de overige personele lasten.

Afschrijvingen

De afschrijvingslasten worden berekend over de aanschaffingsprijs op basis van de onder materiële vaste activa vastgelegde criteria rekening houdend met de economische levensduur.

Huisvestingslasten

Onder de huisvestingslasten worden de kosten van huisvesting opgenomen. De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Overige lasten

De overige lasten, die voortvloeien uit aangegane afspraken dan wel noodzakelijk zijn voor het geven van onderwijs, worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Rentebaten en rentelasten

De rentebaten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende rente opbrengsten en -kosten en kosten van ontvangen leningen

Resultaat

Onder resultaat wordt verstaan het resultaat van het bevoegd gezag inclusief de financiële baten en lasten. Het resultaat is in de balans verwerkt conform de in de jaarrekening opgenomen resultaatbestemming.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen en vlottende effecten. Effecten worden als liquide gezien indien deze als vlottend actief worden verantwoord.

Ontvangen interest wordt opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde interest wordt opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten. De verkrijgingsprijs van de verworven materiële activa en financiële activa is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden.

TOELICHTING OP DE BALANS

na resultaatbestemming per 31 december 2016

Activa

Vaste activa

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Materiële vaste activa		
Meubilair	1.157.858	1.144.387
Inventaris en apparatuur	121.410	111.946
ICT	962.009	808.824
Duurzame leermiddelen	571.230	606.671
	2.812.507	2.671.828

Bedragen in €

Specificatie materiële vaste activa	Verkrijgings prijs t/m 2015	Cum.afschr. t/m 2015	Boekwaarde 31-12-2015	Investerings 2016	Desinvesteringen 2016	Afschrijvingen 2016	Boekwaarde 31-12-2016
Meubilair	1.880.140	-735.753	1.144.387	108.389	0	-94.918	1.157.858
Inventaris en apparatuur	169.829	-57.883	111.946	28.049	0	-18.585	121.410
ICT	1.569.789	-760.965	808.824	349.904	0	-196.719	962.009
Duurzame leermiddelen	1.200.307	-593.636	606.671	71.835	0	-107.276	571.230
	4.820.065	-2.148.237	2.671.828	558.177	0	-417.498	2.812.507

Bedragen in €

Samenvatting specificatie materiële vaste activa en afschrijvingspercentages	Verkrijgings prijs t/m 2016	Cum.afschr. t/m 2016	Boekwaarde 31-12-2016	Afschrijvingspercentages	
				%	%
Meubilair	1.988.529	-830.671	1.157.858	5,00%	10,00%
Inventaris en apparatuur	197.878	-76.468	121.410	10,00%	
ICT	1.919.693	-957.684	962.009	6,67% 10%	20% 25%
Duurzame leermiddelen	1.272.142	-700.912	571.230	10,00%	
	5.378.242	-2.565.735	2.812.507		

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Financiële vaste activa		
Effecten (ASR Depositofonds)	2.000.000	2.000.000
Waarborgsommen Rooftop Energy inzake zonnecentrales (4 x € 5.500,00)	22.000	22.000
	2.022.000	2.022.000

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Effecten (uitsplitsing)		
Obligaties	2.000.000	2.000.000
	2.000.000	2.000.000

Bedragen in €

Obligaties	Beurswaarde 31-12-2015	Boekwaarde 31-12-2015	Aankoop-verkoop 2016	Gerealiseerd resultaat 2016	Ongerealiseerd resultaat 2016	Beurswaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2016
ASR Depositofonds VLT	1.005.915	1.000.000	591	0	591	1.006.506	1.000.000
ASR Depositofonds VLT	1.015.710	1.000.000	827	0	827	1.016.537	1.000.000
Totaal obligaties	2.021.625	2.000.000	1.418	0	1.418	2.023.043	2.000.000

TOELICHTING OP DE BALANS

na resultaatbestemming per 31 december 2016

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Vorderingen		
Debiteuren	304.935	485.800
Ministerie van OCW	1.152.747	1.247.709
Overige overheden (gemeente Leiden)	936.972	810.418
Overige vorderingen	170.110	114.080
Overlopende activa	315.346	205.976
	2.880.110	2.863.983

(Evenals in voorgaande jaren is het debiteurensaldo van de gemeente Leiden overgeheveld naar de vordering overige overheden/diverse aanvragen.)

Bedragen in €						
Verloopstaat overige overheden (gemeenten)	Saldo 31-12-2015	Ontvangen 2016	Besteed 2016	Boeken tgv 2016	Overige 2016	Saldo 31-12-2016
Gemeente subsidie vakonderwijs	7.123	9.321	2.198	0	0	0
Gemeente subsidie projecten onderwijs	1.778	1.778	0	0	0	0
Gemeente subsidie huisvesting	179.584	388.958	294.694	0	0	85.320
Gemeente subsidie schade/vandalisme	11.846	3.862	17.282	0	0	25.266
Gemeente subsidie nieuw-/verbouw	23.608	61.004	587.910	0	0	550.513
Gemeente subsidie diverse aanvragen	586.479	338.447	27.840	0	0	275.872
	810.418	803.369	929.923	0	0	936.972

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Overige vorderingen (specificatie)		
Vorderingen op personeel	22.156	3.177
Vervangingsfonds	147.954	38.634
Overige vorderingen	0	72.269
	170.110	114.080

(De vordering op het personeel heeft betrekking op de contracten m.b.t. de fitness-regeling.)

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Overlopende activa (specificatie)		
Vooruitbetaalde kosten	72.355	50.688
Overige overlopende activa	242.991	155.288
	315.346	205.976

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Liquide middelen		
Kassen	259	655
Banken	3.088.555	4.194.617
Spaarrekeningen	5.111.461	5.068.246
Overige liquide middelen	0	250
	8.200.275	9.263.768

TOELICHTING OP DE BALANS

na resultaatbestemming per 31 december 2016

Passiva

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Eigen vermogen		
Algemene reserve	7.456.157	7.418.971
Bestemmingsreserve (publiek)	2.674.680	2.647.365
	10.130.837	10.066.336

Eigen vermogen (specificatie en resultaatverwerking)	Saldo 31-12-2015	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Saldo 31-12-2016
Algemene reserve				
Algemene reserve	7.418.971	37.186	0	7.456.157
Bestemmingsreserve (publiek)				
Reserve schoolbudget	1.921.625	17.380	0	1.939.005
Reserve overige bestemmingen	725.740	9.935	0	735.675
	10.066.336	64.501	0	10.130.837

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Voorzieningen		
Personeelsvoorzieningen	276.952	290.693
Overige voorzieningen	2.321.137	2.516.989
	2.598.089	2.807.682

Bedragen in €	Saldo 31-12-2015	Dotatie 2016	Onttrekking 2016	Vrijval 2016	Saldo 31-12-2016	Kortlopend deel < 1 jr	Langlopend deel > 1 jr
Specificatie voorzieningen dotaties / onttrekkingen							
Voorziening opfris-/spaarverlof	104.493	0	-14.541	0	89.952	14.500	75.452
Voorziening jubilea personeel	186.200	31.130	-30.330	0	187.000	27.871	159.129
Voorziening onderhoud	2.516.989	373.300	-569.152	0	2.321.137	812.700	1.508.437
	2.807.682	404.430	-614.023	0	2.598.089	855.071	1.743.018

Bedragen in €	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Kortlopende schulden		
Crediteuren	457.346	576.068
Loonheffing	905.650	984.101
Omzetbelasting	10.221	0
Pensioenpremies ABP	223.566	223.422
Overige overheden (gemeenten)	0	14.500
Overige kortlopende schulden	132.476	194.822
Overlopende passiva	1.456.707	1.954.648
	3.185.966	3.947.561

TOELICHTING OP DE BALANS

na resultaatbestemming per 31 december 2016

Bedragen in €

Verloopstaat overige overheden (gemeenten)	Saldo 31-12-2015	Ontvangen 2016	Besteed 2016	Boeken tgv 2016	Overige 2016	Saldo 31-12-2016
Gemeente subsidie personele kosten	14.500	0	14.500	0	0	0
	14.500	0	14.500	0	0	0

Bedragen in €

	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Overige kortlopende schulden (specificatie)		
Schulden aan personeel	13.062	27.374
Diverse te betalen premies (Participatie- en Vervangingsfonds)	119.414	144.838
Te verrekenen uitkeringen UWV	0	22.610
	132.476	194.822

Bedragen in €

	31 DECEMBER 2016	31 DECEMBER 2015
Overlopende passiva (specificatie)		
Rechten vakantiegeld	717.258	680.682
Vooruitontvangen en -gefactureerd	543.891	1.016.022
Overige overlopende passiva	195.558	257.944
	1.456.707	1.954.648

OVERZICHT GEOORMERKTE DOELSUBSIDIES OCW

Bedragen in €

VERANTWOORDING VAN SUBSIDIES ZONDER VERREKENINGSCLAUSULE						
Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	De prestatie is ultimo verslagjaar cf beschikking	
	Kenmerk	Datum			gereed	niet gereed
Subsidie voor studieverlof	2016/2/246997	20-09-16	116.241	116.241		x
Subsidie voor studieverlof	2016/2/246997	20-09-16	55.811	55.811		x
Subsidie zij-instroom	2016/2/354988	15042016	20.000	20.000		x
Totaal			192.052	192.052		

Bedragen in €

VERANTWOORDING VAN SUBSIDIES MET VERREKENINGSCLAUSULE						
Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Totaal kosten per 31-12-2016	Te verrekenen ultimo verslagjaar
	Kenmerk	Datum				
Totaal			0	0	0	0

Bedragen in €

DOORLOPEND TOT IN EEN VOLGEND VERSLAGJAAR								
Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van toewijzing	Saldo per 01-01-2016	Ontvangen in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Totaal kosten per 31-12-2016	Saldo nog te verrekenen ultimo verslagjaar
	Kenmerk	Datum						
Totaal			0	0	0	0	0	0

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Meerjarige financiële verplichting

Huurverplichtingen

Bij Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden lopen de volgende huurverplichtingen.

Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden is een huurovereenkomst aangegaan met Akker Beheer b.v. voor de huur van het pand Maresingel 3 te Leiden tot en met 30 mei 2018 tegen een huurprijs van € 54.200 per jaar. In 2016 is het eigendom door Akker b.v. overgedaan aan Domstad Participaties b.v.

Langlopende contracten

Bij Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden lopen de volgende meerjarige contracten:

Een contract met de firma Océ voor het leasen van kopieerapparatuur voor 6 PO scholen. De overige scholen hebben individuele contracten afgesloten waarvan de afloopdata verschillen.

De administratieve dienstverlening is ondergebracht bij Onderwijsbureau Hollands Midden (OHM) te Leiden. In 2016 bedroegen de uitgaven hiervoor € 326.943,00. Voor 2017 is een bedrag van € 310.000,00 begroot. (Beide inclusief BTW).

Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden maakt voor de uitvoering van de activiteiten ten aanzien van ambulante begeleiding gebruik van de diensten van de AED (Ambulante Educatieve Dienst). De ambulant medewerkers die de Stichting in dienst had zijn in de loop van 2012 overgestapt naar de AED. Het risico voor de Stichting is beperkt tot het aanbieden van voorrang bij binnen de Stichting, op dat moment, beschikbare vacatures.

Pensioenrechten

De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds (beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 maandelijkse dekkingsgraden) dit toelaat. Naar de stand van februari 2017 is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 93,2%. Naar de stand van ultimo 2016 is de dekkingsgraad van het pensioenfonds 96,6% (bron: website www.abp.nl).

Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016

Bedragen in €

	REALISATIE 2016	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
Baten			
Rijksbijdragen OCW			
OCW lumpsum	17.163.089	16.295.430	16.260.494
OCW personeels en arbeidsmarktbeleid	2.284.185	2.193.054	2.105.553
OCW lgf en impulsgebieden	233.632	224.835	778.731
OCW prestatiebox	448.605	419.087	397.495
OCW bijdragen via samenwerkingsverbanden	700.444	809.868	935.982
OCW materiële instandhouding	3.255.741	3.288.655	3.180.025
OCW leerplusarrangement	250.318	0	132.180
OCW subsidie via SWV passend onderwijs	0	0	0
OCW zware ondersteuning	127.332	0	0
OCW overige subsidies	148.848	129.800	214.404
	24.612.194	23.360.729	24.004.864
Overige overheidsbijdragen en subsidies			
Gemeente bijdragen onderwijsbeleid	967.364	150.000	1.023.045
Gemeente overige bijdragen	14.587	624.000	0
	981.951	774.000	1.023.045
Overige baten			
Ouderbijdragen	145.934	55.000	58.351
Verhuur	27.621	0	205.813
Detachering personeel	388.709	284.201	340.009
Sponsoring	8.411	4.554	0
Baten van derden	43.602	62.525	75.725
Baten van Samenwerkingsverband	161.302	63.758	113.807
Vervangingsfonds bijdragen en subsidies	0	0	47.837
Overige baten	293.721	59.700	126.532
	1.069.300	529.738	968.074
Totaal baten	26.663.445	24.664.467	25.995.983

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016

Bedragen in €

	REALISATIE 2016	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
Lasten			
Loonkosten personeel			
Loonkosten bestuur, directie en toezicht	2.354.954	2.222.261	2.395.293
Loonkosten onderwijzend personeel	15.403.406	14.535.481	15.080.549
Loonkosten onderwijsondersteunend personeel	2.815.227	2.656.599	2.640.005
Loonkosten vervangingen	1.274.966	95.000	1.292.052
Loonkosten overig	13.682	5.000	11.535
	21.862.235	19.514.341	21.419.434
Overige personele kosten			
Inhuur personeel niet in loondienst	687.845	454.600	1.029.621
Scholing en opleiding personeel	375.848	360.159	359.943
Personeelsbijeenkomsten, overleg, beleid en zorg	101.850	76.000	135.662
Werving en selectie	10.591	5.000	38.922
Representatie, bijeenkomsten en consumpties	6.540	0	6.995
Kosten kwaliteit en projecten	5.722	25.000	44.027
Overige personele kosten	172.038	442.733	220.034
Dotaties personele voorzieningen	-13.741	0	-3.827
	1.346.693	1.363.492	1.831.377
Uitkeringen personeel en vervangers			
Uitkeringen (-/-)	-1.173.591	0	-1.101.823
	-1.173.591	0	-1.101.823
Personele lasten	22.035.337	20.877.833	22.148.988

Met ingang van 1 januari 2016 is de bekostiging door het Vervangingsfonds (VF) gewijzigd. De berekening van het VF is gebaseerd op een normbekostiging van de afwezige. Over het algemeen komt deze berekening hoger uit dan de loonkosten van de vervangers. De eventuele gevolgen voor de bonus-malus voor de premie van het VF zijn nog niet berekend.

Specificatie personele lasten naar samenstelling			
Brutolonen en salarissen	17.113.085	15.228.931	16.516.517
Sociale lasten	2.876.259	2.595.401	2.976.927
Pensioenlasten	1.872.891	1.690.009	1.925.990
Totaal lonen en salarissen	21.862.235	19.514.341	21.419.434

In de pensioenlasten 2016 en 2015 zijn uitsluitend de werkgeverslasten opgenomen.

Bij de stichting waren in 2016 gemiddeld 357,93 FTE's werkzaam (2015: 355,04 FTE's)

Onderverdeeld naar:	2016	2015
Directie	26,74	29,20
Onderwijzend personeel	268,61	263,69
Onderwijs ondersteunend personeel	62,58	62,15
	357,93	355,04

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016

Bedragen in €

	REALISATIE 2016	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
Investerings			
Investerings in meubilair	108.389	37.225	42.224
Investerings in leermiddelen	71.835	342.000	124.897
Investerings in inventaris en apparatuur	28.049	14.000	47.931
Investerings in ICT	349.904	329.500	349.548
Overboekingsrekening mva naar balans	-558.177	-722.725	-564.600
	0	0	0
Afschrijvingen			
Afschrijvingskosten meubilair	94.918	92.094	94.983
Afschrijvingskosten inventaris en apparatuur	18.585	14.094	15.208
Afschrijvingskosten ICT	196.719	183.816	142.546
Afschrijvingskosten leermiddelen	107.276	125.677	108.544
	417.498	415.681	361.281
Huisvestingslasten			
Huur terreinen en gebouwen	189.421	173.100	129.602
Klein onderhoud gebouwen en terreinen	265.136	239.900	350.932
Energie en water	411.017	416.300	412.849
Schoonmaakkosten	547.314	500.600	517.366
Heffingen en vuilafvoer	71.947	71.750	100.184
Groot onderhoud	569.152	1.080.500	160.923
Onttrekking voorziening onderhoud	-569.152	-1.080.500	-160.923
Dotatie voorziening onderhoud	373.300	378.500	335.400
Overige huisvestingslasten	27.762	0	10.273
	1.885.897	1.780.150	1.856.606
Administratie, beheer en bestuur			
Administratie en advisering door derden	383.412	300.000	322.253
Accountantskosten	17.598	21.500	23.661
Contributie besturenorganisaties	75	0	0
Verzekeringen	14.231	16.000	13.829
Medezeggenschap	4.495	10.950	15.058
Telefonie / Dataverbindingen	64.727	43.242	44.265
Schooladministratie	23.455	33.939	32.325
Contributies scholenorganisaties	30.279	41.070	29.461
Overige schoolgebonden kosten	117.297	22.906	79.875
Overige lasten beheer en administratie	21.139	19.500	21.052
	676.708	509.107	581.779
Uitsplitsing accountantskosten			
Honorarium onderzoek jaarrekening	17.598	21.500	23.661
	17.598	21.500	23.661

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2016

Bedragen in €

	REALISATIE 2016	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
Inventaris, apparatuur en leermiddelen			
Onderwijsleerpakket incl. ondw licenties	566.434	471.180	533.035
Reproductiekosten	154.331	141.044	130.507
Kosten en onderhoud meubilair en inventaris	32.425	14.956	39.814
Beheer en kosten ICT incl. adm. licenties	252.983	220.687	281.720
	1.006.173	847.867	985.076
Overige lasten			
Kosten van projecten	119.128	62.293	74.671
Activiteiten, werkweken en excursies	134.287	91.738	110.052
Overige schoolkosten	169.240	111.003	100.928
Overige bijzondere lasten	173.004	258.195	119.101
	595.659	523.229	404.752
Overige instellingslasten	2.278.540	1.880.203	1.971.607
Totaal lasten	26.617.272	24.953.867	26.338.482

Financiële baten en lasten			
Financiële baten			
Rentebaten en dividenden	18.328	44.000	46.127
	18.328	44.000	46.127
Resultaat	64.501	-245.400	-296.372

(VOORSTEL) BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

Het exploitatieresultaat over het jaar 2016 bedraagt € 64.501 positief.

Het bestuur stelt voor om het exploitatieresultaat te bestemmen aan de onderstaande reserves.

Vooruitlopend op de vaststelling door het bestuur is dit voorstel reeds in de jaarrekening verwerkt.

	Stand 31-12-2015	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Stand 31-12-2016
Algemene reserve	7.418.971	37.186	0	7.456.157
Bestemmingsreserves publiek	2.647.365	27.315	0	2.674.680
	10.066.336	64.501	0	10.130.837

	Stand 31-12-2015	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Stand 31-12-2016
Algemene reserve	7.418.971	37.186	0	7.456.157
Reserve schoolbudget	1.921.625	17.380	0	1.939.005
Reserve overige bestemmingen	725.740	9.935	0	735.675
	10.066.336	64.501	0	10.130.837

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Na afloop van het boekjaar hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan die van belang zijn voor de beoordeling van de positie van de instelling.

OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN

Overige verbonden partijen (minderheidsbelang en geen beslissende zeggenschap)

Per 31 december 2016 zijn er financiële of organisatorische banden met de volgende rechtspersonen:

NAAM	JURIDISCHE VORM	CODE ACTIVITEITEN
Stichting De Digitale Sleutel te Leiden	stichting	4
Stichting Leidse Infrastructuur Bundeling (SLIB)	stichting	4
Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio Leiden 2801 te Leiden	vereniging	4
Coöperatie Ambulante Educatieve Dienst te Leiden	coöperatie	4

WNT-VERANTWOORDING 2016

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Per 1 januari 2016 is de maximale beloning afhankelijk van het aantal complexiteitspunten van de organisatie. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de op Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden van toepassing zijnde regelgeving het WNT maximum voor het onderwijs.

Het bezoldigingsmaximum in het boekjaar 2016 is € 140.000

Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum.

Bezoldiging topfunctionarissen - dhr. drs. M.A.J.A. de Pinth

Functie	Duur dienstverband	Omvang dienstverband (in fte)	Gewezen topfunctionaris	(fictieve) dienstbetrekking?	Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	BEZOLDIGING 2016					Duur dienstverband 2015	BEZOLDIGING 2015				
						Beloning	Belaste onkostenvergoedingen	Beloning betaalbaar op termijn	Totaal bezoldiging	Individueel WNT-maximum		Beloning	Belaste onkostenvergoedingen	Beloning betaalbaar op termijn	Totaal bezoldiging 2015	Individueel WNT-maximum 2015
Directeur-bestuurder	1-1-2016 t/m 31-12-2016	1,0	nee	ja	nvt	99.662	0	12.254	111.916	140.000	1-1-2015 t/m 31-12-2015	86.938	0	12.282	99.220	165.901

Bezoldiging toezichthoudende topfunctionarissen

Functie	Naam	Duur dienstverband	BEZOLDIGING 2016			Duur dienstverband	BEZOLDIGING 2015	
			Beloning	Totaal bezoldiging	Individueel WNT-maximum		Beloning	Totaal bezoldiging
Voorzitter Raad van Toezicht	mw. drs. H.M. Harten	1-1-2016 t/m 31-12-2016	0	0	21.000	1-1-2015 t/m 31-12-2015	1.500	1.500
Lid Raad van Toezicht	dhr. mr.drs. H.Y. Lie		0	0		1-1-2015 t/m 31-12-2015	1.500	1.500
Lid Raad van Toezicht	mw. mr.drs. C.A. de Weerd	1-1-2016 t/m 31-12-2016	1.500	1.500	14.000	1-1-2015 t/m 31-12-2015	1.500	1.500
Lid Raad van Toezicht	dhr. J.W. Snik	1-1-2016 t/m 31-12-2016	1.500	1.500	21.000	1-1-2015 t/m 31-12-2015	1.500	1.500
Lid Raad van Toezicht	dhr. drs. C. van der Werf	1-1-2016 t/m 31-12-2016	0	0	14.000	1-1-2015 t/m 31-12-2015	1.500	1.500
Lid Raad van Toezicht	mw. drs. G. Mohebbi	1-1-2016 t/m 31-12-2016	0	0	14.000	1-1-2015 t/m 31-12-2015	0	0

Aan de Raad van Toezicht van Stichting Openbaar
Primair en Speciaal Onderwijs Leiden
te Leiden

Vijzelmolenlaan 11
Postbus 549
3400 AM WOERDEN
telefoon (088) 236 9500
e-mail woerden@Flynth.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden te Leiden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de staat van baten en lasten over 2016; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.3 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.3 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Woerden, 13 juni 2017
Flynth Audit B.V.

Was getekend

S. van der Veer AA